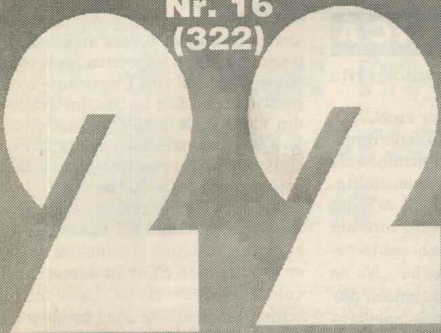

Nr. 16
(322)

17-23 aprilie 1996

pag.
7

interview cu

**Nicolae
Manolescu**
președintele
PAC

**Supliment gratuit:
Comerțul
exterior în
țările foste
comuniste**

**Războiul
rece
după
deschiderea
arhivelor**

pag.
12-13

„N-am fi ieșit din tăcerea pe care ne-am impus-o dacă n-am fi fost din ce în ce mai revoltați de caracterul antinațional și scandalos al unor publicații (...) După două luni și mai bine de observare atentă a ceea ce se petrece în presa noastră, ne-am dat seama că cea mai periculoasă politică (drapată în faldurile democrației, firește) o întrețin publicațiile: «România liberă», «România literară», «22», instrumentate în mod diabolic pe față de aceeași oficină a Europei libere (...) Este cea mai logică premisă pentru o prietenie reală și discretă între noi. Ajutați-ne și vă vom ajuta. Lăsați-i pe mina noastră și dacă n-o să vă placă ce liniște tristă va bintui prin paginile lor – să nu ne spuneți nouă pe nume (...) Un lucru e foarte clar și pentru guvern și pentru cititori: nici una dintre gazetele favorabile Dvs. («Adevărul», «Dimineața» etc.) nu ține piept atacurilor concertate. Bandiții sînt parcă ceva mai profesioniști, mai violenți, mai bine organizați.

În felul acesta riscați să pierdeți partida – nu oficial (pentru că veți câștiga alegerile detașat) ci sentimental, în inima populației (...) Pentru a echilibra raportul de forțe din cîmpia presei române, ajutați-ne discret să înființăm și să tipărim o revistă, secundată și de o mică editură. Nu ne trebuie mai mult, dar vă asigurăm că pînă la Crăciun vom face liniște mai bine decît o armată

de mineri (...) Credem că știți că avem și noi amici foarte bogați și influenți în numeroase țări ale lumii – toți așteaptă un semn de la noi, pentru a acționa mai concret. Rămîne la latitudinea Dvs. să alegeți modul de a declara în chip concret geneza instituției de presă pe care o solicităm – ideal ar fi să ne întîlnim în trei, cu precauțiile de rigoare și să delegați un om de încredere pentru a se ocu-

Alegerile le-au cîștigat detașat prima oară. Le-au cîștigat și a doua oară, chiar dacă nu detașat. Redactorul-șef al micului trust de presă înființat în urma acestei scrisori își îndeplinesc atît de bine promisiunile, încît fusese transformat din comentator în actor, din ziarist în om politic, cu misiunea să umple Parlamentul de o gălăgie tristă.

GABRIELA ADAMEȘTEANU

Sfîrșit de partidă

pa împreună cu noi de tot laboratorului chestiunii. Beneficiile financiare pot fi foarte mari, ca să nu mai vorbim de cele politice, culturale și educative – care interesează acum cel mai mult. Noi am dori să figurăm ca independenți, pentru a nu vă crea probleme și pentru a avea posibilități de manevră mai largi. În speranța că veți înțelege exact demersul nostru și că ne veți ajuta de urgență, vă mulțumim și așteptăm un semn prin prietenii noștri comuni pe care îi știți.

Cu urări de bine, ai Dvs.

Eugen Barbu, Corneliu Vadim Tudor
2 martie 1990*

Și pentru că și aici, „figurînd ca independent” pentru a nu crea probleme patronului de la Cotroceni, echilibrase „raportul de forțe”, a fost asociat la guvernare cîțiva ani de zile, în ciuda protestelor unei lumi întregi. Viața politică românească a fost astfel supusă premeditat unei degradări voite, care a făcut ca astăzi C.V. Tudor să facă parte din peisajul curent, precum imensele maldăre de gunoi răsărind neașteptat cum ieși din perimetrul central al Bucureștiului.

Azi, cînd votul din plenumul Senatului urmează să decidă ridicarea (sau nu) a imunității parlamentare a lui C.V. Tudor, pentru a cruța echipa Iliescu de

scandaloasele dezvăluiri ale complicităților, de șantajele inerente, ne putem întreba cum ar fi arătat viața publică românească dacă la scrisoarea sus-amintită cei doi autori ar fi primit din partea premierului de atunci, Petre Roman, căruia îi era adresată, nu unda verde, ci răspunsul pregătit de ministrul Culturii, Andrei Pleșu. „Domnule prim-ministru, această scrisoare vă jighește. Dacă vreți, vă fac eu un proiect de răspuns”, s-a oferit Andrei Pleșu. Răspunsul său lăsa să se înțeleagă că tipul de negociere cu oficialitățile pe care o propuneau cei doi (Eugen Barbu și C.V. Tudor) nu mai este posibil după 1989.

„Am dat acest proiect de răspuns primului-ministru, care sînt sigur că nu l-a trimis niciodată”, spune Andrei Pleșu¹, adăugînd însă că nu poate distribui „culpabilități cu mina pe inimă” în privința celui care a permis intrarea în scenă a lui C.V. Tudor. Cine are răbdarea să parcurgă colecția *României Mari* încă de la apariție va vedea însă că ministrul Culturii, Andrei Pleșu, este una dintre țintele predilecte ale calomniilor. Primul-ministru, Petre Roman, a mai avut de așteptat un an de zile pînă cînd, căzut în dizgrația Cotroceniului, să devină și el una din victime.

(Continuare în pagina 6)

¹Textul integral al scrisorii și relatarea acestor fapte – în interviul meu cu Andrei Pleșu din numărul din 17 dec. 1993 al revistei „22”.

Stimată redacție,

Scriu pentru prima dată o astfel de epistolă și vă cer îngăduință pentru frazele ce vor urma, mai puțin reușite. Este ceva bizar în a scrie o astfel de scrisoare, neștiind precis cui adresezi gândurile tale și nici cum vor fi interpretate. Totuși, m-am hotărât să o fac datorită faptului că am observat o mică „lacună” în abordarea unei anumite teme în domeniul problemelor sociale. Mă refer la faptul că în problemele diverselor etnii ce coexistă alături de români săptămânalul dumneavoastră tratează abundent „chestiunea maghiară” și cu totul accidental pe cea a celorlalte etnii.

Nu aș vrea să fiu interpretat ca naționalist, pentru că tot ceea ce am citit referitor la etnia maghiară este în asentimentul meu într-atât de mult, încât, deși îl stimez (și îl citesc) pe d-l Octavian Paler foarte mult, tot ceea ce a scris contra ideilor d-lui Andrei Cornea am dezaprobat.

Concret, aș dori să recomand o ușoară înclinare spre atenția mai bine distribuită (măcar din punct de vedere procentual al populației aparținente) asupra tuturor celor existente la noi. Vă asigur că probleme există în toate categoriile, astfel că nu e vorba de lipsă de subiect sau interese. Observăm într-o zi un fapt zguduitor. Aș putea spune, care privește situația romilor de la noi din țară. Ca femeie de serviciu pentru sectorul de blocuri în care locuiesc lucrează o fetiță nu mai mare de 12-13 ani. Nu mă refer la faptul cum de a fost posibil o astfel de angajare la o vîrstă atât de fragedă, deși este și aceasta o temă de luat în seamă, și o întrebare se poate adresa pe tema protecției sociale a copilului.

Dar este vorba despre un aspect, cred eu, mult mai profund. Contrar opiniei, deja generalizată, că romii refuză munca și-și canalizează activitatea spre câștiguri ușoare, majoritatea contravenind legii, există, și cred eu că nu puțini, membri ai acestei etnii care doresc să muncească și pot să o facă la fel ca noi toți și în timpina-rea lor nu vine nimeni. Ba din contră, cred că sînt marginalizați în acest domeniu al forței de muncă. Este de remarcat că nu este singurul domeniu în care posibilitățile de reușită le sînt reduse drastic față de noi ceilalți.

Și fiindcă tot sîntem în pragul campaniilor (de lăudare) electorale, mi-ar fi plăcut să observ la unul din partide (cu excepția Partidului Romilor) un interes cît de mic în rezolvarea acestei probleme „a șansei egale în viață”, indiferent de culoare, sex, religie etc. Sigur, în linia mari, aceasta este prevăzută în statutul tuturor partidelor, și totodată în Constituție, dar realitatea dovedește clar lipsa de interes în această chestiune.

Aș dori să aflu, de exemplu, dacă în GDS s-a luat în discuție vreodată așa ceva și dacă s-a găsit un program de schimbare a mentalității la noi, la români, și totodată de întîmpinare stimulatorie a activității romilor.

Este inadmisibil să-i vezi că vor să muncească într-un domeniu (topografie, comerț, salubritate, muzică etc.) și li se creează un cadru atît de ostil, încît oricare din noi am renunța. Dar ei nu renunță. Ce este mai grav este că sînt împinși de multe ori, datorită acestui cadru, la activități ilegale.

Poate că acum, cînd societatea este cuprinsă de febra electorală, nu veți găsi spațiu pentru a ataca astfel de probleme, deși am observat și teme tratate

inoportun (ca să nu zic lipsite de interes) în paginile revistei dumneavoastră.

Să nu uităm un lucru: sînt mulți ca număr și cred că nu-i putem neglija ca forță activă în cadrul societății, cînd, de multe ori, efectele sînt atît de vizibile. Să ne gîndim la cite evenimente grave (unele cu greu reversibile sau deloc) din punct de vedere social a dus această nepăsare a noastră.

Ar mai fi multe de spus referitor și la alte subiecte-problemă ale societății noastre, dar mă opresc aici și, cu îngăduință dumneavoastră, am să revin.

Adrian Pungan, Tirgu-Jiu, 05.04.1996

Stimată redacție,

În nr. 14/1996 al revistei „22”, la rubrica „Săptămîna politică pe scurt”, Marian Chiriac zice în felul următor: „Comitetul Nobel al Norvegiei a confirmat candidatura lui Ilie Ilăscu la Premiul Nobel, propusă de Partidul Alianței Civice. Liderul acestui partid, Nicolae Manolescu, a arătat că va cere laureatilor la premiul solidaritatea și sprijinul moral față de patriotul Ilie Ilăscu”.

Toate bune și frumoase, dar de ce s-a adresat PAC tocmai în Norvegia pentru a obține Premiul Nobel din... Suedia? Nu trebuie cumva ca redactorul „22” să revadă, pe ici pe colo, manualul de geografie? Să nu ne mai mirăm că, pentru mulți occidentali, capitala României este la... Sofia. Dacă și românii așteaptă Nobelul din... Norvegia!

Pär Lagerkvist, student, Växjö

Stimată doamnă redactor-șef,

Am fost atent la emisiunea din 02.04.1996 de la TELE 7abc, privind intrarea României în NATO, avîndu-i ca invitați pe d-nii Petre Roman și Ioan Mircea Pașcu. Deoarece mă preocup subiectul și soarta noastră, am urmărit discuțiile și am încercat să intervin telefonic. N-a fost posibil, linia fiind mereu ocupată. În timp ce eu mă străduiam cu răbdare să vă contactez, un telespectator - evident, admirator al d-lui Petre Roman - a reușit să intre în emisie și să-i facă propagandă președintelui PD (este aproape sigur că aceste emisiuni sînt aranjate).

Dumneavoastră ați intervenit cu întrebări vizînd condițiile politice de admitere a României în NATO, dar nu destul de „agresiv”. Erați și singură. Asupra acestor aspecte doream să intervin, fiind aproape convins că regimul actual este duplicat, că nu urmărește cu sinceritate o integrare euro-atlantică. Cîntecul d-lui Iliescu și al echipei clientelare este următorul: România deține o poziție geografică atît de interesantă (pe drept cuvînt), încît Occidentul și-o dorește alături. Dacă este așa, atunci putem negocia! Adică, în schimbul umbrelei de securitate, să obținem avantaje economice și un rabat la condițiile politice interne. Și în acest sens există precedente: occidentalii, dar mai ales americanii, au tolerat regimuri autoritare (de dreapta) și chiar dictatoriale în Taiwan, Chile, Coreea de Sud, Filipine etc., în epoca războiului rece și nu numai. De o asemenea abordare a „integrării” par să fie doritori și alți guvernanți est-europeni, care admi-

nistrează democrația cu lingurița (Slovenia, Bulgaria)!

În privința raporturilor cu NATO, regimul nostru și-a dovedit oportunismul și duplicitatea, fiind primul care s-a înscris la afiliere. În eventualitatea că tratativele eșuează, nu va fi din vina noastră (am fost primii care am cerut-o, populația este de acord în raport de 90%!?), ci din vina lor. „Nu urea ei” (complot internațional), dar fără să sufle o vorbă despre adevăratele motive, de natură internă, politice. Dar echipa d-lui Iliescu, aflată în plin „asalt” spre NATO (cu oferte de tot felul), speră să reușească. De altfel, de ce n-ar fi posibilă - ca și în cazul Turciei - o afiliere militară?! Căci, spre deosebire de integrarea în instituțiile europene (care ar presupune o democratizare reală), relația cu NATO ar putea fi numai o aderare. Foarte atractivă pentru Puterea de la noi, deoarece ar beneficia de unele investiții privind căile de comunicație, aeroporturi, instalații portuare etc. În schimb, modificările din armată interesează un segment limitat al societății și ar rămîne în mare parte nesemnificative pentru procesul de democratizare. Și dacă schimbările sînt făcute cu seriozitate băscălioașă (specialitate autohtonă), trimitem ici un pluton, dîncolo o companie sau un spită (în general, în lumea a treia) și înlocuim citeva pușcoace, niște șepci, ecusoane, steaguri etc., cu rezultatul că nu rămînem singuri, avem aliați și o „umbrelă”!

Vă scriu toate acestea cu teama că actuala clasă conducătoare din România, urmînd o nefastă tradiție, face o politică de conjunctură: se adaptează formal la noile realități din afară. Pentru a ne influența însă propria soartă este nevoie să acționăm dinăuntru, să valorificăm condițiile externe prin participare activă la viața cetății. Să promovăm, ceea ce actuala echipă nu dorește, crearea și consolidarea instituțiilor democratice, transparența și educarea tineretului într-o mentalitate deschisă spre lume și diversitate. Și mă mai tem că o bună parte dintre politicienii occidentali suferă de aceeași miopie politică ca în anii '30-'50 și sînt gata de compromisiuri păguboase cu Estul: păguboase pentru noi în primul rînd, dar și pentru ei (pe termen ceva mai lung). Într-o viziune malițioasă, să nu-i vedem în anul 2010 făcînd cerere de integrare în noua Europă, cu suflul la gură că n-ar îndeplini criteriile ruso-româno-sirbe!

Cu respect,

M. Cristea, București, 09.04.1996

Stimată doamnă,

Vă mulțumesc pentru scrisoarea dumneavoastră din 5 februarie și pentru revista „22”, care-mi sosește fără întîrziere în fiecare săptămîna.

În nr. 319 din 27 martie 1996 am notat cu interes dubla pagină despre accesul la arhive și libertatea presei, realizată de Rodica Palade și Sorin Antohi. Tocmai pe acest subiect o să fac o comunicare, la simpozionul de studii genealogice organizat la Iași în 8-11 mai 1996 de d-l Ștefan Gorovei, intitulată „Arhive și minciună de

stat”. Arăt în această comunicare cum austriei Mariei Tereza au perpetuat o crimă în 1768 împotriva unui valah devenit general rus. Documentele respective nu au fost scoase din arhivele din Viena decît în 1892, însă, datorită șireteniei austrieilor, crima și minciuna lor nu au fost descoperite decît astăzi, adică peste 220 de ani.

Concluzia pe care o dau acestei comunicări este că, două secole mai tîrziu, aceleași crime și minciuni de stat se pot produce chiar în democrațiile cele mai dezvoltate. Însă marea schimbare în aceste două secole a fost apariția presei libere. Nu este justiția, ci mai degrabă presa liberă și de investigații care poate veni în ajutor victimelor, fie prea tîrziu, fie chiar în timp, cum a fost aici cazul în 1982 cu „Irlandezii de la Vincennes”, scăpați din temniță grație jurnaliștilor.

De ce vă spun acestea? Pentru că mi se pare că în România de astăzi ar fi un loc pentru apariția unui „jurnalism de investigații”, care ar aduce un adevărat serviciu țării și cetățenilor. Jurnalismul zgotos, cu titluri mai acuzatoare decît faptele, cu înjurături în litere mari, nu aduce nimic: enervează poporul, dar nu este credibil. Dar jurnalismul serios de investigații, cum a fost *Washington Post* cu Carl Bernstein și Bob Woodward și cum au ajuns să fie în Franța *Le Monde* sau *Le canard enchainé* cu jurnaliști ca Edwy Plenel sau Jacques Derogy și Jean-Marie Pontant, este o necesitate. Acest loc, esențial pentru democrație, ar putea fi luat, în România, de către „22”. Asta este părerea mea.

Cu stimă,
Jean Cantacuzène, Paris, 10.04.1996

Votul final asupra proiectului legii alegerilor locale răsplătește efortul depus de membrii asociației PRO DEMOCRATIA, susținuți și de

alte organizații, pentru a se elimina toate restricțiile referitoare la observatori interni.

Mulțumim încă o dată domnilor deputați și senatori pentru înțelegerea rolului pe care îl au acești observatori în ziua alegerilor. Mulțumim, de asemenea, și acelor organizații și persoane particulare care au avut încredere în campania de lobby pe care am desfășurat-o și care ne-au susținut.

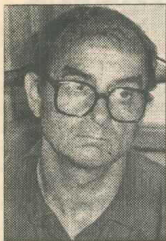
Din acest moment, asociația Pro Democrația începe procesul de observare a alegerilor!

Șansele ca în finalul acestui proces să ne putem pronunța în privința corectitudinii alegerilor din 1996 în de implicarea unui număr cît mai mare dintre cetățeni. Toate persoanele care doresc să vegheze asupra zilei în care se vor desfășura alegerile locale din acest an se pot înscrie voluntari fie la cel mai apropiat club al asociației Pro Democrația din țară, fie chiar la Centrul Național de Coordonare din str. Costache Negri nr. 7, sector 5, București.

Pentru orice fel de informație suplimentară, sunați la numerele de telefon 637.67.74 și 312.00.23 - și fax.

Așteptăm implicarea dumneavoastră pentru a pretinde corectitudinea de la alegerile pe care vă propunem să le observăm împreună.

Asociația PRO DEMOCRATIA
Centrul Național de Coordonare,
str. Costache Negri nr. 7,
cod 76204, sector 5, București

ILIE ȘERBĂNESCU

Mai mulți proprietari decât salariați

Prin terminarea subscripției în cupoane și certificate la întreprinderi, s-a încheiat programul guvernamental de privatizare în masă. Unii probabil vor amenda această afirmație, ținând cont că subscripția în cupoane și certificate poate continua până la 30 aprilie la Fondurile Proprietății Private (FPP), iar vânzarea pe bani la o scară cât de cât semnificativă abia ar urma de fapt să înceapă. Ceea ce reprezintă subscripție în cupoane și certificate la FPP-uri nu constituie însă „privatizare în masă”. Aceste instituții nu se știe exact ce fel de proprietate au, dar oricum get-beget private nu sînt. Și, în orice caz, poate constitui privatizare „în masă” trecerea pe baze gratuite din proprietatea statului în proprietatea unor particulari individuali, dar nu în proprietatea unor instituții. Nu poate avea caracter de masă un proces în urma căruia se riscă a se înlocui monopolul de stat asupra proprietății industriale cu controlul unor instituții, dobîndit pe gratis și nu pe bani, asupra acestora. Iar cît privește privatizarea pe bani, aceasta nu are nici o legătură cu privatizarea în masă, pe baze gratuite, și putea să se desfășoare și fără programul de privatizare în masă. Ba, poate, chiar mai bine!

Cîteva concluzii pot fi desprinse la încheierea programului guvernamental de privatizare în masă, care și-a consumat partea de fond o dată cu terminarea subscripției în cupoane și certificate la întreprinderi.

În primul rînd, cota de subscripție – probabil de circa 80% – se dovedește a nu atinge acel procentaj de 90% din totalul beneficiarilor de cupoane care ar fi fost normal în condițiile în care ceva, indiferent ce, se dădea pe gratis. Orice realizare în subscripție sub acest procentaj poate fi considerată ca o ne-reușită a programului, evidențind hibe structurale în informarea asupra procesului sau, pur și simplu, în propaganda asupra acestuia, care a provocat – în loc de interes – dezinteres în rîndurile cetățenilor.

În mod cert, cetățenii n-au știut de fapt pentru ce să opteze, deoarece informațiile furnizate asupra situației prezente și perspectivei întreprinderilor erau sumare și în parte nerelevante. Scopul urmărit de inițiatorii programului nici nu era informarea relevantă a beneficiarilor. Subscripția n-a fost concepută a avea un caracter de piață (pe principiul licitației, cu prețuri diferențiate în număr de cupoane și certificate de la o întreprindere la alta în funcție de imaginea publică asupra performanțelor), ci un caracter de alocare administrativă (pe bază de prețuri fixe și unice), în care deținătorii de cupoane și certificate să se distribuie cît mai uniform între întreprinderile înscrise în program.

Mulți cetățeni au crezut de pildă că, devenind acționari, vor trebui să scoată bani din buzunar pentru a achita eventualele datorii – despre care însă nu erau oferite date – ale întreprinderilor la care subscriu. Nu s-au oferit informații despre datorii, care ar fi dat o cu totul altă imagine asupra întreprinderilor și ar fi clarificat mult alegerea cetățenilor (chiar dacă acestora li s-ar fi explicat că nu ei vor suporta datoriile respective, ci vor trebui doar să accepte perspectiva de a nu încasa dividende).

În plus, sloganul politic și electoral „omul și milionul” s-a dovedit cu totul nefericit ales, neluîndu-se în considerare efectul său de bumperang, ca reacție a aceluia ce a constat că pe un coupon nu pot obține la schimb nici televizorul dorit, nici o sumă tangibilă de măcar 100.000 lei. Și de îndată ce gogoșa s-a dezumflat, dezinteresul față de subscripție a apărut la foarte mulți. Și aceasta tocmai pentru faptul că oamenilor nu li s-a spus clar de la început că ei nu vor primi un milion, ci o valoare imposibil de precizat în avans. Întrucît valoarea cuponului era doar valoarea acțiunilor în care urma să fie preschimbat, iar acțiunile respective vor avea valoare numai dacă, și numai dacă, întreprinderile pe care le reprezintă vor genera și distribui profituri.

În al doilea rînd, ca o altă concluzie, programul, indiferent cum s-a încheiat, nu poate avea, așa cum era de prevăzut de altminteri, nici o incidență practică în ce privește fondul problemei privatizării, respectiv în ce privește privatizarea deciziei. Pentru că, și în cazul acelor societăți unde procentul de privatizare pe bază de cupoane și certificate l-a atins pe cel maxim admisibil potrivit legii, adică 60% din capital, aceasta nu va însemna cîtuiși de puțin și privatizarea deciziei în întreprinderile în cauză. Proprietatea în respectivul segment, chiar dacă majoritar, de 60%, este atît de dispersată, încît este imposibil ca decizia să emane din cadrul acestui segment. Decizia va rămîne la stat, adică la actualii directori, sau va trece la cei ce vor cumpăra pe bani restul acțiunilor, mai precis pachetul minoritar dar de control. De altfel, directorii din acele întreprinderi realmente cu perspective au dus, nu întîmplător, o campanie de seducție în rîndurile salariaților proprii pentru ca aceștia să subscrie masiv, împreună cu rudele și prietenii lor, deoarece și-au dat seama că este cea mai lesnicioasă și puțin costisitoare formulă ca tot ei, directorii actuali, să păstreze controlul asupra întreprinderilor respective. De fapt, privatizarea în masă, în modul în care a fost concepută și s-a desfășurat în România, a ieșit, tocmai în întreprinderile unde a reușit, preluarea controlului asupra acestora de către cei cu cît de cîtă dare de mîină.

Fără îndoială însă, încheierea programului guvernamental de privatizare are și un net caracter pozitiv. Se pune în sfîrșit capăt unui proces care ridică dificile probleme de organizare și derulare și care, declanșat evident din motive politice, nu avea decît foarte tîrziu un efect practic din punct de vedere al scopului în sine: ameliorarea prin privatizare a gestiunii întreprinderilor. Propriu-zis, din privatizarea în masă, adică pe baze gratuite, întreprinderile ca instituții nu se aleg cu nimic. Și, evident, nici fiecare din milioanele de acționari nu are a se alege cu mare lucru, așa cum de altfel vitorii acționari au și simțit că se va întîmpla. De altminteri, în logica lucrurilor, nu pot fi mai mulți acționari (adică proprietari) decît salariați (adică angajați). Așa cum se întîmplă acum în România: aproape 13 milioane față de vreo 7! Sau 8 dacă adăugăm și șomerii! Fără dubiu însă, privatizării în masă, de vreme ce se decisesse politic să aibă loc, trebuia să i se pună punct. Nu de alta, dar pentru a se demara în sfîrșit procesul privatizării!

Marti 9 aprilie

• Tom Lantos declară că va sprijini România

În urma întîlnirii avute cu ministrul român al Apărării, senatorul american Tom Lantos a declarat că va sprijini intrarea României în NATO și Uniunea Europeană, ca și acordarea permanentă a clauzei națiunii celei mai favorizate. Lantos a mai arătat că România a înregistrat „progrese reale” în ceea ce privește tratamentul minorităților, dar problema este departe de a fi rezolvată.

• Negocierile româno-ucrainene în impas

În urma celei de-a șaptea runde de întîlniri directe, primul adjunct al ministrului ucrainean de Externe, Anton Buteiko, a declarat că România a blocat negocierile asupra încheierii tratatului bilateral de prietenie, insistînd ca Ucraina să denunțe Pactul Ribbentrop-Molotov. În rîndul său, negociatorul român Marcel Dinu a arătat că „moștenirea neplăcută, pentru care nici România și nici Ucraina nu trebuie învinovățite” a dus la actualul impas.

• Doru Viorel Ursu – candidatul la Primărie

Fostul ministru Doru Viorel Ursu și-a anunțat oficial candidatura ca independent pentru funcția de primar general al Capitalei. Doru Viorel Ursu este sprijinit de GUVR.

Miercuri 10 aprilie

• Comisia juridică a Senatului ridică imunitatea lui C.V. Tudor

Cu nouă voturi pentru și unul împotriva, Comisia pentru imunități și disciplină a Senatului a avizat favorabil solicitarea ministrului Justiției de ridicare a imunității parlamentare a liderului PRM, Corneliu Vadim Tudor. Urmează ca și plenum Senatului să se pronunțe în această chestiune, ridicarea imunității necesitînd două treimi din numărul parlamentarilor prezenți la dezbateri.

• Opoziția contestă Legea alegerilor locale

54 de deputați din opoziție au sesizat Curtea Constituțională în legătură cu neconstituționalitatea articolelor 17 și 18 din proiectul de lege pentru modificarea și completarea Le-

gii 70/1990 privind alegerile locale. Deputații consideră că, potrivit acestui text de lege, cetățenii care nu votează în localitățile unde își au domiciliul sînt supuși unui tratament diferențiat, în funcție de calitatea lor de militar în termen sau civil.

• România a ajuns la un compromis cu Rusia în chestiunea Tratatului

„România are o formulă de compromis pentru semnarea Tratatului cu Federația Rusă”, a declarat purtătorul de cuvînt Sorin Ducaru. Compromisul se referă la acceptarea de către partea rusă a condamnării consecințelor Pactului Ribbentrop-Molotov.

Joi 11 aprilie

• Volker Ruhe la București

Ministrul Federal al Apărării, Volker Ruhe, a declarat că vizita sa în România și Ungaria încearcă să evidențieze că cele două țări merg în paralel către integrarea în NATO. Ruhe a mai arătat că un tratat între țările foste membre ale Pactului de la Varșovia nu ar duce decît la izolarea acestor state.

• Curtea Constituțională respinge amînarea alegerilor

Curtea Constituțională a respins obiecțiile de neconstituționalitate ridicate de un grup de parlamentari la Legea administrației publice locale, precum și la Legea alegerilor locale. Curtea a decis că sînt constituționale articolele care prevăd obligativitatea traducerii în română a petițiilor înaintate de cetățenii aparținînd minorităților naționale, ca și articolele ce introduc o serie de reglementări privind exprimarea teritorială a votului.

• Ungaria sprijină România pentru integrarea în NATO

Șeful statului major al armatei ungare, gen. lt. Németh Sándor, aflat la București, a declarat că în cazul în care Ungaria va intra înaintea României în NATO, oficialitățile militare de la Budapesta vor sprijini România în procesul de integrare în NATO. „O securitate în Europa și în lume nu poate fi realizată în mod mulțumitor dacă toate statele din zonele respective nu fac parte din aceeași alianță”, a arătat gen. Németh.

Rubrică realizată de MARIAN CHIRIAC

Partidul Liberal 1993 COMUNICAT

Partidul Liberal 1993 se arată surprins de speculațiile apărute în presă referitoare la o eventuală aderare a partidului nostru la protocolul USD-PAC. Aceste speculații au fost, din păcate, alimentate și de declarații ale unor lideri ai acestor două grupări politice.

Ținem să reamintim că Partidul Liberal 1993 va participa pe liste proprii la alegerile locale.

Cosecvent cu atitudinile sale anterioare, Partidul Liberal 1993 susține necesitatea colaborării întregii Opoziții pentru succesul comun în aceste alegeri.

Considerăm însă neavenită tentativa de a fi asimilați de către polul creștin-democrat sau de către cel social-democrat al Opoziției.

Liberalii din această țară doresc să fie reprezentați politic. Partidul Liberal 1993 își asumă această responsabilitate.

Președinte executiv
Horla Rusu
11 aprilie 1996

Riscul de a învăța limba română în Transnistria

În vacanța de primăvară a acestui an a venit la București un grup de copii, însoțiți de câțiva dintre profesorii lor, de la școli românești din Transnistria. Este a doua călătorie de acest fel (după cea din vacanța de iarnă) realizată de Fundația Soros (realizatorul acestui proiect - Ionel David) românilor din Transnistria care, în ciuda obstrucțiilor de tot felul, continuă să învețe în limba română.

La București, copiii au fost găzduiți de oameni care n-au ezitat să-și pună la dispoziție nu doar casa, dar și toată căldura, care i-a făcut pe micii transnistreni să se simtă fericiți. Sint copiii maturizați înainte de vreme, pentru că ei au trăit războiul, iar la școală sint amenințați permanent de autoritățile transnistrene, care nu permit învățămîntul în limba română. (Unul dintre oficiali chiar a declarat: „În Transnistria, totul ar merge bine dacă n-ar fi școlile românești“.)

Acești copii vor să învețe în limba română, chiar dacă nu prea au condiții: localuri neîncăpătoare, lipsa manualelor, a caietelor, a cretei. Ei au văzut cum școala lor a fost devastată de babe (un detașament de femei războinice în slujba lui Smirnov, ale căror acțiuni echivalează cu mineriadele bucureștene), de miliție, de gardiști. Ei au protestat în piața publică din Tiraspol, alături de profesori și părinți, cerînd un drept înscris chiar și în legile ilegale Republicii Transnistrene. Au participat la marșuri de protest pentru care autoritățile au desfășurat forțe ca pentru un război: blindate, scutieri, miliție înarmată. „Ca să ne vadă și pe noi cineva, să ne asculte, am blocat aproape o lună calea ferată spre Chișinău.“

Mariana, o fetiță de 15 ani, remarcă: „Am fost tratați de dușmani. Dacă spuneai că ești român, nu conta că ești copil sau om matur“.

Grupul de copii și profesori din Transnistria au fost oaspeți revistei „22“. „Sint pentru prima dată în Europa“ - spunea o fetiță, încercînd să explice bucuria de a fi la București.

Ion Iovcev, directorul școlii române din Tiraspol, împreună cu Alexandru Gumanic, președintele comitetului de părinți, și Elena Pisarenco, profesoară, ne-au rugat să facem publice mulțumirile lor față de cei care au înlesnit această călătorie: Ionel David, director de programe la Fundația Soros (prin care s-au plătit costurile de transport, un tur al orașului, o excursie la Poiana Brașov și bani de buzunar), Victor Bârsan (care, spun profesorii, „mereu și mereu a fost alături de noi“), Radu Filipescu, pr. Nicolae

Ion Iovcev (directorul școlii românești din Tiraspol): Transnistria reprezintă patru raioane și două orașe din partea de est a Republicii Moldova, cu o populație de 700.000 de locuitori, dintre care 40% sint români. Situația este foarte grea în prezent, din punct de vedere politic și social, iar nivelul de viață este foarte scăzut. După destrămarea imperiului sovietic, în Transnistria au venit forțele cele mai reacționare din toată fosta Uniune Sovietică: Igor Smirnov, de exemplu. Pînă în '91, în Tiraspol n-au fost școli românești. Am început cu 30 de copii, în trei clase de cîte 10 elevi. Azi avem peste 500, 530-540 de elevi și sint foarte mulți doritori să învețe limba română. N-avem condiții, măcar că noi ne străduim să creăm cît de cît condiții normale pentru copiii

Ion Iovcev, directorul școlii române din Tiraspol

noștri. În '92, cînd a început războiul, toți copiii din școlile rusești au fost scoși din oraș, dar copiii noștri au rămas, pentru că n-aveam cu ce-i scoate. La cine mă mai adresam, îmi spunea că se teme să ne ajute. M-a ajutat rectorul Universității evacuate din Tiraspol în Chișinău și, cu niște autocare foarte mici, am scos copiii, i-am dus din Tiraspol în Chișinău. Am mers pe ocolite, undeva, la 18 ore, distanța fiind de 70 de km.

Devastarea școlii românești din Tiraspol

Alexandru Gumanic (președintele Comitetului părintesc al școlii românești din Tiraspol): Cele mai tulburi episoade au fost acelea cînd a fost devastată școala noastră și cînd am participat la marșul de protest împotriva autorităților locale, care nu permiteau învățămîntul în limba română. Acum doi ani, în una din nopți, am primit acasă un

telefon și mi s-a spus că în școală au intrat militari, iar paznicul a fugit pe feastră. În 10-15 minute, ne-am adunat în jurul școlii vreo 30 de părinți. Am văzut cazaci, militari, milițieni. Unul din corespondenții din Chișinău - Vasile Ciobanu - a încercat să intre acolo, dar l-au alungat. Prin el, a fost pusă la curent conducerea Republicii Moldova și chiar a doua zi dimineața, la ora 6, radioul Moldovei a difuzat știrea că este ocupată școala românească din Tiraspol. Dimineața, copiii veneau în mod obișnuit la școală, dar localul școlii era înconjurat de miliție, iar poarta era legată. Nu aveam cu cine vorbi (după aia am înțeles că erau beți, pentru că am găsit și sticle cu vin). Pe la ora 8 dimineața a venit comandantul Miliției orașenești a Tiraspolului. Apăruse și dom' director, ca de obicei, la lecții și a văzut ce se întimplă. Atît s-a supărat, că și-a pierdut cunoștința; a venit Salvarea și l-au dus la școala sportivă de alături. După aia ne-au dat voie mie și încă la doi părinți să intrăm în școală și să vorbim cu miliția. Au venit de la așa-zisul Minister de Științe al „Republicii Nistrene“. M-au întîmpinat: „Cine ești?“. „Sint președintele comitetului părintesc. Părinții și învățătorii sint interesați de ce ni s-a ocupat clădirea“. El a spus că au primit informația că școala, chipurile, ar fi minată. Că ar fi fost acolo damigene cu benzină. Ne-au învinuit mai tirziu că noi am fi minat școala. În jur de ora 9.30 dimineața, brusc s-a schimbat situația; au devenit toți amabili: „Poftim, intrați...“, ministrul a fugit de acolo, a ieșit cu un grup de femei din organizația Ștrampii negri, care este împotriva luptei moldovenilor sau a românilor. Au fugit toți din localul școlii și ne-au spus: „Intrați în școală, puneți elevii în bănci, ca să înceapă lecțiile“. Noi am cerut șefului Miliției orașenești: „Permiteți întîi să intre televiziunea și dați-ne voie să dăm un telefon comandantului Armatei a 14-a, care să ne trimită artificieri, oficial, să controleze, să ne deie garanții că nu e minată școala“. Ei

au refuzat categoric. Eu am vorbit cu șeful Miliției și i-am spus că nu intră nici un copil în școală fără voia mea. Au intrat toate trei posturile de televiziune și i-am condus prin toate sălile. Era un dezastru: băncile erau întoarse, fărimate, la fel mesele, scaunele... Toate sălile de clasă erau devastate, mobila era dărîmă, băncile erau scoase la ușă, la intrări, ferestrele erau baricadate. Ei se pregăteau să țină piept unui asalt al românilor, al părinților copiilor, se pregăteau, cu alte cuvinte, de un conflict militar mai serios. N-a fost însă nici un conflict. Din dosarele școlii au luat toate adresele. Multe dosare personale ale copiilor și ale învățătorilor au dispărut. Toate acestea s-au filmat și numai două posturi de televiziune - acela al Armatei a 14-a și Aschet, unul

Alexandru Gumanic, președintele comitetului părintesc

din posturile mai democratice - au transmis cîte ceva din toate cele ce au fost, iar postul oficial a arătat numai în jurul ogrăzii școlii că sint copii și cîteva secvențe-interviuri, că iață de ce nu învață copiii.

Viața unui om în Tiraspol costă 5 dolari

I.I.: Informații precise mi-au dat oamenii care lucrează azi la Universitatea lui Iakovlev, din Tiraspol. Studenții din grupele moldovenești din Universitate au fost mobilizați alături de babe să ne distrugă școala.

Elena Pisarenco (profesoară la școala românească din Tiraspol): Babele acestea erau niște bătrîne, pensionare, care primeau bani de la autoritățile transnistrene. Babele ăstea au luat mitraliera în mînă la Bender și împușcau. Eu nu-mi închipui o femeie să țină arma-mînă. Nu-mi dau seama cum acele femei să împuștel! Eu socot că femeia e

Mariana: La București este extraordinar! N-am văzut așa frumusețe, și clădiri. Și sint pentru prima dată în Europa. Mi-am făcut mulți prieteni la București și vreau să spun că avem foarte multe lucruri comune. Adică vorbim aceeași limbă, avem aceeași gînduri, aceleași scrisuri.

Tu de unde ești?
Eu sint din Tiraspol.
Cum e la Tiraspol? Ce faci tu toată ziua?
Citesc, pe urmă mă uit la televizor și dup-aceea o rog pe mama ca să ne deie drumul afară.

Ce-ți place cel mai mult la școală?
Matematica și științele naturii.
Înveți pe românește?
Da...
Și cum e cu rușii acolo, la Tiraspol?
Mai răi, așa, sint obraznici, răi... Iaca, dacă ceva nu-i dai, sania dacă nu-i dai, te pălesc. Îți dau una după cap. Spun vorbe urite. Nu pot să zic.
Ce citești?
Citesc Legendele Olimpului, pe urmă Punguța cu doi bani, Biblia...
Mîninci banane la Tiraspol?
Nu mîninc.
De ce?
Sint scumpe.
Ce mîninci tu la Tiraspol?
Mîninc... tata al meu îmi aduce de acolo, de la

lucru, orez, zahăr și diferite mîncăruri...
Cu cine te joci tu la Tiraspol?
Cu fratele meu, Maxim. El e mai mare, are 10 ani. Eu am 9 ani.
Îți place la București?
Da. Aici sint hoteluri, da' la Tiraspol nu-i nici un hotel. La Tiraspol, la noi, troleibuzele nu merg așa mult, sint umplute și nu se opresc, da' aicea-s multe și goale și este metroul, la noi nu-i metrou. Acolo nu-s așa case vechi ca aici, acolo-s case cu blocuri, da' altfel, nu-s așa arătoase ca aici...
Și-aici sint mai multe desene animate.
De ce ai întrebat mai devreme dacă e vreun rus în București?
M-am săturat de ei!
De ce?

Îs răi și spun prostii diferite.
Da' de ce voiai tu să știi dacă aici trăiește vreun rus?
Pentru că la noi trăiesc foarte mulți, mai puțini moldoveni și rușii nu îmi plac. Îs răi foarte... Și voiam să știu dacă e loc unde nu sint ruși.
De Ilascu ai auzit?
Am auzit de dînsul, pe dînsul l-au băgat în închisoare, dar el nu era di vină.
Da' de ce l-au închis, dacă nu era de vină?
Eu nu știu, da' nu era de vină, toți așa ziceau.
Acum, cînd te întorci acolo, la Tiraspol, ce faci?
Mă duc acasă, mă dezbrac și cer voie la mama să mă duc afară la aer curat.

pentru a aduce viața pe pământ, nu să distrugă viața. Acestor femei, în prezent le pare rău că s-au lăsat asmuțite, că au fost duse de nas.

I.I.: După legile lor, eu trebuia să fiu arestat de trei ori; eram chemat, stăteam undeva de vorbă vream ceas jumate și îmi dădeam drumul. Noi înțelegem prea bine că acolo sintem înconjuțați, că sintem o mină de oameni, și vor să ne înfringă, să

Valeria: Eu am mai fost o dată la București și mi se pare foarte frumos. Toată lumea vorbește, nu moldovenește, cum e la noi, da' e limba română! Și e mai frumos ca în Tiraspol. E de o mie de ori mai frumos. M-a impresionat că aici e mai ieftin decât la Tiraspol - și hainele, și fructele, legumele... Imi plac bananele. Sint și la Tiraspol, da' acum sint foarte scumpe și nu putem să cumpărăm. La Tiraspol rar măninc fructe, pentru că n-avem posibilități să cumpărăm. Eu am 11 ani, am văzut ieri o fetiță care m-a impresionat. Era în clasa a V-a, ca și mine. Numai că e mai josuță decât mine. Are părul negru, lung. Mi-a părut foarte bine că am plecat în Brașov, la Poiana era foarte frumos, era mare omătul și ne jucam, alergam de sus în jos, ne tăvăleam prin omăt...

reunțăm la drepturile noastre. Viața unui om în Tiraspol e foarte ieftină: costă 5 dolari. Ca să te bată, o bătaie egală cu moartea, costă un dolar. Am fost amenințați, au fost sparte geamuri de la ferestre. După ce am vorbit la televiziunea națională din Chișinău, m-au căutat acasă cu automatul. La Direcția învățămîntului, cu pistolul automat și cu siguranța scoasă, m-au împins pîna la etajul 2 și pe urmă cu patul armei m-au imbrîncit afară. Am primit mai multe telefoane: „Gîndește-te ce faci, că ai fetiță...”, multe de felul ăsta.

AL.G.: Am primit cîteva scrisori - le mai păstrăm. În scrisori erau amenințări că copiii noștri pot fi omorîți, schilodiți - și noi de asemenea, vom avea aceeași soartă.

Am fost tratați ca niște dușmani

Mariana (elevă din Tighina): Aș vrea să spun ce s-a întîmplat anul trecut cu școala nr. 19 din orașul Tighina. Noaptea, au venit babele celea, au ocupat școala și au făcut dezastru. Cînd am venit dimineața cu profesorii, ne-au declarat că școala nu-i a noastră. Școala a fost zidită și chiar reconstruită cu foarte mult chin și foarte multe piedici și să pierzi o astfel de bogăție nu e ușor. Pentru noi, școala noastră a fost un lăcaș sfînt. Nu putem să ne închipuim că o pierdem. N-aveam cu cine vorbi. Am intrat să luăm niște documente cu profesorii. Școala noastră se numea „Alexei Mateevici” și la intrarea în școală era un portret al lui Mateevici, pe care l-am găsit călcat, rupt, tăiat. Cu atîta grijă păstram curățenia în școală și puneam podoaibe pe pereți... Totul a fost ars, distrus. Am primit înapoi o încăpere foarte departe de centru, la 40 de minute de mers pe jos, la capătul orașului, unde nici un autobuz nu merge; vă puteți închipui, mergeam prin pădure noaptea, pe la 8... Acolo era înainte o casă pentru pădurari, cu încăperi mici - încăpeau doar vreo 15 elevi. Iar noi eram vreo mie. Am fost tratați ca niște dușmani. Dacă spuneai că ești român, nu se uitau la tine că ești copil sau ești matur. Școala a fost blocată pe data de 13 septembrie și în septembrie, octom-

brie, noiembrie n-am învățat deloc, făceam lecții în piață sau în apartamente. Cînd eram în piață, făceam un fel de miting de protest. Profesorii noștri erau amenințați, primeau niște scrisori grozave - fiori te treceau prin spinare. Niște colegi de-ai mei din clasă au adus vopsea galbenă și am desenat un soare care plînge. Jos am scris că noi sintem la noi acasă, ca oricare trecător să vadă că este durerea noastră, fiindcă soarele care era desenat plîngea cu lacrimi de singe! Doar datorită profesorilor și directorului nostru, d-l Candiba, am reușit să supra-viețuim. Eu trăiesc într-un sat nu departe de orașul Tiraspol, în Chitcani, la 10 minute cu mașina. Treci Nistrul și deodată satul meu, dar pe partea dreaptă a Nistrului. În sat este foarte vestită mănăstirea cu clopotniță; de pe clopotnița aceea se văd ca pe palmă vreo 3-4 sate și localitățile de pe lingă ele. Pentru acest loc au fost duse cele mai mari lupte, fiindcă clopotnița și înălțimea pe care este satul meu este un punct strategic. Cînd a început războiul, am fost luați prin surprindere, n-am avut dreptul să ieșim

nici unul, deoarece satul era înconjurat. Erau mulți gardiști, și satul nostru a avut foarte multe pierderi de vieți omenești. În satul de lingă noi, Copanca, au fost foarte mulți oameni omorîți. La radio s-a anunțat că peste 15 minute toți oamenii care mai sint în sat să se ascundă prin beciuri, ca să nu fie omorîți, deoarece se începea tirul de artilerie. Nu știam ce să facem. Părea ceva nereal. Aveam 11 ani și nu-mi prea venea a crede că într-adevăr voi vedea cu ochii mei războiul. Tanti-mea trăiește în Tighina, și cînd a venit, pe jos, în Chitcani, spunea: „Pe strada centrală din Tighina am văzut morți!”. Noi trăim într-o frumusețe rară, fiindcă pe malul Nistrului sint foarte multe păduri și este foarte frumos.

I.I.: În Transnistria sint numai trei școli care lucrează deschis în românește. Azi sint cinci, datorită luptei noastre duse prin comitetul de coordonare a școlilor. Noi n-am luptat în fiecare școală aparte, la Tighina, la Tiraspol și Ribnița, ci am susținut cauza noastră comună. Am mers pînă la blocarea căii ferate în anul '94.

Mariana: Am pus corturi pe calea ferată, ca să ne observe și pe noi lumea. În Transnistria nu prindeam nici o undă de radio liber; la noi este doar radioul transnistrean. Tot într-o noapte au dărîmat firele de la radioul din Moldova. Am blocat calea ferată împreună cu profesorii și părinții noștri, pentru că nu voiam să ne dea o clădire în care să învățăm. Protestul nostru a durat aproape o lună de zile.

AL.G.: A fost o acțiune disperată, pentru că pînă atunci toți făcuserăm demonstrații de piață, pichete în fața Comitetului Executiv din Tighina și nu obținuserăm nimic. Speram să obținem prin intermediul ambasadei ru-

se și al altor ambasade sprijin ca să acționeze asupra autorităților din Tiraspol.

I.I.: Dintre ambasade, numai ambasada Rusiei nu ne-a primit. În orice caz, am obținut atunci local pentru școală și un alt local în Tighina, chiar dacă este un local rău, la marginea orașului; totuși, ea funcționează pînă azi. Dumneavoastră nu vă-nchipuiți ce înseamnă ca zilnic să vină cîte cineva în școală care să încerce să te împiedice. Trebuia să-i ascuți, să-i lămurești de ce tu scrii în grafie latină.

Blocarea căii ferate și marșul de protest pentru dreptul de a învăța în limba română

AL.G.: Să vorbim despre marșul de protest, care a fost tot o acțiune de luptă pentru existența școlilor românești din Transnistria. Am primit de cîteva ori de la Executivul din Tiraspol decrete de închidere a școlii sau de trecere de-acuma din nou de la grafia latină la grafia chirilică. Comitetul părintesc și adunarea generală a pă-

Natalia are 15 ani și trăiește într-un sat de lingă Tiraspol, Tîrnauca. Ea nu a văzut războiul din Transnistria, început în 4 martie 1992, pentru că, alături de alți copii, a fost evacuată în grabă într-un sat din Ucraina. Acolo au rămas pe tot parcursul evenimentelor. Vreo 15 copii și cîteva mături, într-o căsuță.

În Tîrnauca există o școală în care Natalia învață în românește, dar cu grafie chirilică. Mai mulți copii merg însă în secret în casele anumitor profesori și învață limba română în grafie latină.

nească. Pentru marșul de protest s-a stabilit ziua, ora. Cei din Bender și Tighina trebuiau să vină la Tiraspol să ne întîlnim în piața din fața clădirii în care se afla președintele Smirnov. Dar chiar în dimineața zilei cînd era fixat marșul, la radioul Moldovei s-a transmis că marșul nu va avea loc. A fost o dezinformare. Totuși, marșul a avut loc. Străzile din Tiraspol erau blocate de miliție, ca să destructure acțiunea noastră. Erau pregătite mașini blindate, cu soldați înarmați, echipamente, scuturi, cu bastoane, cu arme. Erau pregătiți ca de război împotriva copiilor. Președintele Smirnov nu ne-a primit, ne-a primit locțiitorul președintelui Parlamentului, o doamnă, Volkova, cu care am stat de vorbă vreo patru ore, fără să ajungem la vreo înțelegere. Acolo, în piață, erau multe posturi de radio, de televiziune - și străine - și deci am atras atenția la nevoile școlilor din Tiraspol, din Tighina și din Ribnița.

„În Republica Transnistria, totul este în ordine, în afară de școlile în limba română”

I.I.: Despre lucrul acesta s-a auzit și la Consiliul European. În școală la noi a fost chiar Max Van der Stoep, înaltul comisar cu problemele minorităților. Am fost chemat la Pavlov, șeful Direcției interne, care a încercat să mă convingă că nu fac bine, pentru că la acel marș puteau să fie vărsări de singe, de care aș fi putut fi făcut răspunzător. El mi-a explicat că legea-i lege, și atunci eu i-am spus: „Dar chiar țara asta e în afara legii. Cum să mă supun unei legi a unei țări care nu există?”. Văzînd că nu reușesc, au încercat altă metodă. Au spus că nu ne mai finanțează: „Dacă vreți și vreți limbă română, școala nu-i statală, să plătească părinții. Noi să vă controlăm programele, planurile, noi vă controlăm manualele, mai ales Istoria poporului pe care voi o studiați, după aceea limba, literatura și scriitorii, ca să nu fie prea românești”. Pe data de 15 septembrie mă cheamă la guvernul Republicii Moldovenești Nistrene, condus de însuși Smirnov. Eu și d-l Candiba de la Tighina. A fost Smirnov, Maracuță, Caraman și tot guvernul. A deschis ședința însuși Smirnov. Era clar de la bun început care va fi hotărîrea guvernului de acolo, înainte de ședință. Caraman a spus că în Republica Moldovenească Nistreenă totul este în ordine, în afară de școlile în limba română. Eu am spus atunci că avem tot dreptul să existăm. Că este vorba despre drepturile elementare ale omului. În final, am obținut de la Ministerul Învățămîntului din Chișinău bani pentru nevoile noastre.

Pagini realizate de RODICA PALADE

Elena Pisarenco (profesoară): Iată de-acuma a doua oară copiii din școala noastră au venit în excursie la București - prima excursie au făcut-o în luna decembrie. Criteriile după care am ales copiii au fost să învețe bine, copiii acelor părinți care au susținut școala, copiii din familii care sint mai sărace. După ce s-a întors primul grup, a fost o reacție neașteptată, extraordinară. Copiii care au venit au petrecut sărbătorile la dumneavoastră; s-au întors cu atîtea daruri, cu atîtea dulciuri... Erau așteptați la Tiraspol cu bucurie, se îmbrățișau de parcă nu se văzuseră de un an-doi. Acum, după ce am ales copiii din acest grup, mulți au rămas cu inima neîmpăcată că n-au nimerit și ei în această listă. Dacă s-ar putea, am lua toată școala noastră ca să o aducem aici, la București.

N.C. MUNTEANU

Opereta de trei parale

Pe vremea când Adrian Năstase nici nu visa să fie ce este astăzi, pe când era doar un modest cercetător juridic și, deși pe atunci era gine-rele socrului său, trebuia să se căcu-lească la Ana Mureșan pentru a obține un nenorocit de Trabant, foarte necesar și pentru deplasările în teri-toriu ale propagandistului la CC, cir-cula în România o anecdotă ciudată și nu prea. Terminind cu cele pămî-țești, Nicolae Ceaușescu își disputa înfietatea cu Dumnezeu. Dumnezeu aruncă pe masă argumentul suprem: „Eu am făcut lumea din haos!” „Da - zice istețul din Sornicești -, dar cine a făcut haosul?”.

MAGAZIN
PENTRU
SĂ RACII
DE NOI

De atunci a trecut multă apă în-doielnică pe Dimbovița. Pe Adrian Năstase nu-l mai încap Mercedesurile cu girofar și cu antemergători, nu mai suportă să lucreze decât în mobile stil, autentice și foarte scumpe, se orientează în spațiul politic cu un remarcabil simț al oportunității, îl leagă sentimente aproape filiale de Co-troceni, umblă cu podoabe scipicioase, practică sporturi nobile, tenis cu invitații lui Sever Mureșan, vinătoarea cu cine se nimereste, dar continuă să aibă o inimă mare, care bate pentru cei mulți și năpăstuiți. Exem-plele sînt cu nemiluita. E în stare să-și dea, dacă nu haina de pe el, atunci cel puțin casa. Ceea ce s-a și întîmplat. Și-a cedat spațiul locului faimosului socru și a primit, ca tot angajatul la stat, o locuință de servi-ciu, de fapt o casă, dar mult mai fă-toasă. Acuma se pregătește s-o cunu-ne pe Nadia Comăneci și, în aștepta-re, și-a pus în cap să-i fericească pe săracii și pe năpăstuiții tranziției, dăruindu-le faimoasele magazine ieftine. Inima lui mare și bună bate la unison cu interesele partidului, ieșit la pescuit de voturi. Sintem în an electoral. Întrebarea care se pune imediat este: cum de s-a ajuns în această situație, cui se datorează acești săraci? Din ce în ce mai mulți, din ce în ce mai săraci. Întrebarea dacă nu cumva vinovat ar fi și

PDSR-ul, și guvernul pe care-l păsto-rește, d-l Adrian Năstase nu și-o pune. Gestul contează, nu?

Așa că d-l Adrian Năstase și-a po-gorît augusta-i făptură din luxosul automobil de import pentru a tăia panglica inaugurală la magazinele numite eufemistic „unități comercia-le cu desfacere pentru categoriile de-favorizate și în special pentru pen-sionari”. Partidul se preocupă. Evident, sub ochii blinzi și înțelegători ai televiziunii. „Grija” dă frumos la televizor - și încă în Săptămîna Patim-ilor. Ar fi grotesc, și chiar este, dac-ă n-ar fi și tragic. A mai și cerșit voturile celor pe care i-ai înfometat e culmea cinismului.

Goana după voturi îi face pe îm-buibaiți să-și adoarmă uzul rațiunii, iar somnul rațiunii naște monștri, prostie și antipropagandă. Sigur, să-racii, care n-au prea dat năvală, au uitat să se mai întrebe cum se potri-vește prezența acestor magazine cu statisticele optimiste ale d-lui Radocea și ale guvernului Văcăroiu. Dar au fost destui care au înțeles, și au și spus-o la televizor, că operați-nea putea a propagandă ieftină și a operetă de trei parale.

Operațiunea s-a dovedit lamenta-bilă, ca multe din cele făcute de PDSR, începînd cu reforma și termi-nînd cu privatizarea. Pentru că amintește destul de bine de un anu-mit tip de raționalizare alimentară impusă de Ceaușescu. Pentru că îm-parte lumea în „săraci” și „mai să-raci”, favorizîndu-i pe cei „mai să-raci” față de cei doar „săraci”, cu in-evitabila minie proletară împotriva „favorizaților”. O bătrînică se plîngea că indexarea pensiei cu cițiva leuți a scos-o din categoria aleșilor sorții, ea depășind baremul de 102.000 care i-ar fi dat dreptul să cumpere în ma-gazinele inaugurate de „speranța lu-crătorilor din comerț”. Haosul dom-nește și în domeniul filantropiei elec-torale. În unele magazine, „defavori-zații” au dreptul să cumpere doar o dată pe lună 1,5 kg carne de porc, 1 litru de ulei, 20 de ouă, 1 kg carne de pui. În alte magazine vor putea cum-păra mărfuri ieftine de maximum 50.000 de lei. Dacă rațiile sînt clare, nu putea lipsi nici fantoma cartelelor lui Ceaușescu. O dată cu pensia, cei nevoiași vor primi și un coupon de la primărie cu care se vor duce la ma-gazinele sărăciei. Cum cupoanele res-pective încă nu sînt gata, ștampila se va pune pe talonul de pensie, ca să fim siguri că pensionarii nu se vor imbuiba, abuzînd de facilitățile PDSR-ului.

Peste toată operațiunea plutește umbra groasă a lui „se dă” și „s-a bă-gat”. Ceaușescu, nu fi trist! Adrian Năstase veghează la neuitarea ta. El și partidul lui au dus sărăcia pe cele mai înalte culmi! Din cînd în cînd, își poate permite chiar să o amelioreze.

Sfîrșit de partidă

EDITORIAL

(Urmare din pagina 1)

Pentru că „Vadim” nu este doar „Vadim”, ci *porte parole*-ul unor gru-puri oculte, cu legături trairnice, nu numai în alte țări, ci mai ales în vechea Securitate ceaușistă, care i-a furnizat și îi va mai furniza dosare. În seara de Înviere, simbăta trecută, rețele oculte i-au furnizat și o casetă video de la un botez în lumea interlopă, cu invitați „grei” din partidul de guvernămînt. Pentru botez fuseseră închiriate săli în Palatul Parlamentului. Pe Canalul 38, la oră de vîrf, s-a transmis caseta video și comentariul lui C.V. Tudor. Spălarea banilor, finanțarea campaniei tre-cute a președintelui Iliescu cu banii Mafiei italiene, complicitatea lui Adrian Năstase etc. au fost doar cîteva dintre dezvăluirile serii, strecurate printre semnale de amenințare pentru cei ce îi vor susține sau nu cariera poli-tică viitoare.

Agresată de cițiva ani de informații dirijate din zone oculte, obosită de greutățile tranziției și doritoare să-și uite propriile compromisuri trecute, opinia publică românească acordă, din păcate, tot mai puțin credit memoriei.

Din păcate, mai ales într-un aseme-nea an electoral, cînd spălarea banilor și spălarea prestigiului (sau operați-nea echivalentă: pătarea reciprocă) pot determina nu doar votul pentru o for-mațiune politică sau alta, ci, în noul context internațional, destinul Româ-niei pe mai mult decât următorii patru ani.

Ar fi deci momentul să tragem o linie și să enumerăm avantajele oferite echipei Iliescu de colaborarea cu echi-pa fostului săptămînal *Săptămîna* (in-spirat de Securitatea ceaușistă) și, în paralel, dezavantajele României.

Centrul Soros pentru Artă Contemporană

anunță scoaterea la concurs a unui **post de coordonator de program**, normă întregă.

Cerințe: studii superioare în domeniul artelor vizuale, artelor spectacolului sau arhitectură; limba engleză; cunoștințe de utilizare calculator IBM compatibil; abilități de dactilografie.

Cei interesați sînt invitați să trimită un Curriculum Vitae pe adresa: Centrul Soros pentru Artă Contemporană, C.P. 1-827 București **pină la data de 30 aprilie 1996.**

Revista „22” scoate la concurs un **post de redactor-reporter**. Interviuurile vor avea loc la sediul redacției din Calea Victoriei 120, **joi 25 aprilie și vineri 26 aprilie, între orele 14.00 și 17.00.**

În cei șase ani de cînd apare *România Mare*, publicațiile luate drept țintă au rezistat, în ciuda unor permanente atacuri imunde, dar credibilitatea presei a fost profund afectată. Alături de minerii invocați, săptămînalul celor doi a împins România în izolaționis-mul din care n-apucase bine să iasă, i-a micșorat dramatic șansele de inte-grare în structurile europene, creînd imaginea unui spațiu instabil și a unei populații xenofobe, rasiste, antiintelec-tuale, antiliberală etc. A profanat sac-rificiul tinerilor morți în Decembrie '89, încercînd să restaureze cultul lui Nicolae Ceaușescu. (Almanahul *României Mari* pe anul 1996 îl include pe Nicolae Ceaușescu, alături de Decebal, Horea, Ecaterina Teodoroiu, Ion Antonescu ș.a., printre cei 12 apostoli ai neamului sacrificat „prin moarte violentă”). A discreditat pentru tot-deauna sintagma *România Mare*, care definea pînă la apariția revistei lui C.V. Tudor un moment plener al istoriei moderne românești.

Ce a primit în schimbul dezastrului național echipa Iliescu, cea care care i-a angajat pe acești ucigași plătii ai democrației? Un singur lucru, esențial pentru păstrarea cu orice preț a pute-rii: discreditarea adversarilor. De la ziaristi s-a trecut la noua clasă politică - în formare, așadar fragilă - a opozi-ției, la personalitățile culturale neali-niate regimului Iliescu etc.

Eliminarea la această oră a lui C.V. Tudor din viața politică românească nu mai poate repara trecutul și nici nu mai poate ocroti prezentul. Cît despre viitorul, mereu amînat, acesta pare să înceapă lumea viitoare.

P.S.: Biroul Permanent al Senatului a amînat luarea deciziei de ridicare a imunității parlamentare a senatorului C.V. Tudor pentru luni 22 aprilie. La propunerea președintelui Senatului, Oliviu Gherman, Biroul Permanent a hotărît ca votul să se desfășoare în cel mai mare secret. Presa nu va putea participa la această ședință, microfoanele vor fi deconectate, iar personalul de serviciu nu va avea acces în clădirea Senatului pînă la închiderea ședinței.

Atenție: Prețul abonamentelor prin redacția „22” rămîne același

Deși costurile hîrtiei și ale tipografiei ne-au silit să creștem prețul revistei, prețul abonamentelor rămîne același pentru a veni, ați citim, în sprijinul cititorilor noștri fideli. Așadar, și de acum înainte **abonamentele trimestriale contractate prin redacția 22 (nu la Oficiile Poștale) costă:**

6.000 lei cu expediere prin poștă

5.500 lei cu ridicare de la redacție

Reduceri pentru pensionari, cadre didactice, elevi, studenți, foști deținuți politici și veterani de război:

4.500 lei cu expediere prin poștă

4.000 lei cu ridicare de la redacție

Cei interesați sînt rugați să achite la sediul redacției (Calea Victoriei 120) sau să expedieze prin mandat poștal suma corespunzătoare, pe adresa: **Revista „22”, cont 45103532 BCR Filiala sector 1, Calea Victoriei nr. 155, bl. D1, București.** Adeverințele (talon de pensie, adeverințe școlare etc.), valabile un an, se expediază pe adresa: **Revista „22” Calea Victoriei 120, sector 1, București**, cu specificarea pentru **Serviciul de Difuzare.**

Abonamentele cu reducere sînt sponsorizate de Asociația EST-LIBERTÉS

Grupul pentru Dialog Social organizează o **întîlnire cu ALEXANDRU ATHANASIU** candidatul PAC la Primăria Capitalei

Moderator: **Mihai Șora**

joi 18 aprilie, ora 17
Calea Victoriei 120

FĂȚĂ FĂȚĂ

„Dacă d-l Constantinescu vrea să câștige cursa prezidențială, trebuie să se gîndească și la foștii aliați“

– Interviu cu NICOLAE MANOLESCU, președintele PAC, realizat de Andrei Cornea –

Se îndreaptă PAC spre stînga?

Domnule Manolescu, ați semnat un protocol cu Uniunea Social-Democrată. Scopurile acestui protocol deocamdată par relativ modeste, limitate la alegerile locale. Nu cumva e vorba totuși despre o alianță pe termen mai lung și care se leagă de alegerile generale?

Cred că textul protocolului trebuie citit în litera lui. Deocamdată, noi am avut în vedere o înțelegere pentru locale și ar fi exagerat să afirmăm cu minimă certitudine că acest protocol va fi urmat de un altul pentru parlamentare. Mai este ceva: poate că ar fi normal să vedem cum funcționează această mică înțelegere pentru locale, spre a ști dacă e cu puțință și o mare înțelegere pentru parlamentare.

Credeți că trebuie pregătită opinia partidului? Mă refer la faptul că au existat acum 2-3 ani acuzații că PAC se îndreaptă spre stînga și se pregătește de alianțe „necurate” cu social-democrația. Acești critici ar fi acum confirmați.

Cînd un partid face o înțelegere – nu mai vorbesc de alianțe –, opinia partidului trebuie pregătită. Există, probabil, și în rândurile Partidului Alianței Civice oameni care nu doresc apropierea de PD sau de partide social-democrate. Numărul lor nu mai este atât de mare precum era cînd ne aflăm în Convenție, deoarece o parte din ei au rămas fideli Convenției. Dar nu e mai puțin adevărat că lucrurile astea trebuie explicate cu claritate: noi nu am făcut o înțelegere doctrinară, am făcut o înțelegere tehnică, o înțelegere referitoare la câteva foarte precise probleme legate de prima scadență electorală.

„Oamenii trebuie să înțeleagă că în politică nu se poate sta pe loc“

Totuși, veți sprijini candidații mai bine plasați la alegerile locale, ceea ce poate pune (pentru marile orașe) și unele opțiuni doctrinare, deși e adevărat că la locale miza doctrinară nu e cea mai mare.

Miza cea mai mare este omul care candidează. Și, sub rezerva ca oamenii propuși de partenerii noștri de protocol să fie și oameni potriviți, îi vom sprijini – și, la rîndul lor, ne vor sprijini candidații, în măsura în care acești candidați ai noștri li se vor părea convenabili. O miză doctrinară nu există decît în capul unor oameni și de aceea spuneam că opinia partidului trebuie pregătită, pentru că PD este, totuși, partidul care a fost la guvernare în anii '90-'91...

...cînd vechii membri ai PAC manifestau împotriva.

Sigur, ne-am aflat atunci pe baricade diferite. Mai ales în București, amintirile acestea continuă să fie importante pentru o anumită parte a electoratului. Pe de altă parte, noi încercăm să explicăm că, în viața politică, asemenea înțelegeri tehnice sînt firești și că există chiar și alianțe împotriva doctrinelor; s-au mai văzut cazuri în care s-au făcut alianțe între dreapta și stînga și în țări cu tradiție democratică ceva mai consistentă decît a României. Oamenii trebuie să înțeleagă că în politică nu se poate sta pe loc. La urma urmelor, în măsura în care partidele se schimbă, se schimbă – chiar dacă nu totdeauna – și oamenii care le conduc. Asemenea înțelegeri și alianțe devin necesare dacă vrem să obținem mai mult decît o eternă opoziție.

Problema e, după mine, că ar trebui explicat acestor oameni de ce mai cîrind o alianță sau o înțelegere cu USD și nu cu Convenția Democratică, în care PAC a fost un membru.

Alianțele se fac și în funcție de disponibilități. Noi ne-am adresat Convenției în primul rînd și am încercat să îi sensibilizăm pe foștii noștri aliați că o unitate a partidelor politice din opoziție ar fi extrem de oportună în acest an electoral. Din păcate, noi am primit decît răspunsuri malițioase, care nu vizau fondul propunerii noastre, ci aspecte de suprafață, cum ar fi faptul că noi simțem mai de stînga decît o declarăm sau că se confirmă acum social-democrația noastră secretă și alte asemenea „drăgălășenii” care, aș spune cu vorba lui Maiorescu, „nu erau în chestie”, fiindcă nu era vorba despre nici un fel de alianțe doctrinare. Deci, alianțele se fac cu cine dorește să le facă. În cazul de față, marja noastră de mișcare a fost îngustată de refuzul Convenției și în felul acesta, iată, am găsit în PD, în USD, un partener pentru o înțelegere la nivel local. S-ar mai putea să vină și alte formațiuni către noi.

Credeți că PL '93, de exemplu, va veni?

PL '93 și-a exprimat deja dorința să participe la această înțelegere, dar, din păcate, listele sînt făcute pentru partidele care participă la înțelegere și nu se mai poate da înapoi, mai ales pentru centrele importante. Dar PL '93 se pare că dorește să semneze totuși înțelegerea aceasta cu noi și, la urma urmelor, înțelegerea comportă cel puțin două puncte care o fac deschisă tuturor doritorilor. Unul se referă la chestiunile de deontologie electorală, adică acceptarea unei campanii electorale neagresive atunci cînd este vorba despre persoane, chiar dacă va exista o anumită agresivitate cînd va fi vorba de programe. Al doilea punct se referă la posibilitatea de a avea un control eficient al procesului de votare, al „urnelor”, cum se spune; or, cu cît vom fi mai mulți laolaltă, cu atît vom avea o mai mare garanție că procesul electoral va fi corect.

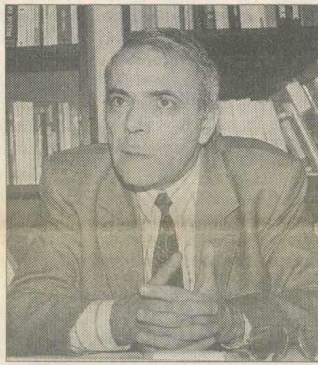
Se va vota în curînd legea alegerilor generale, cu un prag electoral mărit, probabil, la 5%. Nu cumva această situație a fost cea care determină partide precum PAC sau PL '93 să-și caute aliați și să intre în coaliții care să le dea șansa nu numai să intre în Parlament, dar chiar să aibă eventual un cuvînt de spus într-o viitoare guvernare?

Pe noi pragul acesta nu ne sperie, l-am susținut și îl vom susține în Parlament din motive de principiu. E bine să dispară partidele care nu au bază electorală. Sigur că totdeauna aici există un risc, dar, fără să-ți asumi anumite riscuri, nu poți să faci nimic în politică. Pe de altă parte, propunerea noastră de a face un cartel electoral pentru parlamentare avea în vedere un lucru mult mai important decît calculele privitoare la pragul electoral: cum a observat toată lumea, există o accentuată divizare a părții stîngi a eșichierului politic. Și atunci, mi se pare că ar fi o irresponsabilitate să nu profităm, încercînd să facem acum o alianță pe partea dreaptă a spectrului politic, cuprînzînd aici și centrul și, eventual, formațiile social-democrate aflate foarte aproape de zona centrală. Aici nu mai este interesul nostru sau interesul altora dintre parteneri, ci chiar interesul național la mijloc. Există o bună șansă ca actuala opoziție să câștige alegerile viitoare dacă va reuși să depășească fricțiunile de natură personală, conflictele mărunte și mai ales o anumită stare de spirit. Mie mi se pare că acum nu e cel mai important lucru să ne arătăm unii altora cu degetul, unii spunînd: „Ați greșit că ați ieșit din CDR, o să vă dovedim asta!”, sau noi să spunem Convenției: „Ați greșit cînd ați

spus că prin plecarea noastră Convenția a devenit mai puternică”. Din păcate, la ora la care vorbim, starea de spirit cam aceasta este și chiar am surprins anumite „indicații” pe care Convenția le-a dat în țară, în organizațiile ei, și anume: „Nu votați PAC, PL și celelalte partide plecate din Convenție, pentru că sînt voturi pierdute. Votați Convenția!”. Deci dorința, aș spune didactică, a d-lui Constantinescu & Comp. de a fi „pedepsiți” pe recalitrânți se dovedește mai puternică decît răspunderea politică. Eu cred că dacă d-l Constantinescu vrea să câștige cursa prezidențială, trebuie să se gîndească, totuși, și la foștii aliați din Convenție care l-ar putea sprijini.

„E prematur să ne propunem o candidatură proprie la prezidențiale“

În cursa prezidențială, PAC ce va face? Va avea un candidat propriu, sau va face recomandări membrilor și simpatizanților să voteze pentru unul dintre cei doi candidați ai opoziției?

Tertium non datur, prin urmare una sau alta din aceste două situații va deveni reală. Noi nu avem nici o hotărîre în această privință, ne-am propus să vedem ce se va întîmpla la locale pentru un motiv foarte simplu: e prima dată cînd PAC participă pe liste separate la alegeri. Avem atîta luciditate încît să vrem să nu ne luăm propriile noastre impresii, iluzii, speranțe drept realitate. Vrem să vedem cum stăm și, în funcție de aceasta, vom vedea ce vom face în continuare. E prematur să propunem acum o candidatură la prezidențiale – înainte de a ști în ce măsură PAC, după atîta ani în care s-a organizat înăuntrul Convenției, contează ca partid în România.

Mai există, s-ar zice, încă un mijloc prin care ați putea sonda realitatea, anume să vedeți dacă aveți cei 10.000 de membri în cele 15 județe. Îi aveți?

Îi avem; deținem deja situații destul de complete în majoritatea județelor și, din calculele pe care le-am făcut, problema numărului de membri cerut de Legea partidelor nu se pune pentru noi.

PAC s-a remarcat în primăvara anului trecut prin declanșarea unei reacții destul de dure la adresa UDMR. Iată că acum, cînd se apropie alegerile, se vede tot mai bine că, în cazul în care opoziția, luată global, ar câștiga alegerile, UDMR este un partid de care trebuie să se țină seamă în formarea unui guvern. Există intenția la PAC, și poate și la proaspeții aliați, de a angaja discuții cu UDMR? Iată, am văzut că PDSR are deja o schiță de discuții cu UDMR.

Da, există această intenție. Și ea mi se pare normală, pentru că UDMR este un partid care nu trebuie judecat nu

mai în funcție de anumite poziții ale sale, care nouă ni s-au părut contestabile și, în consecință, le-am contestat. UDMR reprezintă o realitate politică în momentul de față, este un partid foarte solid, cu o bază electorală foarte precisă; or, ar fi o naivitate să ne închipuim că cele 7% ale UDMR din electoratul românesc nu joacă nici un rol în scadențele electorale care ne așteaptă anul acesta. Pe de altă parte, noi am contestat Recomandarea 1.201, care ni s-a părut și ni se pare și astăzi inacceptabilă, în măsura în care dublează criteriul administrativ de acela etnic în alcătuirea organizațiilor locale, la nivel de județe și de comune. Rămînem la ideea că nu se poate vorbi de autonomie etnică și de autonomie administrativă în același timp.

S-ar părea că alegerile locale vor fi întîrziate. Credeți că această întîrzire este favorabilă guvernului sau, dimpotrivă, îi este defavorabilă, avînd în vedere criza economică și scumpirile pe care le așteptăm?

Este un cuțit cu două tăișuri. Pe de o parte, o anumită erodare a guvernamentului se va accentua pe măsură ce data alegerilor se duce către vară. Nu e mai puțin adevărat că guvernul are toată grija să nu mai propună acum proiecte care să ducă la scumpiri de prețuri și care să mai adauge o picătură de nemulțumire în oceanul nemulțumirii generale. Guvernul va „ține în loc” prețurile, ceea ce nu este corect economic. Pe de altă parte, PDSR a avut nevoie de un interval de timp destul de mare ca să se organizeze cumsecade ca partid. El a intrat în '92 în parlamentare ca o grupare foarte eterogenă, strînsă în jurul președintelui Iliescu, și abia în anii în care au urmat și-a organizat rețeaua teritorială. Or, sînt semne că în ultima vreme s-au întezit mult eforturile PDSR de a deveni un partid-stat, prin racolare de oameni din administrația locală, îndeosebi din direcțiile sanitare județene, din școli, instituții de cultură etc. Eu cred că PDSR a avut interesul de a prelungi intervalul de timp pînă la alegeri ca să termine o operație pe care a început-o cu patru ani în urmă.

Credeți că din punctul de vedere al PDSR și al președintelui Iliescu pericolul la alegeri vine de la dreapta, de la opoziția democratică, sau de la opoziția de stînga, care s-a conturat tot mai viguros în ultimul timp??

Cred că vine din amîndouă direcțiile. Oricîte fricțiuni ar exista în opoziția de dreapta, ea este mult mai puternică acum decît era acum patru ani. Aici nu mă gîndesc la sondaje, care sînt cu totul relative și discutabile, ci la faptul că o anumită nevoie de schimbare este mult mai vie astăzi în sentimentele, în așteptările oamenilor decît era cu patru ani înainte. Pe de altă parte, după modelul tuturor fostelor țări comuniste, o anumită întărire a foștilor comunisti, a extremei stîngi, este iarăși de luat în considerare. Deosebirea dintre noi și polonezi, dintre noi și cehi, sau chiar dintre noi și bulgari, este, însă, aceea că noi nu am avut pînă acum decît guvernări de stînga, apropiate de fostele partide comuniste și nevedenite încă o social-democrație în sensul european al cuvîntului. România, din punctul acesta de vedere, a făcut o excepție semnificativă, explicabilă de altfel, ceea ce schimbă datele problemei. Pericolul refacerii stîngii comuniste în România nu cred că este la fel de mare ca în Rusia, în Polonia sau în alte țări foste comuniste, deoarece la noi dreapta nu a guvernat. Nu înseamnă însă că pericolul nu există.

H.-R. PATAPIEVICI

Rolul doctrinelor în istorie

Nu există interese „nude“

Am văzut în numărul trecut că, în cazul unor Spengler și Wittgenstein, respingerea valorilor civilizației europene i-a condus pe amândoi la postularea primatului „faptelor nude“. În special, credea Wittgenstein, acțiunea în vederea realizării unor interese este primară: nu are nevoie de justificări. „Dacă luptați, atunci luptați. Dacă sperați, atunci sperați“. Voi încerca să arăt – din perspectiva ideii lui Ludwig von Mises, că nu este nimic mai material în istorie decât spiritul – că acceptarea ideii potrivit căreia interesele oamenilor sunt expresia nudă și directă a raporturilor antagonice reale din sîmul societății conduce la distrugerea cooperării sociale pașnice și, finalmente, la exterminare.

Raționamentul poate fi dezvoltat după cum urmează. Dacă ar fi materială, acțiunea ar depinde direct și strict numai de interesele implicate într-o situație dată. Dar, în acest caz, cooperarea umană ar fi o cauză pierdută: naștii ar fi deplin și legitim justificați de interesele lor, bolșevicii de ale lor, și așa mai departe, la nesfârșit. Orice interes, *qua* interes, ar fi indiscutabil (lapidar, acesta este argumentul lui Ludwig von Mises). De ce? Obvios, pentru că totul ar fi relativ la ireductibilitatea mutuală a intereselor, care sunt incomensurabile. Altfel spus, nu ar exista un etalon comun față de care să poată fi imparțial evaluate. Dar ceea ce numim interes, știm deja din epistemologia schițată în numărul trecut, nu poate fi un fapt nud, ci este un element din teoria prin intermediul căreia îl percepem ca interes. Or, în orice teorie socială, interesul e întotdeauna dat printr-o definiție operativă, în care obiectul este fixat simultan cu modul de a-l atinge. Definițiile operative sunt de tipul: este în interesul clasei muncitoare ca burghezia să fie exterminată; este în interesul rasei ariene ca rasele inferioare să fie exterminate; etc. Vedem imediat că aici nu interesele nude sunt în conflict, ci doctrinele prin intermediul cărora ele ajung să se exprime. În plus, ele sunt în conflict numai și numai pentru că oamenii au ajuns să creadă în adevărul absolut al doctrinelor. Concluzia e imediată: *conflictele umane nu sunt rezultatul intereselor materiale nude, ci ale modului în care sunt prezentate aceste interese de doctrinele care le definesc și în care oamenii cred.*

Să zicem că interesul meu este să am bani; acest interes nu va deveni sursă de conflict social decât dacă eu ajung să cred că lipsa mea de bani este legată de existența celor care au, astfel că eu nu voi avea bani decât atunci cînd celui care are i se va lua cu forța. Una este interesul material (dorința de a avea bani) și alta este doctrina care îmi spune că eu nu am bani deoarece alții au (doctrina socialistă). Prin urmare, conflictele nu

sunt consecința intereselor „nude“, cum se crede de obicei, ci urmarea doctrinelor în care aceste interese sunt definite într-un anumit mod. Ceea ce înseamnă că opinia potrivit căreia conflictele sunt consecința necesară și de neocolit a antagonismelor sociale reale este pur și simplu falsă.

Cîteva consecințe:

(1) conflictul religios

Să examinăm acum cîteva din cele mai evidente consecințe ale acestei concepții, construită pe temelia că, în sens propriu, material în istorie este doar spiritul. În articolul citat, Ludwig von Mises dă două exemple (pp. 295-6). Primul se referă la chestiunea conflictului religios. Este știut faptul că în secolele al XVI-lea și al XVII-lea a existat în Europa o problemă religioasă aparent fără ieșire: oamenii nu puteau tolera coexistența teritorială a diferitelor confesiuni religioase. Pentru că acest tip de conflict era considerat ca fiind expresia directă a adevărului (și nu a vreunei teorii), oamenii s-au ucis între ei cu o sălbăticie extraordinară. Astăzi acest tip de conflict a dispărut complet din Europa, nu pentru că oamenii nu ar mai crede în adevăr, ci datorită schimbării doctrinelor referitoare la raportul dintre Stat și Biserică.

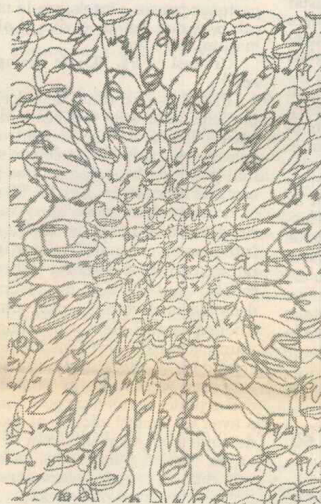
(2) coexistența lingvistică/etnică

Al doilea exemplu este coexistența lingvistică/etnică. Ea nu a fost pînă acum o sursă de conflict în SUA, dar a fost și continuă să fie una în Europa Centrală și de Est. Conflictul legat de limbi/etniile a alimentat nenumărate războaie și conflicte europene, a distrus Imperiul Austro-Ungar și, recent, a înșingurat fosta Iugoslavie. Sunt limbile/etniile ca atare condamnate să ucidă? Evident, nu. În schimb, doctrinele care definesc limba/etnia prin *excluziune*, iar națiunea prin *omogenitate integrată* împing inevitabil la segregare, război de exterminare și purificare lingvistică/etnică. Conflictul e, și aici, consecința doctrinelor și nu a faptelor, care, pentru a fi formulate, au nevoie tocmai de aceste doctrine.

(3) conflictul majoritar/minoritar

Să luăm chestiunea raportului majoritar/minoritar. Conflictul dintre minoritari și majoritari și intoleranța mutuală nu sunt înscrise în legile naturii, *adică nu sunt fapte nude*, ci sunt consecința filosofiei despre majoritate/minoritate pe care partenerii de conflict au adoptat-o. În filosofia naționalistă (care este și a guvernărilor noastre), acest conflict este inevitabil și el se „rezolvă“ prin aservirea, desconsiderarea și diabolizarea minorității. Acest punct de vedere, mai radical, a dus în fosta Iugoslavie la săl-

băția purificării etnice prin azvîlirea minoritarilor în gropi comune. Această soluție nu are nici un raport cu confesiunea, etnia sau rasa celor aflați în conflict, ci cu încrederea lor oarbă în doctrina care susține că nu este posibilă conviețuirea între religii/confesiuni și etnii diferite. Personal, cred că adoptarea teoriei potrivit căreia acest conflict este o „ciocnire între civilizații“ sau religii ireductibile e calea cea mai bună spre războiul de exterminare. Trebuie să ne aducem mereu în lumina spiritului faptul că *orice conflict este expresia unui antagonism real numai prin intermediul unei doctrine particulare*. În lumina alteia, conflictul ar putea nici să nu existe sau să fie reductibil prin negocieri. Totul, în viață, este o chestiune de mijloace, adică de teorie. Știe oricine că virtuțile noastre pot înflori numai dacă adoptăm un comportament pentru care ele pot fi considerate virtuți și nu defecte.

(4) antisemitismul

Exemplul antisemitismului este la fel de frapant. În volumul *Antisemitismul (Originile totalitarismului, vol. I: Antisemitismul și 1915)*, Hannah Arendt distinge între mai multe forme de antisemitism. Cel pe care îl denumește „antisemitismul naționalist“, tipic pentru epoca statului națiune (sec. XIX), i se pare „inofensiv“, în comparație cu cel modern, pentru care antisemitismul a devenit un principiu ireductibil al acțiunii politice. Primul ar fi fost exprimat de Edouard Drumont, ultimul de Céline (*op. cit.*, *Humanitas*, 1994, pp. 72-74). Ea remarcă faptul că trecerea de la antisemitismul „venial“ la cel care duce la Auschwitz nu a fost adecvat observată de opinia publică. Faptul e demonstrat, între altele, prin împrejurarea că „ceea ce proclamau naștii înșiși nu a fost luat în serios“ de opinia publică (*ibid.*, p. 15). Ne putem pe bună dreptate întreba de ce nu a fost observată o schimbare de accent care avea să aibă consecințe atât de funeste? Răspunsul e simplu: opinia publică n-a reacționat pentru că tezele antisemite (mai puțin radicalismul politic care, tocmai, punctează trecerea de la antisemitismul clasic [religios, economic, naționalist] la cel totalitar, bazat pe interpretarea politică consecventă a

unui criteriu rasial) fuseseră rostite *ad nauseam* în jumătatea de secol care a precedat venirea naziștilor la putere. Antisemitismul nu era luat în serios pentru că devenise un sunet familiar. Era auzit ca o muzică de fond. Or, nimeni nu ia cu adevărat în seamă muzica de fond, deși noi, azi, știm, datorită psihologiei experimentale, potențialul manipulator extraordinar al mesajelor introduse subliminal, fără controlul conștiinței, în subiectul supus unui banal și „inofensiv“ semnal uniform. La sfîrșitul secolului trecut, antisemitismul devenise atît de familiar și, aparent, de inofensiv, încît exista un curent de opinie printre evrei, care susținea că antisemitismul este un excelent mijloc de a întări unitatea poporului evreu în-suși (*cf.* H. Arendt, p. 21).

În loc de concluzie

Sir Alexander Carr-Saunders spune undeva că „oamenii și grupurile de oameni sunt selectați tot atît de natural prin intermediul obiceiurilor pe care le adoptă, cît și prin trăsăturile lor mentale și fizice“. La rigoare, instinctele noastre politice sunt înrădăcinate nu în trăsături rasiale ori de clasă, ci în tradiții culturale, în teoriile în care credem fără să știm că credem. Adică în teoriile cele mai deplin interiorizate, asupra cărora controlul nostru conștient este, tocmai pentru că le ignorăm, foarte redus. Nu faptele ne determină comportamentul social, ci ideile care ne fac să le vedem într-un anumit fel și nu în altul. Or, ideile sunt părțile constitutive ale doctrinelor politice, religioase, filosofice, științifice care, în viziunea lui I.P. Culiuanu, reprezintă un fel de programe pe care le rulează societatea umană. Dacă am putea introduce modificări în programele de bază pe care le rulează societățile, atunci, susține Culiuanu, viitorul ar putea fi modificat, adică reprogramat. Care sunt aceste „programe de bază“? Într-un interviu acordat Gabrielei Adameșteanu în 2 decembrie 1990 (retipărit în Gabriela Adameșteanu, *Obisia politici. Interviu*, 1996), Culiuanu susține că religiile, folclorul, anumite tehnici spirituale – să ne amintim de punctul de vedere susținut de Mircea Eliade în articolul său din 1937, „Folclorul ca instrument de cunoaștere“ – „au căutat programele de acces la computer“ (p. 200); doctrinele de acest tip ar fi, în viziunea lui, „moduri de a acționa în niște programe speciale ale minții umane“ (p. 201). Oricine simte că dezvoltările provocatoare propuse aici de I.P. Culiuanu admit aceeași presupuziție subiacentă, aceea că, în istorie, lucrul cel mai material, mai eficient, mai real este spiritul. Dimpotrivă, cine nu are încredere în valoarea și eficacitatea gândirii este foarte prost pregătit pentru viața în istorie, unde, orice ar susține materialistii, predomină ideile, lumile alternative, argumentele și, nu în ultimul rînd, epistemologiile.

Motiva acestei discuții e următoarea: *popoarele au în cap doctrinele pe care le propagă guvernele lor; cînd aceste doctrine sunt instigatoare la conflict, nu e de mirare că popoarele se ucid între ele. Oricînd avem un conflict sîngeros, putem fi siguri că acolo, de cîva timp, mințile oamenilor au fost infectate cu doctrine ireponsabile.*

17 aprilie 1996

Nr.
25

22
plus
Supliment al revistei „22“

COMERȚUL LA RĂSCRUCE DE VÎNTURI

*Un rezumat al schimbărilor structurii comerțului exterior
în țările foste comuniste*

La scurt timp după căderea sistemului comunist din anii 1989-1991, piața sa închisă, reprezentată prin CAER, s-a prăbușit spectaculos de repede. Zeci de țări au început lupta pentru cucerirea de noi piețe, chiar în condițiile în care economiile lor se aflau în cădere liberă. Criza economică și protecția comercială au tendința de a crea un cerc vicios, alimentându-se reciproc, atât timp cât guvernele nu găsesc soluțiile necesare pentru redresarea economică. Multe dintre țările aflate în tranziție au reușit surprinzător de repede să-și reorienteze relațiile comerciale tradiționale. Astăzi, vântul schimbării în relațiile comerciale suflă puternic dinspre Europa Centrală spre Asia Centrală. Nici o țară nu a reușit (oricât de mult a încercat) să se mențină contra acestui curent.

La șase ani după căderea Zidului Berlinului și la patru ani după destrămarea Uniunii Sovietice, reorientarea relațiilor comerciale a generat un aflus de bunuri din toate colțurile lumii, rupind tradiția impusă de CAER. Substituirea produselor de import cu unele autohtone, protejarea industriilor naționale, cursuri de schimb menținute la un nivel ridicat în mod artificial – aceasta era politica pe care CAER-ul o respecta cu sfințenie în domeniul relațiilor comerciale. Prăbușirea sistemului a fost urmată de o perioadă de haos, pe parcursul căreia fabricile și-au pierdut piețele de desfacere, unele fiind nevoite chiar să-și închidă porțile. Firmele au început să lupte să găsească piețe de desfacere pentru a-și putea vinde produsele oriunde și oricui. Noi agenți de vânzări au pornit să cutureie lumea și să exploateze contacte directe și personale. În unele cazuri, acțiunile desfășurate la momentul potrivit au dat roade. De pildă, la scurt timp după lovitura de stat ratată din august 1991 din Rusia, existau mari probleme în aprovizionarea cu hrană, în special din cauza haosului ce domnea în transporturi. În aceste condiții, o firmă poloneză privată numită „Bartimpex“ a reușit să câștige încrederea pieței moscovite în domeniul livrării de produse alimentare cu vânzarea pe credit. Chiar și astăzi firma are contracte în acest domeniu de activitate.

Deschidere în forță

Multe țări foste comuniste au realezat o deschidere comercială internațională, neavând altă alternativă. „Comerțul socialist frățesc“ fusese deja spulberat cu mult timp înainte de căderea guvernelor comuniste. În 1991, Bulgaria a căzut într-un triunghi vicios, tipic economiilor socialiste: vânzările de arme rusești către Irak trebuiau să fie plătite prin exporturi de petrol ale Irakului către Bulgaria, sub formă de compensări ale datorilor pe care Rusia le acumulase atunci când a

Evoluția liberalizării comerțului în Albania

După 1992, nu mai există practic restricții cantitative în ceea ce privește importurile – și doar foarte puține relative la exporturi. În mai 1995, Parlamentul a aprobat ultima lege vamală, în care a introdus 3 niveluri de tarife noi: 7% pentru materii prime, utilaje și echipamente, 25% pentru majoritatea bunurilor de consum și 45% pentru produsele de lux.

importat bunuri din Bulgaria. În momentul în care Irakul a fost supus sancțiunilor comerciale internaționale în urma invadării Kuweitului, Bulgaria s-a trezit într-o situație foarte neplăcută: a rămas și fără petrolul irakian și nici Rusia nu și-a mai achitat datorile.

Incompetența evidentă manifestată de guverne în aceste tipuri de tranzacții a condus la spargerea monopolului statului în afacerile comerciale. Cam în perioada căderii lui Gorbaciov, existau în Rusia doar câteva zeci de unități economice autorizate să desfășoare activități de comerț exterior în afara spațiului socialist; astăzi, peste 150.000 de agenți economici sau persoane fizice se ocupă cu comerțul internațional.

Dorința de a face comerț devine tot mai actuală. Să luăm un exemplu: agenția de export de armament a Rusiei, numită „Rosvoorujenie“ a constatat că vânzările au crescut în 1995 la 2,5 miliarde USD, cu 40% mai mult decât în anul precedent, și a estimat că în următorii doi ani acestea se vor dubla. Astfel, 18 firme diferite de armament au concurat pentru a vinde avioane cu reacție Malaeziei. Birfele din mediile de afaceri rusești spun că multe întreprinderi preferă să-și exporte produsele chiar la prețuri ceva mai mici decât cele practicate pe plan intern, deoarece străinii plătesc cash, pe când rușii doar promit că vor plăti.

Banii implicați în astfel de afaceri reprezintă doar vârful aisbergului. Polonia, Republica Cehă, Ungaria, Kirgizstan, Moldova, Țările Baltice, Slovenia și Rusia au pus deja bazele unui sistem comercial deschis. Comerțul lor se îndreaptă rapid către sectorul privat și se orientează în special spre Vest. Sectorul privat incipient din Polonia acoperea în 1990 abia 4,9% din totalul exporturilor, iar patru ani mai târziu ajungea la 51%. În 1989, exporturile cehești erau îndreptate în proporție de 48% spre piața CAER-ului și doar 37% către economiile dezvoltate. Trei ani mai târziu, numai 18,5% din

exporturi mai erau dirijate către fostele țări socialiste (dintre acestea, marea parte spre Slovacia), iar țările dezvoltate beneficiau de 67,6% din exporturi (56% în UE). Situația Bulgariei este asemănătoare; în 1990, 80,1% din exporturi mergeau în țările CAER și 9% în OECD, iar în 1995 raportul ajunsese la 51,8% în favoarea OECD și doar 33% pentru fosta CAER. România constituie un caz aparte. Datorită ritmului lent al reformei, importurile au sporit mult la început doar pe baza creșterii datoriei externe. Numai după 1994 importurile au început să fie suportate și prin veniturile obținute din exporturi.

Uneori, reorientarea comerțului este mai mult decât o necesitate economică – este o chestiune de viață și de moarte. De exemplu, Macedonia, după ce a devenit independentă, a avut parte de patru șocuri în domeniul comerțului: ● războiul din Bosnia și Croația i-a tăiat accesul spre piețele vecine; ● sancțiunile ONU i-au interzis vânzările către Serbia, în timp ce majoritatea exporturilor tradiționale ale Macedoniei erau îndreptate către această zonă; ● prăbușirea CAER-ului; ● embargoul comercial unilateral impus de către Grecia în 1994 (ridicat de-abia la sfârșitul anului 1995), ce i-a împiedicat Macedoniei accesul la cel mai apropiat port internațional, și anume Salonicul.

Pusă la zid, Macedonia abia a reușit să mențină cu mari eforturi nivelul exporturilor la acela al anului 1990, căutând cu disperare noi parteneri comerciali. De pildă, vânzările în CAER au scăzut de la 30% în 1990 la 19% doi ani mai târziu. În aceeași perioadă, vânzările către vecinii din fosta Iugoslavie au scăzut cu 40%. Volumul total al exporturilor macedonene nu s-a prăbușit doar datorită faptului că noi piețe s-au dezvoltat (în ciuda blocadei

Evoluția liberalizării comerțului în Belarus

În mai 1994 – o asimilare aproape totală a sistemului de taxe de import și export cu cel al Rusiei. Nivelul mediu al taxelor: 15–20%. Tarifele de import pentru relația cu Rusia au fost eliminate ca urmare a acordului vamal mutual din anul 1995, care ulterior a inclus și Kazahstanul. Taxele de export și celelalte restricții în domeniul au fost înlăturate în 1995.

grecești) în special în UE, Bulgaria și Turcia. Macedonia a descoperit portul Burgos ca o alternativă atractivă și economică față de Salonic, ceea ce ar putea însemna o opțiune viabilă a desfășurării comerțului macedonean, în continuare, pe acest traseu.

Economiile în tranziție vor fi ineficiente atât timp cât nu va exista concurență, astfel încât cel mai bun să poată să câștige. Chiar și atunci când industriile sînt privatizate sau liberalizate, creșterea eficienței nu se va ridica la nivelul așteptărilor, atât timp cât nu va exista un influx de mărfuri străine, la care să se adauge o dezvoltare a capacității manageriale și a competenței muncitorilor. De pildă, președintele portului Tallin a luat hotărârea de a oferi un tratament nediscriminatoriu între firmele de transport naval finlandeze și estoniene, ceea ce a dus la o

concurență loială, iar efectul a fost creșterea productivității firmelor estoniene de transporturi.

O chestiune de timp

Voința politică de a face din reforma comerțului o prioritate națională este prima condiție în ceea ce privește succesul pătrunderii pe piețele internaționale. Nu sînt de neglijat nici factorii de ordin istoric, politic și economic. Atît pentru țările aparținînd spațiului Convenției de la Vișegrad (Polonia, Ungaria, Republica Cehă și Slovacia), cît și pentru Țările Baltice (Estonia, Letonia și Lituania), căderea comunismului a reprezentat sfîrșitul dominației sovietice și reîntoarcerea lor în familia țărilor europene. Într-adevăr, ceții, care sînt priviți de către toată lumea ca un model de reformatori, au înregistrat un asemenea succes în deschiderea economiei, încît ei se confruntă acum cu efectele ce decurg dintr-o prea mare reușită: a foarte mare influx de capital străin, atît sub formă de venituri bănești prin plata produselor exportate, cît și prin investiții directe. Această situație a generat o puternică presiune asupra coroanei, în sensul creșterii valorii ei. Guvernul ceh a rezistat (și nu în ultimul rînd datorită apropierii alegerilor), considerînd că o reevaluare a monedei naționale ar face ca prețurile la produsele cehești să crească, lucru care ar afecta inclusiv ocuparea forței de muncă.

Din contră, Ungaria oferă exemplul problemelor ce apar în cazul unei deschideri graduale a comerțului. Reforma comerțului a început cu „perioada Kádár“ – un amestec de economie socialistă cu o deschidere internațională a comerțului, mai puternică decât oriunde în fostul spațiu de influență sovietică. (Prin anul 1985, comerțul nu mai reprezenta monopol de stat: existau 259 de unități agricole și industriale, precum și 38 de organisme specializate în comerț ce desfășurau astfel de activități pe plan extern.) În primii ani ai reformei, Ungaria a beneficiat de o bună parte din totalul investițiilor străine din regiune. Dar o atitudine comercială marcată de un oarecare dezinteres a făcut ca Ungaria să rămînă în urma tuturor celorlalte țări din Convenția de la Vișegrad în ceea ce privește înlăturarea ultimelor bariere structurale, ceea ce a condus la o cronicizare a deficitului balanței comerciale.

Țările Baltice au demarat reforma comerțului de-abia în 1991. Împinși de dorința de a depăși URSS, ele au adoptat programe radicale. Estonia a demolat birocrațiile comerciale, iar fiecare dintre aceste țări a realizat pe parcursul ultimilor ani stabilizarea și convertibilitatea monedei naționale.

După „frunțași“ sosește un al doilea pluton de țări unde reforma este mai întîrziată: Bulgaria, România, Croația și Albania. Bulgaria era mult prea dependentă de comerțul sovietic; Croația – militarizată de către regimul Tudjman a administrației de stat; România, unde societatea civilă a fost distrusă în asemenea măsură de către dictatura lui Ceaușescu, încît în momentul prăbușirii comunismului o bună parte din fosta nomenclatură a avut posibilitatea să-și păstreze pozi-

ția din vîrfurile agențiilor comerciale de stat. Albania a înregistrat progrese semnificative, dar a început după căderea regimului Hoxha, cu mult în urma celorlalte țări.

Faptul că Țările Baltice și cele ale Convenției de la Vișegrad au considerat o prioritate politică reintegrarea în Europa a influențat în mare măsură viteza, extinderea și cadrul instituțional al reformei comerțului. Noile reglementări legale au fost gîndite de așa natură, încît să fie compatibile cu legislația UE. Unele dintre acestea sînt, într-adevăr, utile: Polonia, de exemplu, a ușurat viața importatorilor și exportatorilor adoptînd „Single Administrative Document“ al UE, care are drept avantaj economisirea timpului oamenilor de afaceri prin simplificarea formularelor și cererilor pe care aceștia sînt nevoiți să le completeze. În plus, multe instituții noi au fost proiectate

Evoluția liberalizării comerțului în Bulgaria

Importurile au fost liberalizate în mod semnificativ în 1991. O codificare vamală simplificată a fost adoptată în 1991, cu tarife variînd între 5%–40%, puține scutiri de taxe și o dispersie între nivelurile de taxare relativ reduse. Există un singur produs limitat cantitativ: înghețata. Taxele și restricțiile cantitative de export sînt folosite ca un complement pentru controlul prețurilor interne. Pentru grâu și floarea-soarelui, la mijlocul anului 1994 au crescut substanțial taxele de export. Eforturile pentru a se integra în Organizația Mondială a Comerțului s-au intensificat în 1995 și o liberalizare graduală este de așteptat în urma Acordului de Asocieri cu UE.

tate după modelul celor europene. În schimb, au fost copiate și unele părți negative ale UE: de pildă, în Ungaria a fost adoptat sistemul de susținere a agriculturii derivat din politica agricolă a UE, care este dezavantajos pentru comerț.

Dintre fostele țări ale Uniunii Sovietice, cele care au realizat cea mai bună reformă au fost cele motivate de disperare. Astfel, Kirgizstanul, o țară eminentamente agrară, închisă teritorial de jur împrejur de Rusia, Kazahstan și China, a văzut în comerțul liber o răz-bunare. Deschiderea sa către comerțul internațional a urmat imediat după decizia de părăsire a zonei rublei. Nu a fost ușor să găsească noi piețe, dar partea de răsărit a țării a stabilit relații comerciale solide cu China (deși au existat nemulțumiri în ceea ce privește protecția produselor interne, cum ar fi în cazul berii chinezești ieftine ce a afectat producția autohtonă).

Avantajul avantajelor relative

De la începutul procesului, reformatorii au avut două puncte de vedere diferite în ceea ce privește liberalizarea comerțului internațional. Pe de o parte, radicalii erau de părere că este natural să apară o inflație în urma liberalizării prețurilor, dar că este esențial ca aceasta să se mențină sub control. Pe de altă parte, adeptii „gradualismului“ considerau necesară o temporizare a reformei.

Deschiderea spre comerțul internațional impune în mod inerent costuri pe termen scurt. Unele industrii interne vor suferi, și în special vechii „dinozauri industriali”, iar laolaltă cu ele personalul angajat își va pierde slujba. Dar există și un revers al medaliei: competiția externă va impulsiona re-

inseamnă că România are o cale deschisă: este ceea ce se numește un avantaj relativ, care îi permite să-și dezvolte producția de textile pe care să le exporte în Germania.

Vom avea de lucru

Radicale sau graduale, acțiunile pentru a pătrunde pe piața mondială sînt supuse unor constrîngeri deja existente pe termen scurt. Toate economiile post-comuniste s-au confruntat cu recesiuni puternice; relațiile comerciale dintre ele s-au destrămat; prețurile au fost liberalizate; populația a sărăcit. În general, suferințele actuale sînt rezultatul moștenirii lăsate de către regimul comunist – și nicicum acela al competiției internaționale. Cei care au evoluat cel mai repede și au dus reforma cît mai departe au ajuns la cele mai bune rezultate. Estonia, Polonia, Slovacia sînt țări care au fost deschise competiției internaționale, ele înregistrînd în momentul de față cele mai bune rezultate din punct de vedere al creșterii economice din regiune.

Anumite părți ale programului de reformă a comerțului sînt oarecum standard, deși unele se dovedesc adeseori mai dificil de realizat. Oricine poate, de pildă, elimina procedurile complicate sau taxele ridicate, în funcție de conjunctura politică. Este necesar un anumit grad de competență pentru a reuși realizarea unor tratate

logii noi au fost un factor determinant în relansarea economiei Estoniei. Primul său guvern post-comunist a instituit un comerț practic liber, care a fost totuși criticat de către guvernele ulterioare. În orice caz, Estonia rămîne și în prezent ca un model în ceea ce privește liberalizarea comerțului.

Există și alte considerente în afara celor economice care determină impli-

Firma Coca-Cola a cucerit piața țărilor din Est

care în comerțul internațional. Estonienii cred că o amenințare a succesului lor o constituie încă Rusia. Președintele Lennart Meri afirmă adeseori că „integrarea în Europa reprezintă garanția suveranității noastre economice și a securității naționale”. Comerțul este o cale de a ajunge cît mai aproape de Europa, iar în acest sens estonienii și-au împins granițele mult mai rapid decît și-ar fi putut imagina oricine înainte de 1991. Acum, aproape trei sferturi din raporturile comerciale sînt cu țările Uniunii Europene. Unele industrii naționale au fost într-adevăr dur lovite, în special agricultura, deoarece Estonia este una din țările care beneficiază de unul dintre cele mai libere comerțuri cu produse alimentare din întreaga lume. Dar, într-o țară mică, concurența externă a impulsivat în mod decisiv reforma și a ajutat la menținerea unor prețuri scăzute.

Pentru a ține pasul cu noii parteneri comerciali și pentru a obține o producție suficientă spre a-și moderniza economiile, Estonia și celelalte țări care au avut succes în reformă s-au confruntat cu problema ridicării calității produselor lor la nivelul mondial. În momentul prăbușirii comunismului, nu erau mulți directori ai întreprinderilor din regiune care să aibă habar de existența organismului numit ISO (International Standards Office). Astăzi, mii de firme de la Marea Baltică și pînă în Balcani îi cer autorizații. Autorizarea ISO oferă garanția calității produselor unei firme și a seriozității acesteia din punct de vedere financiar, deci în ultimă instanță a siguranței tranzacțiilor comerciale cu societatea respectivă. Această validare devine indispensabilă în momentul în care se cunoaște faptul că depunerea de mărci nu este bine reglementată în țările în tranziție, iar reputația țărilor socialiste în acest domeniu cam lasă de dorit.

Traficanții ne învață

În mod previzibil, comerțul cu amănuntul a fost primul domeniu ce s-a dezvoltat în perimetrul comerțului internațional în majoritatea țărilor în tranziție. Există trei motive care au făcut posibil acest lucru.

● **Deschiderea frontierelor.** Spre deosebire de vremurile dinainte, cînd călătoriile peste hotare în scop personal erau considerate subversive, oamenii pot să-și facă pașapoarte și să treacă frontiera. O dată ce există țări avansate din punct de vedere geografic în ceea ce privește vecinii din Vest, cum ar fi Polonia (vecină cu Germania) sau Țările Baltice (vecine cu Scandinavia prin feribot), acestea devin imediat țări de destinație pentru vecinii lor, cum ar fi Belarus sau Ucraina. Comercianții locali, chiar și din țările cu acces mai dificil, ca Rusia sau Kazahstanul, au exploatat posibilitatea unor călătorii ieftine, inclusiv cu avionul, și au început să cuture lumea în căutarea unor produse pe care să le poată revinde acasă într-un mod avantajos. Negustorii kirgizi fac comerț cu China trecînd munții Himalaia cu produse în valoare de un miliard de dolari anual.

Evoluția liberalizării comerțului în Ucraina

Pînă la sfîrșitul anului 1994, un sistem de contracte de stat și de contracte comerciale comerciale tip „barter” a dominat exporturile și importurile. În timp ce aproape toate exporturile erau supuse unui sistem de licențe, importurile erau relativ libere din punct de vedere al taxelor și al altor restricții. În 1994 a fost inițiată liberalizarea sectorului de export prin renunțarea la cotele de export și licențe, cu excepția cerealelor; s-a renunțat la 1 iulie 1995 și la restricțiile referitoare la acestea, dar pe 17 august au fost reintroduse.

Cotele de export sînt aplicate doar în cazul bunurilor supuse regimului VER, conform tratatelor internaționale. O înregistrare preliminară este încă cerută pentru produsele tip VER și pentru a preveni acțiunile de dumping internațional; în acest ultim caz există prețuri indicative, care sînt fixate de către guvern.

Achizițiile produselor de către stat au fost reduse în mod semnificativ, iar atunci cînd au loc, ele se desfășoară la prețurile pieței; încep să funcționeze bursele agricole. Nivelul mediu al taxelor de import se situează între 10-20% și nu există restricții cantitative. În iunie 1995 a fost semnat un acord provizoriu cu UE, care reprezintă primul pas către intrarea în Tratatul de Parteneriat și Cooperare.

● **Sub vechiul regim, activitatea economică privată (inclusiv comerțul) era considerată aproape întotdeauna ilegală, iar comerțul exterior (posibil doar prin trafic) era considerat la fel de criminal ca și trădarea de țară. Accesul la produsele străine era un privilegiu rezervat doar membrilor nomenclaturii. Renunțarea la aceste interdicții a deschis porțile comerțului privat.**

● **Convertibilitatea monedei naționale în valută a permis maselor largi de oameni să beneficieze de avantajele comerțului, atît sub formă de consumatori, cît și ca negustori. Cu toate că a fost devaluat cursul de schimb oficial, piața neagră (care reflectă în unele țări pentru majoritatea oamenilor**

Evoluția liberalizării comerțului în Republica Cehă

O liberalizare aproape completă a controlului cantitativ asupra importurilor și exporturilor a fost asumată încă din 1991. Regim al comerțului foarte liberal; media tarifelor de import este de 5%, iar barierele administrative în calea comerțului sînt ca și inexistente. La 1 februarie 1995, versiunile provizorii ale Acordului de Asocierie ale Republicii Ceha cu UE au fost transformate într-un acord final. Republica Cehă a devenit membru deplin al Organizației Mondiale a Comerțului în decembrie 1994. În iunie, guvernul a decis să anuleze clearingul bazat pe ECU ce funcționa în comerțul cu Slovacia încă de la începutul anului 1993.

formarea întreprinderilor naționale. În momentul în care apar produse străine, patronii sînt obligați să reacționeze. Comerțul internațional este în același timp și cea mai bună cale de a sparge monopolul intern, deoarece arareri politica antitrust este într-adevăr reprezentată, și singura cale prin care se poate ajunge la o concurență reală rămîne comerțul internațional.

Comerțul exterior oferă și unele avantaje imediate. Lipsurile sînt acoperite rapid, clienții nu mai sînt obligați să aștepte la nesfîrșit, iar echipamentele esențiale pentru rețehnologizare și modernizarea producției sînt disponibile imediat.

Cei care se opun comerțului liber afirmă în modul cel mai greșit cu putință că acesta va conduce la o scădere pe termen lung a producției și la o creștere a șomajului. Aceste temeri, bazate pe un suport fundamental vicios, denotă necunoașterea unor concepte esențiale: **avantajele absolute și cele relative.** Se spune uneori că o țară poate fi mai capabilă decît alta în a produce anumite bunuri, dar nu este evident că este capabilă în același timp să și producă, și să-și vîndă marfa. Există, totuși, unele țări care beneficiază de acest „avantaj absolut”. Dar unii economiști (cf. David Ricardo) sînt totuși de părere că o țară nu cîștigă neapărat prin avantaj absolut de pe urma comerțului.

Este, de fapt, suficient ceea ce se numește „avantaj relativ”. Să luăm, de pildă, Germania și România. Probabil că Germania are un avantaj absolut în domeniile producției de automobile și textile. Dar Germania, în planurile sale de dezvoltare, trebuie să se decidă între aceste două ramuri industriale. În cazul în care interesul Germaniei este mai mare în producția de automobile decît în cel de textile (de ex. raportul preț/calitate este mai bun pentru mașini), industriașii nemți vor considera mai avantajos să producă mai multe mașini în loc de textile, producerea acestora fiind lăsată altora. Motivația este simplă: exportul de mașini va aduce venituri suficiente pentru a acoperi importurile de textile. Aceasta

Evoluția liberalizării comerțului în Macedonia

Doar 2% din totalitatea categoriilor de bunuri importate sînt afectate de restricții cantitative (produse chimice, oțel și unele produse alimentare). Media taxelor vamale este de ordinul a 9,5% începînd din anul 1994.

internaționale, a reforma politica vamală, a realiza o ordine în sistemul de plăți. Guvernele ezitante se pot trezi depășite de evenimente. Cei care susțin economiile libere laudă avantajele comerțului liber, dar sînt totuși ușor stînjeniți în momentul în care li se cere să cuantifice rezultatele: într-adevăr, uneori cîștigul pare prea mic față de eforturile pe care le implică.

Evoluția rapidă a Estoniei se datorează în mare măsură unei aplicări „ca la carte” a unor principii legate de politica monetară și a unui comerț liber. Conform OECD, importurile de tehnolo-

Evoluția liberalizării comerțului în Estonia

Practic, toate restricțiile comerțului exterior au fost abolite. Taxele de import se aplică doar pentru blăniuri (16%) și vehicule terestre sau maritime (10%). Controlul și taxele de export au fost suspendate complet, cu excepția unei taxe ce se aplică valorilor culturale, incluzînd obiectele de artă și antichitățile.

O clauză a națiunii celei mai favorizate a fost adoptată cu Rusia în 1993, dar a rămas neratificată, iar de la mijlocul lui 1994 Rusia și-a dublat taxele la importurile din Estonia. Un Acord de Asocierie cu UE a fost semnat în iunie 1995. Aceste evoluții tind să confirme o redirectionare a exporturilor estoniene dinspre Rusia către Occident.

Evoluția liberalizării comerțului în Ungaria

Liberalizarea comerțului s-a realizat în mod gradual. În 1989, licențele și cotele au fost eliminate pentru 40% din totalul importurilor (în termeni reali ai anului 1988), în 1990 - 65%, în 1991 - 90%, iar în 1994 - 92%. Unele importuri de bunuri de consum sînt reglementate prin ceea ce se numește o „cotă globală”, cu anumite niveluri specifice, stabilite individual pentru o gamă de aproximativ 20 de categorii de bunuri. Unele produse industriale sau „sensibile” (de ex. textilele sau produse agricole) rămîn în continuare protejate puternic prin taxele de import. Unele dintre aceste taxe au fost eliminate în comerțul cu UE, conform Acordului de Asociere semnat de Ungaria. Ungaria a devenit membru al Organizației Mondiale a Comerțului în luna decembrie 1994.

În martie 1995, Ungaria a introdus o taxă suplimentară de 8% asupra tuturor produselor, cu excepția energiei primare și a utilităților pentru investiții. Această suprațaxă va fi eliminată în prima jumătate a anului 1997.

Conform noului acord GATT, Ungaria a eliminat restricțiile cantitative la produsele agricole în ianuarie 1995. Pregătindu-se pentru această acțiune, Ungaria crescuse deja în noiembrie 1994 taxele pentru produsele agricole la o medie de 37% (de la 20%, cu un an mai devreme).

cursul real de schimb) a scăzut, valuta continuă să fie apreciată în toate țările care implementează programe de stabilizare macroeconomică.

Rușii numesc prin „Celnoks” (cuvînt care înseamnă „navetă”) o adunătură pestriță de foști oameni de știință, bătrîni pensionari, nomenclaturişti obscuri și derbedei care au constituit „trupa de șoc” a noului comerț. Acești „Celnoks”, un soi de traficanți, se remarcă prin insistență, roagă, împrumută, fac tot ce pot și se duc în China, Turcia sau oriunde altundeva, de unde se întorc cu tot felul de produse, pentru ca să le revindă. Se estimează că în Kazahstan comerțul practicat de traficanți s-a ridicat la 250 milioane USD în 1995, ceea ce înseamnă 10% din totalul comerțului exterior al țării. Încercînd să impună un sistem de impozitare indirect, guvernul kazah a introdus reglementări vamale speciale pentru traficanți. Dar, așa cum spunea un traficanț: „Poți găsi întotdeauna pe cineva pe care să mituiești; în orice caz, este mai ieftin decît să plătești statului”.

Rețelele „tovarășilor”

În ciuda acestei explozii de energie a întreprinzătorilor, persistă reminiscențele fostelor structuri comerciale din perioada comunistă. În Polonia există 6 vechi întreprinderi de comerț exterior (ICE) ce dețin uneori exclusivitatea comerțului internațional, care astăzi încearcă să se transforme după modelul societăților japoneze și coreene, extinzîndu-se (și deținînd acțiuni) nu numai în companiile prin care erau reprezentate peste hotare, dar, de asemenea, în bănci sau alte firme.

Modul dezvoltării acestor conglomerate este mai degrabă de ordin istoric decît rezultat al unui plan de afaceri coerent. Prima devalorizare a

zlotului în perioada post-comunistă a fost o adevărată binecuvîntare pentru ICE, care erau printre puținele firme ce dețineau sume însemnate în valută. Deși au pierdut monopolul comerțului, au înregistrat profituri semnificative în primii ani ai tranziției prin tranzacții financiare.

Dar extinderea către alte domenii de activitate nu împiedică ICE de a se ocupa de domeniul lor de bază, și anume de comerțul exterior. Una dintre cele 7 bănci deținute de „Elektrim” s-a prăbușit, iar altele i s-a ridicat licența de funcționare, ceea ce a pus capăt viselor administrației „Elektrim”-ului de a folosi băncile pentru a-și asigura finanțarea afacerilor. În același timp, ICE își folosesc vechile relații politice pentru a ține concurența la distanță. „Elektrim” și „Universal” au făcut presiuni pentru a adopta anumite reglementări ce blochează competiția pentru unele dintre produsele lor.

Dat fiind faptul că multe dintre structurile de stat evoluează încet și greu, nu este surprinzător faptul că în multe cazuri din regiune comerțul exterior a început cu valizele traficanților. Comerțul practicat de traficanți s-a dezvoltat și datorită faptului că s-a putut strecura printre reglementările legale confuze și instutuiții instabile. Nu mai există încredere între persoane. Corupția a fost mare și a luat proporții alarmante. În lipsa acordurilor internaționale, a unor monede stabile și a unor contracte legale și cinștite, relații comerciale pe termen lung vor fi greu de stabilit. Chiar dacă începuturile comerțului le-au făcut traficanții, acum guvernele trebuie să-și joace rolul.

Evoluția liberalizării comerțului în Kazahstan

O liberalizare substanțială a fost săvîrșită în prima jumătate a anului 1995, ca urmare a eliminării cotelor de export și a eliminării majorității licențelor de import/export. Scutirile de plată a taxelor de export au fost abolite. Un tratat de cooperare și parteneriat cu UE, semnat în ianuarie 1995, autorizează Kazahstanul să stabilească legături strînse economice și politice pe o perioadă de 10 ani, incluzînd o clauză a națiunii celei mai favorizate pentru comerțul de bunuri. La începutul lui 1995, Kazahstanul a semnat un acord comercial cu Rusia ce presupune taxe vamale zero pentru importurile respective.

Înapoi la barter

Eforturile pe care le face statul atunci cînd se ocupă de comerț sînt însoțite de o problemă permanentă: lipsa de lichidități din surse naționale - iar întrebarea care se pune este care e volumul de lichidități suficient pentru finanțarea comerțului internațional, dar care să nu fie atât de mare încît să impulsioneze inflația. În plus, atît timp cît valuta forte (cum ar fi USD sau DM) ajunge să fie referința ce domină tranzacțiile internaționale, toate țările devin mai pretențioase în ceea ce privește moneda pe care acestea o vor accepta în schimbul produselor exportate. De exemplu, Rusia nu mai acceptă cupoanele ucrainene pentru plata gazului natural pe care îl exportă, Moldova refuză lei românesci, iar Kirgizstanul, primul stat asiatic ce a ieșit din

zona de influență a rublei, nici nu se gîndește să primească plăți în ruble uzbece sau cazace.

În aceste condiții, multe țări încep să recurgă tot mai des la barter, ceea ce economiștii numesc „anticomerț”. În condițiile comunismului, sistemul barter era visul economiei planificate, deoarece se referea la cantități și prețuri fixe. În general, barterul se dezvoltă atunci cînd un comerț normal nu se poate realiza din lipsă de finanțare. Estimări ale Organizației Mondiale a Comerțului (OMC), Economist Intelligence Unit, OECD, sau altele susțin că diversele forme de „anticomerț” reprezintă cel puțin o treime din volumul total al comerțului din regiune.

Probabil că măsura reală este imposibil de determinat în mod precis, deoarece statisticile oficiale nu fac diferență între comerțul realizat prin schimburi de produse față de celelalte tipuri de comerț. Proporția comerțului de tip barter a crescut foarte mult la începutul anilor '90, deoarece multe țări din CSI și-ar fi dat și sufletul pe energie. Numai cei de-a dreptul naivi nu observă motivele reale ale proliferării acestui tip de comerț. Prinse în sistemul de distribuție al energiei sovietic, Ucraina, Belarus, sau chiar Estonia, au dus lipsă de valuta necesară cumpărării de energie de pe piața mondială. La un moment dat, Rusia acorda credit nelimitat. Uneori, Kremlinul cerea să fie plătit: astfel, un acord între Rusia și guvernul Kucima a fost stabilit pentru proprietatea asupra floetei din Marea Neagră, ceea ce ilustrează un schimb barter care a permis Ucrainei să se aprovizioneze în continuare cu energie. Barterul include și aspecte politice.

Ca modalitate de schimb de bunuri, barterul este cea mai ineficientă. Mecanismul său de a identifica produsul și clientul interesat de acest produs este costisitor și se pierde mult timp; în fond, banii au fost inventați acum cîteva milenii tocmai în scopul evitării acestei greutăți. Dar pericolul cel mai mare pe care barterul îl creează în fostele țări comuniste este acela că singurii care pot să mai reducă din costurile procedurii sînt foștii nomenclaturişti ce se aflau în poziții importante în vechiul regim și care și-au păstrat relațiile și conexiunile atît pe plan intern, cît și extern.

Acesta este și un motiv pentru care barterul, o dată ce a fost folosit, este greu de înlăturat.

Pe de altă parte, birocrăția de stat este prima beneficiară a „modei barter”. Într-adevăr, documentele implicate în orice tranzacție sînt mult mai complicate decît în cazul unei vînzări/cumpărări, în care unul are banii, celălalt marfa, se schimbă proprietarii celor două produse, și gata. În cazul barterului există tot felul de probleme: cum trebuie evaluată marfa? Ce penalități se aplică pentru întîrzieri? Cum se perfectează contractele? Cum pot fi despăgubiți cumpărătorii în cazul în care marfa este de proastă calitate? Toate aceste întrebări ridică probleme foarte dificile, spre deliciul birocratilor, și conduc la pierderi de timp enorme și ineficiență.

„Statul plătește”

Pretutindeni în regiune, de la Tallinn și pînă la Bișkek, importatorii

și exportatorii vor spune că problema care le dă cele mai mari dureri de cap este să convingă băncile să le împrumute bani pentru a-și putea derula afacerile. Întrebați cum văd rezolvabilă problema finanțării, ei vor răspunde: „Băncile de stat de import/export”. Începînd cu țările ce dispun de un comerț liber important (Albania, Republica Cehă, Estonia, Kirgizstan, Slovacia și Slovenia) și sfîrșind cu cele cu comerț în stadiu incipient (Belarus,

Evoluția liberalizării comerțului în Kirgizstan

La începutul lui 1994, sistemul comercial a fost liberalizat în mod substanțial. Ultimele licențe de import și export au fost eliminate, iar taxele de export au fost reduse de la 50% la 9% în mai 1994, iar, mai apoi, la 2% în mai 1995 (pentru pieișerie). O taxă temporară de export pentru gogosile de mîlase a fost introdusă în 1995. Se prevede ca taxele de export să fie eliminate integral pînă la sfîrșitul lui 1995.

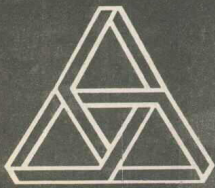
Uniunea vamală comună cu Kazahstanul și Uzbekistanul, stabilită la începutul anului 1994, prevede un import fără taxe vamale pentru bunurile ce provin din aceste țări. La sfîrșitul lui 1994, un sistem vamal diferențiat pe categorii de bunuri a fost înlocuit cu o taxă fixă de import de 10%, pentru toate categoriile de produse (cu excepția celor care provin din CSI).

Croația, Ucraina și Uzbekistan), acest stil de a privi problema este omniprezent: statul trebuie să ia măsuri pentru a acoperi lipsurile. Dar acest remediu nu este neapărat cel bun.

Unul dintre motivele pentru care băncile (de stat sau private) sînt reticente în a acorda împrumuturi firmelor de import/export este acela că plățile se fac în general foarte greu. Două treimi din volumul total al comerțului cu Ucraina se fac în sistem barter, în urma faptului că există mari greutăți pentru asigurarea plăților în valută. Și importurile sînt riscante atît timp cît nu există o siguranță în ceea ce privește stabilitatea sistemului bancar. Din acest motiv, guvernul kazah a interzis băncilor să avanseze pentru importuri mai mult de 30% din valoarea tranzacției, restul putînd fi plătit doar atunci cînd mărfurile se află pe teritoriul Kazahstanului.

Lipsa finanțării este legată și de deschiderea largă a țărilor din regiune către piețele internaționale. Atunci cînd relațiile se dezvoltă repede, concurența pentru finanțare devine dură. Deficiențele sînt agravate și de faptul că băncile din regiune rareori oferă credite doar celor ce prezintă garanții solide pentru restituirea împrumutului. Există legături personale, relații de toate felurile, presiuni politice care concurează la o dereglare a modului de alocare corectă a resurselor.

Dar nu numai băncile sînt de acuzat pentru „zgîrcenia” de care dau dovadă. Un alt factor semnificativ este în mod cert incompetența guvernelor din regiune în problemele comerțului și reglementările instabile. În Belarus, Ucraina și chiar Letonia, guvernele au introdus taxe substanțiale după sosirea în țară a produselor importate. Punînd la oală toate constrîngerile, adăugînd și starea fragilă a instituțiilor financiare (ce alimentează teama că este posibil să nu mai poată fi recuperate creditele),

BANCOREX

BANCA ROMÂNĂ DE COMERȚ EXTERIOR SA.

O bancă dinamică pentru parteneri dinamici!

BANCOREX,
înființată în 1968,
este în prezent
o bancă comercială
cu caracter universal,
cu experiență
în efectuarea operațiilor
de comerț exterior

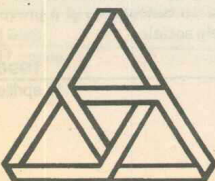
BANCOREX
este cea mai bine
capitalizată
bancă românească,
cu participări
de capital
la bănci mixte
din: Paris,
Londra,
Milano,
Frankfurt/Main,
Cairo

BANCOREX
a dezvoltat
într-o scurtă
perioadă de timp
o rețea internă
de peste 25
de sucursale,
situate în București
și în toată țara

BANCOREX
dispune
de o rețea
de bănci corespondente
în 150 de țări

BANCOREX
este o prezență activă
în cadrul comunității financiar-bancare
internaționale: membru direct
al Camerei de Comerț Internațional
de la Paris, membru SWIFT
din septembrie 1992,
membru al VISA INTERNATIONAL.

22-24 Calea Victoriei, 70012
BUCHAREST - ROMANIA
Tel.: +40.1-6147378
+40.1-6149190
Fax: +40.1-3122495
+40.1-3112751
+40.1-6141598
Telex: 11235; 11703 ebank r
SWIFT: BRCEROBU

BANCOREX

BANCA ROMÂNĂ DE COMERȚ EXTERIOR SA.

devine lesne de înțeles de ce bancherii nu sînt dispuși să-și asume riscuri mari în domeniul exporturilor.

Sprîjinul guvernamental oferit promovării exporturilor devine o necesitate pentru a contracara lipsurile finan-

Evoluția liberalizării comerțului în Lituania

Comerțul exterior a fost scutit de taxe de export. Taxele de import rămîn modeste. Din a doua jumătate a anului 1994, taxele de import ce se aplică anumitor produse agricole au fost diminuate. Eliminarea puținelor restricții referitoare la exporturi a fost aminată. Un Acord de Asociere cu UE a fost semnat în iunie 1995.

ciare ce afectează comerțul. Ca și în Occident, guvernele doresc să folosească garanții de stat, credite, asigurări pentru a stimula expansiunea exporturilor naționale pe tot mai multe piețe și spun cu îngrîjorare că, fără suportul lor, firmele naționale nu vor putea supraviețui. Dar această grijă nu este nici pe departe atât de critică precum ar vrea ministrii sau oamenii de afaceri s-o credem. Atunci cînd o țară are un produs de vânzare pe care o alta vrea să-l cumpere, rareori finanțarea constituie o problemă. Multe firme din Slovenia au constatat că pot obține destul de ușor o finanțare externă pentru afacerile lor. În aceste condiții, Banca Centrală a Sloveniei, pentru a reduce presiunea asupra „tolarului”, a decis, în februarie 1995, să introducă restricții speciale pentru aceste împrumuturi: 40% din împrumut trebuie să fie deus într-o bancă autorizată din Slovenia. În ciuda tuturor problemelor, a luat ființă Corporația de Export din Slovenia, ce aparține în proporție de 83% Ministerului de Finanțelor, în scopul promovării exporturilor slovene pe piețe cu un grad de risc mai ridicat, cum ar fi Iranul, Sudanul sau Algeria.

Asigurările nu se fac doar de teama debitorilor rău-platnici, ci și în cazul prăbușirii sau fluctuațiilor monedelor respective. Noul Fond de Garanții Polonez pare cel mai în măsură să-și asume acest rol, cît timp sarcina lui principală este exact promovarea comerțului, în special cel al firmelor mijlocii, cu fostele țări socialiste. Oamenii de afaceri consideră aceste garanții esențiale și în cazul în care lucrează cu contracte pe termen lung – în construcții industriale, de exemplu –, astfel încît să fie protejați în cazul modificărilor cursului de schimb de efectele ce le-ar aduce pierderi. Garanțiile nu sînt agreate doar de către exportatori, ci, evident, și de importatori, care se simt astfel protejați de riscurile modificărilor cursurilor de schimb.

Deoarece nici o afacere nu poate fi sigură, privită din ambele direcții ale partenerilor, pretutindeni guvernele au fost obligate să deschidă agenții pentru credite de export. Albania, Slovacia, Estonia și România au urmat exemplul Poloniei.

Majoritatea creditelor de export și a agențiilor de asigurări din țările în tranziție au folosit strategii pentru diminuarea riscurilor. Ceea ce este îngrîjorător pentru viitor este faptul că, o dată ce situația se va fortifica și exporturile își vor găsi finanțări, agențiile de stat își vor direcționa activitățile către părți ale lumii instabile ori spre

clienți obscuri sau nesiguri. Dacă aceștia vor avea probleme sau nu-și vor plăti la timp obligațiile, contribuabilii din regiune vor trebui să suporte costurile. Deja există un exemplu: Fondul de Sprîjinire a Exportului din Slovacia a alocat 1 milion USD pentru promovarea comerțului cu Ucraina, țară care se află într-o imposibilitate cronică de plată. Un risc suplimentar pe care îl implică aceste acțiuni este și acela că guvernele sînt împinse în tot felul de dispute referitoare la termenii în care se acordă creditele și garanțiile respective pentru fiecare caz particular în parte.

Luat împreună, toate acestea ar putea conduce guvernele la concluzia că riscurile ce decurg din finanțarea comerțului sînt mai mari decît beneficiile ce se obțin. Existind exemple în care comerțul exterior s-a dezvoltat fără un sistem oficial de sprîjin și garanții (40% din exporturile românești au

Marele comerț începe pentru unii de aici

găsit surse interne de finanțare), unele țări se vor gîndi profund înainte de a se implica în comerțul internațional. Adevărul este că acordarea creditelor pentru export se face rareori în scopuri economice, în general acțiunea este motivată politic. Astfel, se pot menține

Evoluția liberalizării comerțului în Letonia

Restricțiile cantitative în ceea ce privește exporturile și importurile, precum și taxele de export au fost practic eliminate. Taxele de import sînt în general reduse (1% din valoare pentru materii prime și componente și 15% pentru produsele finite, ca „națiune cea mai favorizată”), cu excepția sectorului agricol, unde protecția se manifestă printr-un nivel mediu al taxelor ce depășește 50%. Letonia a reușit cu mult succes să-și redirecționeze exporturile pe piețele vestice, astfel încît în 1995 acestea vor ajunge la 54%, în favoarea exportului în Vest față de cel în țările fostei URSS, spre deosebire de 1993, an în care raportul era de 43%, și de anul 1989, în care se putea vorbi de o dependență cvasi-completă față de URSS. Acordul de Asociere cu UE, semnat în iunie 1995, împreună cu admiterea în Organizația Mondială a Comerțului din acest an se presupune că vor impulsiona integrarea economiei Lituaniei în economia mondială.

încă în funcțiune unele industrii falimentare, care nu ar putea supraviețui fără aceste subvenții de export.

Reguli și abateri

Reglementările vamale reprezintă una dintre atribuțiile guvernului. Traficanții din Belarus se plîng de faptul că există colectori de impozite care vin la tarabele lor și-i pun să plătească pe loc taxele de import, chiar dacă le mai plătiseră o dată, la sosirea pe aeroport. În Slovacia, de pildă, exportatorilor și importatorilor din anumite domenii ale industriei li se eliberează în mod automat licențele necesare. Cînd se face cererea pentru licențele respective, trebuie precizate toate detaliile referitoare la partenerul extern, la prețul convenit, la durata contractului și altele. Astfel încît funcționarul devine imediat la fel de informat ca și cel care conduce afacerea.

Orice întrebuintare greșită dată acestor informații poate cauza mari prejudicii, mai ales cînd avem de-a face cu funcționari coruptibili, gata să vîndă informații concurenței.

Ajustarea regimului vamal rămîne o ocupație permanentă a guvernului. În Letonia, acesta se schimbă des. În 1992, erau stabilite taxe temporare diferențiate pentru import și export: contractele comerciale în valută beneficiau în general de taxe mai reduse, la cele în ruble se atingea frecvent nivelul de 100%. Slovenii au adoptat un sistem mai simplu: dacă bunurile din categoria respectivă erau fabricate și în țară, atunci taxele erau mari; dacă nu, produsele erau scutite de taxe. Nu contează prea mult cît de clare sînt reglementările, implementarea acestora lasă în general de dorit. Anul trecut, în Letonia vameșii au fost înlocuiți pentru o vreme cu inspectori; în decurs de cîteva ore s-au strîns sume care anterior se colectau într-o săptămînă. Vameșii letonieni nu au voie ca în timpul serviciului să aibă asupra lor mai mult de 5 lats. Orice sumă superioară este considerată mită.

Date fiind toate presiunile existente, guvernele au două idei în minte: pe de o parte ca tarifele și taxele vamale să alimenteze bugetul, iar pe de altă parte să promoveze creșterea comerțului. Politica Uzbekistanului nu este singulară. După ani de reformă timidă, în 1994 a suspendat toate taxele de import și a redus numărul produselor supuse licențelor de la 70 la 11.

Lituania este atât de disperată să nu-și piardă taxele vamale ce i se cuvin, încît insistă ca acestea să fie plătite de către importatori în numerar, pe loc (în medie 18% din valoare). Transportul acestor sume este nesigur și periculos, dar folosirea altor mijloace de plată este practic imposibilă, datorită fluctuațiilor cursului de schimb și a sistemului bancar primitiv. Motivînd că astfel de greutăți încetinesc progresul, reformatorii cer scăderea tarifelor și o reglementare unificată și transparentă.

Fluctuațiile și transformările permanente ale reglementărilor comerciale nu sînt benefice, dar mai există și un alt pericol, mult mai grav: acela că unele grupuri de presiune vor putea controla instituțiile statului ce se ocupă cu organizarea comerțului și vor influența reglementările astfel încît acestea să le servească interesele proprii. Efectele negative asupra comerțului

lui internațional ale acestor practici sînt pe termen lung. L. Alan Winter, economist al Băncii Mondiale, este de părere că „țările în tranziție sînt în mod deosebit vulnerabile intereselor reprezentate de grupuri concentrate de mari producători, al căror interes comun este blocarea sau îngreunarea accesului pe piață a produselor străine”.

Inversarea rolurilor

O imagine în oglindă a acestor îngrijorări se regăsește și în Europa de Vest. Proiectele de extindere a UE, sau, cel puțin, stringerea legăturilor comerciale cu țările vecine foste socialiste, au început să sune mai puțin frumos, cît timp creșterea importurilor de

Evoluția liberalizării comerțului în Moldova

Monopolul statului a fost abolit în 1992. În aprilie 1993, sistemul de licențe de export global a fost înlocuit cu o listă cuprinzînd doar anumite produse, în general în domeniul bunurilor ce au influență asupra siguranței statului, a valorilor culturale și a produselor medicale. Pînă la sfîrșitul anului 1994, cotele de export au fost eliminate, cu excepția celor referitoare la cereale și produse din cereale. În același timp, procedurile de licențe au fost simplificate. Regimul importurilor nu este în general supus restricțiilor, deși nivelul taxelor rămîne ridicat în raport cu standardele economiilor în tranziție.

La 28 noiembrie 1994, UE și guvernul Moldovei au semnat un acord de parteneriat și cooperare. La 1 ianuarie 1995, Moldova a scăzut valoarea maximă a taxelor la 50%, excepția făcînd-o un anumit număr de produse de lux. Din decembrie 1995, guvernul intenționează să reducă maximumul taxelor vamale la 20%.

produse din Est a creat reacții politice negative. Economiiile în tranziție sînt privite cu suspiciune, existînd teama că succesele competitorilor est-europeni vor trebui plătite de către UE. Ei afirmă, de exemplu, că muncitorii din UE vor fi puternic afectați dacă se vor deschide larg toate piețele.

Frica de competiția cu țările cu forță de muncă ieftină este veche de cînd lumea. Diferența, de data asta, este că actuala concurență capătă alte dimensiuni, în special datorită faptului că mulți muncitori din țările în tranziție sînt buni profesioniști și capabili să lucreze cu cele mai complexe utilaje. Apariția unei păături de muncitori ce se mulțumesc cu salarii mici, bine pregătiți profesional și avînd acces la tehnologii de ultimă oră, implică faptul că muncitorii din Europa vor fi constrînși la un moment dat să lucreze mai ieftin (deși salariile au crescut destul de repede în unele țări din Europa de Est în ultima vreme, cum ar fi în cazul Cehiei și Slovaciei, cu 9-10% pe an). Una dintre figurile cele mai proeminente ale europesimismului este Maurice Allais, laureat al Premiului Nobel în economie. El este de părere că un comerț liber cu UE va conduce la șomaj în masă, la mari inechități salariale, iar producția va scădea. Rezultatul pe care îl prevede este o explozie socială în Europa. Calea de evitare pe care o sugerează este restrîngerea importurilor pentru a îndepărta concurența și a preveni problemele sociale.

Evoluția liberalizării comerțului în Polonia

În 1990, majoritatea taxelor și a celorlalte limitări comerciale a fost suspendată, sau cel puțin redusă în mod drastic, iar monopolul statului în comerțul exterior a luat sfârșit. Media taxelor a coborât la mijlocul lui 1991 la aproximativ 5,5%, față de 18,3%, cât fusese în 1989. Licențele de import și export au fost practic eliminate, rămânând doar o gamă restrânsă ce se supune acestor reglementări: țigări, produse lactate, gaze naturale, petrol și băuturi spirituoase. În urma unei deteriorări semnificative a balanței comerciale, fostele taxe au fost reintroduse la sfârșitul lui 1991. În 1992 s-a ajuns la un nivel mediu de 18,4%, iar în 1993 s-a stabilit o suprataxă de încă 6%. Au fost stabilite acorduri multilaterale cu UE, EFTA și CEFTA în anii 1992-1993. În ianuarie 1995, nivelul mediu al taxelor de import pentru produse industriale a fost redus la 9,3%, iar suprataxele au ajuns la 5%. În mai 1995, restricțiile cantitative în ceea ce privește importurile agricole au fost convertite în taxe în acord cu Runda Uruguay a GATT. În iulie 1995, Polonia devine membru al Organizației Mondiale a Comerțului.

Se spune că o competiție pe viață și pe moarte cu țările cu salarii și costuri mici ar crește șomajul, din cauza avantajelor „necinstite” pe care le oferă costurile scăzute. Când, în 1993, exportul de aluminiu al Rusiei către UE a crescut de 5 ori, oficialii UE au acuzat Rusia de dumping. Ca urmare, Rusia a fost obligată să introducă restricții „volumetice” la export (care erau doar cu o idee mai reduse decât cele pe care le-ar fi introdus, oricum, UE). Aceste restricții devin deja obișnuite, de când UE cataloghează tot felul de produse drept „strategice”, motiv pentru care le impune restricții: cheresteaua din Belarus, Estonia și Polonia; roșiile din Albania; ficatul de gîscă, vinul sau oțelul din Ungaria. Țara cea mai năpăstuită a fost Bulgaria, peste 50% din produsele pe care intenționa să le exporte au fost declarate strategice și, ca urmare, practic blocate. Și nu numai UE practică acest tip de protecționism; restricțiile pe care Statele Unite le impun comerțului cu uraniu rusesc, conform spuselor lui Nikolai Drosdov, ministru al Comerțului Exterior, costă anual Rusia 150-170 milioane de dolari.

Evoluția liberalizării comerțului în România

Majoritatea prevederilor privind exportul și importul au fost eliminate în mai 1992, rămânând restricții cantitative doar în ceea ce privește unele produse în domeniile securității și sănătății. Nu există taxe de export, iar regimul importurilor este destul de liberal. Varianta completă a Acordului de Asociere a României cu UE a devenit operațională la 1 februarie 1995. O versiune provizorie fusese deja funcțională începând din mai 1993. Cele mai importante aspecte ale tratatului se referă la stabilirea unui comerț liber între România și UE pe o durată de 10 ani (începând cu luna mai 1993). Această prevedere a tratatului a fost complet operațională pe parcursul perioadei provizorii. În iunie 1995, România a formulat o cerere definitivă pentru a deveni membră a UE. România devine membră a Organizației Mondiale a Comerțului în decembrie.

Teama că un comerț liber cu țările din Est ar dezavantaja UE fiindcă i-ar scădea producția și ar crește șomajul provine din credința (greșită) că orice creștere a exporturilor unei țări afectează producția țării care importă produsele respective. Este evident viciul de gândire. Creșterea exporturilor fostelor țări comuniste în curs de dezvoltare dă acestora posibilitatea să cheltuiască mai mult pe importuri, ceea ce se și întâmplă (vezi diagrama). Majoritatea economiilor în tranziție cheltuiesc toată valuta pe care o obțin pentru a achiziționa echipamentele necesare și bunuri de consum de marcă - provenind în mare parte din UE. Cei din UE care tipă după protecție uită în general să menționeze și că exporturile Uniunii Europene spre Est au crescut chiar mai repede decât importurile. Între 1990 și sfârșitul lui 1994, exporturile UE către Est au crescut cu 80%, în timp ce importurile doar cu 40%, iar balanța comercială este încă puternic pozitivă în favoarea UE. Astfel încât orice război comercial cu Estul ar fi în dezavantajul UE.

Ne-am putea întreba de ce, dacă UE tot are atât de mult de câștigat de pe urma comerțului liber cu Estul, mai impune și atâtea restricții protecționiste ce o dezavantajează în ultimă instanță. Răspunsul este simplu, spun teoreticienii economiei politice moderne. Cei care se opun comerțului liber - producătorii de bunuri care oricum nu pot suferi concurența străină - se organizează ușor, deoarece se identifică fără probleme, iar pierderile lor sînt imediate. Cei care au de câștigat de pe urma comerțului liber - cei care vor găsi noi locuri de muncă sau consumatorii ce vor beneficia de prețuri mai scăzute - nu se pot organiza.

Faptul că în țările bogate se vorbește mai mult despre succesul țărilor în tranziție decât despre sărăcia acestora este implicit o dovadă a recunoașterii

Evoluția liberalizării comerțului în Republica Slovacă

În 1991 s-a realizat o liberalizare aproape completă a importului și exportului din punct de vedere cantitativ. Taxa medie de import este de 6%. O suprataxă de 10% pentru bunurile de consum a fost introdusă în martie 1994. Este nevoie de anumite licențe de export pentru unele resurse naturale. Guvernul este de părere că, în cazul în care balanța de plăți va evolua într-un mod satisfăcător, este posibil ca suprataxele de import să scadă de la începutul anului 1996.

La 1 februarie 1995, varianta provizorie a Acordului de Asociere a Slovaciei a fost transformată în acord permanent. Republica Slovacia a devenit membru deplin al Organizației Mondiale a Comerțului în decembrie 1994.

sucesului reformei comerțului în economiile post-comuniste. Într-adevăr, dezvoltarea rapidă a comerțului în Europa de Est și CSI ar trebui să fie aplaudată de către toată lumea. Nu doar pentru că va contribui la crearea unui climat sănătos și la noi locuri de muncă, dar și fiindcă va permite apariția unor oportunități de afaceri foarte profitabile. Unele companii deja au înțeles acest lucru: Volkswagen a investit milioane pentru a transforma vechea fabrică Skoda din Slovacia într-una dintre cele mai eficiente întreprinderi, Daewoo și Samsung, inițial atrase de comunitatea coreeană din Uzbekistan (600.000 de persoane), au investit peste 1 miliard de dolari pentru a-și asigura supremația autoturismelor și electronicii în spațiul Asiei Centrale pentru următoarele decenii.

„Elcoteq Baltic Ltd.” este unul dintre cei mai importanți exportatori de produse industriale, vinzînd în străinătate în prima jumătate a lui 1995 produse în valoare de 52 de milioane de dolari. Acum 2 ani avea 20 de lucr-

tori, astăzi are 840 și intenționează să mai angajeze încă 400. „Elcoteq” este o filială a societății finlandeze „Elcoteq Oy”. Înseamnă oare aceasta că finlandezii își pierd serviciile în favoarea estoniilor? Nicidecum, ținînd seama de bilanțul anual al firmei-mamă, care consideră că doar prin astfel de succursale poate să rămînă competitivă pe piața calculatoarelor din UE.

Legăturile dintre investiții (ca în cazul lui „Elcoteq Oy”), comerț și locurile de muncă sînt complexe. Dar este de așteptat ca firmele multinaționale să cîștige teren în țările în tranziție, formînd succursale. În sistemul de producție modern, diferitele componente ce apar într-un proces industrial sînt fabricate în diferite părți ale globului și fiecare firmă are libertatea de a-și organiza producția astfel încît să-și realizeze partea cît mai eficient, în țara care i se pare cea mai competitivă. Uriașa fabrică „Taškent Electric”, de pildă, cu cei 12.000 de lucrători ai săi și cu piața de desfacere distrusă o dată cu prăbușirea URSS, părea numai bună de intrat în istorie. Dar administratorii săi au făcut minuni în reorientarea vânzărilor: acum 3 ani, 90% din produsele sale erau trimise în țările CSI, iar astăzi 63% sînt vindute în Orientul

Evoluția liberalizării comerțului în Slovenia

Pînă la sfârșitul lui 1994, 98% din importuri nu erau supuse nici unui fel de restricție cantitativă. Guvernul își propune să continue procesul de liberalizare și să înlăture și ultimele piedici din calea comerțului liber. Slovenia a devenit membru deplin al GATT în septembrie 1994. În iunie 1995, a fost înființat un Acord de Asociere în care se prevedeau termenii pentru intrarea în UE ca membru asociat. Începînd din ianuarie 1996, Slovenia devine membră a Acordului de Liber Schimb Central-European.

UNICAPITAL S.A.

Societate de Valori Mobiliare

Membru al Bursei de Valori Bucuresti

Membru al Asociației Naționale a Societăților de Valori Mobiliare

- ◆ Vinzarea/cumpararea de valori mobiliare (actiuni, obligatiuni, etc.);
- ◆ Pastrarea de fonduri si valori mobiliare ale clientilor in scopul si in cursul administrarii portofoliilor;
- ◆ Administrarea conturilor individuale si comune de portofolii de valori mobiliare;
- ◆ Acordarea de credite pentru finantarea tranzactiilor;
- ◆ Reprezentarea actionarilor in Adunarea Generala a Actionarilor si/sau in Consiliul de Administratie;
- ◆ Asistarea emitentului si garantarea plasamentului valorilor mobiliare cu ocazia ofertelor primare sau secundare;
- ◆ Asistenta si evaluare financiara a societatilor comerciale in vederea stabilirii politicii de investitii;
- ◆ Elaborarea documentatiei necesare majorarii capitalului social si/sau finantarii societatilor comerciale prin plasamente private si/sau oferta publica de vnzare a valorilor mobiliare;
- ◆ Distribuirea titlurilor de participatie ale fondurilor mutuale.

World Trade Center - Bucuresti, Bd. Expozitiei nr. 2, Intrarea E
Telefon: (01) 665.42.59; 665.30.95; Fax: (01) 223.37.16; 223.11.75

Raportul anual al Departamentului de Stat SUA România

IV

• Demiterea abuzivă a primarilor este o încălcare a drepturilor politice • Atitudinea societății constituie un impediment în exercitarea drepturilor politice ale femeilor • Romii sînt insuficient reprezentați în Parlament, din cauza slabei rezultate la alegeri și a fragmentărilor interne • Violența împotriva femeilor, în special violul, continuă să fie o problemă gravă • Foarte răspîndită este și violența conjugală, iar reacțiile mass-media sînt virtual non-existente • Discriminarea economică a femeii are puține șanse de redresare • Un mare număr de copii săraci, nu neapărat orfani, hoinăresc pe străzile marilor orașe • În pofida retoricii extremiste a PUNR, nu au existat violențe asociate problemelor etnicilor unguri •

3. Respectarea drepturilor politice

Constituția prevede dreptul cetățenilor de a schimba guvernul prin alegeri libere și periodice ținute pe bază de sufragiu universal, iar aceștia și l-au exercitat pînă în prezent. Cu toate acestea, între 1992 și septembrie 1995, prefectii numiți de guvern au demis, sub acuzația comiterii unor abuzuri, 133 de primari aleși în mod democratic (dintre care 116 aparțineau partidelor de opoziție sau erau independenți) înainte de a fi pronunțate deciziile definitive ale autorităților judecătorești. Mai mult decît atît, prefectii au mai demis o serie de membri ai consiliilor locale.

Nu există restricții legislative privind participarea femeilor în guvern sau politică, dar atitudinea societății constituie un impediment semnificativ. Femeile dețin 2,9% din mandatele parlamentare, nu ocupă funcții administrative și numai un procent de 1,1% dețin funcția de primar.

Constituția și legislația electorală acordă fiecărei minorități etnice recunoscută dreptul de a avea un reprezentant în Camera Deputaților, cu condiția să obțină cel puțin 5% din numărul mediu de voturi necesar pentru alegerea în majoritate a unui deputat (numai aproximativ 1.100 de voturi în alegerile din 1992). Deputații aleși în acest mod în 1992 reprezintă organizațiile a 13 grupuri ale minorităților.

Etnia maghiarilor, reprezentați de Uniunea Democratică a Maghiarilor din România, a obținut 27 de locuri în Camera Deputaților și 12 locuri în Senat în urma unui proces electoral normal. Romii sînt insuficient reprezentați în Parlament, din cauza slabei rezultate obținute la alegeri și a fragmentărilor interne care acționează im-

potriva constituirii numărului de voturi necesare pentru alegerea unui candidat, organizație sau partid. Reprezentanții lor în Parlament nu a deșărit locul acordat prin Constituție și legislația electorală. (...)

5. Discriminare pe motive de rasă, sex, religie, handicapuri, limbă sau statut social

Constituția interzice discriminarea pe motive rasiale, de origine etnică, limbă, religie, sex, opinii, convingeri politice sau statut material sau social. Cu toate acestea, guvernul nu a aplicat efectiv aceste prevederi; femeile, romii și alte minorități sînt supuse unor diverse forme de discriminare extralegală.

Femeile

Violența împotriva femeilor, în special violul, continuă să fie o problemă gravă. Un studiu dat publicității în ianuarie de o organizație non-guvernamentală americană, Minnesota Advocates for Human Rights, a dus la concluzia că violența conjugală este o problemă foarte răspîndită.

Nu există centre de intervenție în situații de criză, adăposturi, „linii fierbinți” pentru femeile-victimă, iar reacțiile mass-media sînt virtual non-existente.

În conformitate cu statisticile Ministerului de Interne, în primele 7 luni ale anului 1995 au fost violate 706 femei, din care ulterior 12 au decedat. În practică, violul continuă să rămînă nepedepsit, din cauza dificultăților pe care le întîmpină procuratura în strîngerea probelor necesare îndeplinirii cerințelor legale – și aceasta se referă atît

la certificatul medical, cît și la prezența unui martor.

Atît Constituția, cît și convențiile internaționale la care a aderat România, acordă femeilor drepturi egale cu bărbații. Cu toate acestea, guvernul nu a aplicat efectiv aceste prevederi, nici nu a impus autorităților să-și focalizeze atenția sau resursele asupra problemelor femeilor. Rata șomajului în rîndul femeilor este semnificativ mai mare decît în rîndul bărbaților; femeile ocupă puține posturi de conducere în sectorul privat. Există o discriminare a femeilor din punct de vedere economic, situație care are foarte puține șanse de redresare.

Copiii

Copiii beneficiază de sistemul guvernamental de protecție a sănătății și de educație publică, dar nu există programe pentru copiii cu nevoi speciale. Majoritatea ajutoarelor pentru copii au venit, în principal, din partea agențiilor internaționale și a organizațiilor non-guvernamentale.

Nu a existat un pattern (tipar) social al abuzurilor comise asupra copiilor. Totuși, un mare număr de copii săraci și aparent lipsiți de adăpost, dar nu neapărat orfani, hoinăresc pe străzile marilor orașe. Nu există o statistică a guvernului care să configureze dimensiunile acestui flagel, dar deterio-

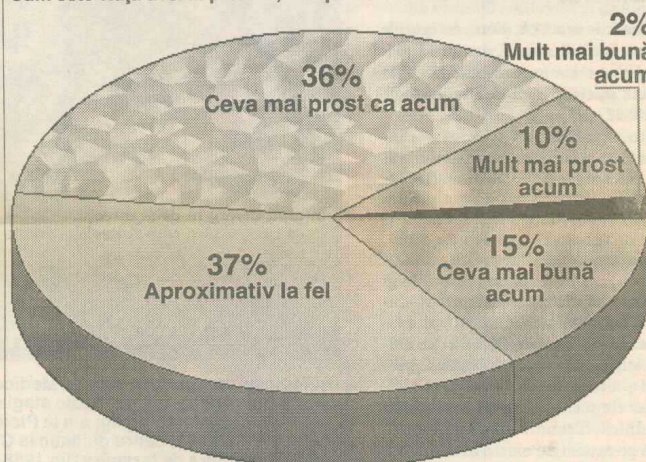
tremistă a presei naționaliste a continuat discursurile antisemite, pentru a șicana populația evreiască rămasă (mai puțin de 15.000 de oameni). Președintele Iliescu a condamnat public antisemitismul, alte tipuri de rasism și xenofobia.

Minoritățile naționale/rasiale/etnice

Etnicii unguri constituie cea mai numeroasă și mai cunoscută minoritate. UDMR – partidul politic al etnicilor unguri – deține 39 de locuri în Parlament. În pofida retoricii extremiste a PUNR – reluarea săpăturilor arheologice din apropierea statuii regelui Matei Corvin din Cluj și alte acte provocatoare ale naționaliștilor extremiști –, în 1995 nu au existat violențe asociate problemelor etnicilor unguri.

O foarte controversată lege a învățămîntului a fost adoptată în iunie. Deși Înaltul Comisariat pentru Minoritățile Naționale a considerat această lege în conformitate cu standardele europene și internaționale, ea restrînge dreptul maghiarilor de a susține examenul de admitere în învățămîntul superior în limba maghiară la materiile care nu au fost predate în această limbă. Legea impune și predarea exclusiv în limba română la anumite școli profesionale, situație considerată de unii maghiari ca dezavantajînd cetățenii de

Cum este viața dvs. în prezent, comparativ cu cea de acum un an?

Sondaj realizat de Institutul de Cercetare a Calității Vieții, martie 1996

rarea continuă a condițiilor economice a contribuit la creșterea violenței și a delincvenței juvenile. Cîteva organizații non-guvernamentale au manifestat un interes special pentru minorii aflați în închisori sau în case de corecție și au căutat soluții alternative, cum ar fi eliberarea condiționată pentru tinerii delincvenți.

Persoane cu handicapuri

Condițiile economice dificile și reduceri bugetare severe au contribuit la înrăutățirea condițiilor de viață ale celor handicapați fizic sau mental. Multe persoane handicapate nu se pot folosi de reducerile acordate de guvern la transport, pentru că mijloacele de transport în comun nu au îmbunătățirile necesare pentru a le înlesni accesul. Nu sînt prevăzute prin lege facilități pentru handicapați, inclusiv la locuințe și parcări auto.

Minoritățile religioase

Peste 200 de morminte dintr-un cimitir evreiesc au fost devastate de un grup de minori o lungă perioadă de timp. Nu au existat desene sau lozinci antisemite. Părinții copiilor acuzați de vandalism au fost amendați. Aripa ex-

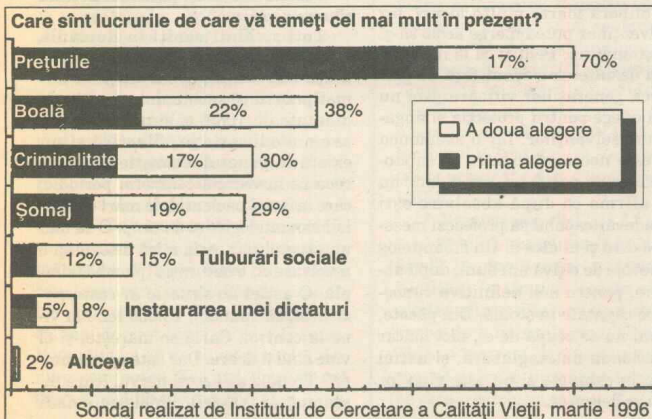
etnie maghiară care lucrează în aceste domenii. Cu toate acestea, implementarea acestei legi a fost amînată pînă în 1997, iar guvernul a acceptat ca OSCE să exercite controlul asupra procesului de implementare.

Romii au continuat să fie supuși acțiunilor discriminatorii, hărțuirilor, bătăilor și violenței. Procesul celor care au dat foc la 13 case de romi în Hădăreni în 1993 a rămas nerezolvat, iar al celor care au incendiat premediat 11 case de romi în Racșa, în mai 1994, continuă; victimele au primit din partea guvernului apartamente în Sațu-Mare și nu s-au mai întors în Racșa. În ianuarie, un conflict izbucnit în satul Bicu a degenerat în violență, românii împușcînd doi romi, bătînd pe alți cîteva și incendiînd trei case de romi. O femeie a fost atît de grav rănită, încît a fost necesar să i se amputeze un picior. Poliția a identificat și arestat făptașii.

Fără a se consulta cu grupurile romilor, autoritățile guvernamentale au adoptat o denumire oficială pentru romi, care a fost considerată extrem de peiorativă de unii dintre aceștia. Această decizie arbitrară a fost puternic criticată și de cîteva state membre OSCE.

6 martie 1996

Traducere de Georgeta Ducman

Stomatologia o artă prin care se rezolvă un handicap cu trimiteri psihice

Interviu cu
dr. RODICA C.
CAZACU
realizat de
Iulian Anghel

• Gaudentul – un material dentar ieftin, dar de o calitate îndoielnică • În Occident, un dinte de porțelan costă 800 de dolari • Nu există o evidență a cabinetelor stomatologice particulare • Impozitul este de 38%, ca și la firmele de băuturi răcoritoare • Românii nu au dinți pentru că nu există o educație profilactică și un control periodic •

Statutul profesional al medicului trebuie urgent reconsiderat

Statisticile arată că, dintre categoriile bugetare, medicii sînt cel mai prost plătiți. Există o schimbare de atitudine față de medicină și, sigur, față de stomatologie după 1989?

Este important să știm ce s-a întâmplat cu medicina înainte de '89, pentru că noi moștenim acum și nepăsarea, și inconștiența acelor ani. Medicina și, sigur, stomatologia au fost lăsate de izbeliște înainte de 1989. Medicii stomatologi lucrau în condiții improprii, iar în lipsă de materiale și aparatură se lucra cum se putea. Materialul dentar lipsind, s-a pus problema creării unuia care să fie și accesibil, și ieftin. Așa a fost inventat gaudentul – un material într-adevăr ieftin, dar de o calitate mai mult decît îndoielnică. Trebuie să admitem totuși că pe atunci nu exista altă soluție. După revoluție, situația s-a schimbat oarecum. Au fost importate materiale foarte bune, dar prețurile sînt extrem de mari. Sigur, peste tot în lume tratamentul stomatologic costă foarte mult. În Occident, de exemplu, un dinte de porțelan costă între 800 și 1.000 de dolari. Comparativ cu Vestul, la noi prețurile sînt mai mici, dar raportat la nivelul veniturilor, ele reprezintă mai mult decît își pot permite cei mai mulți. Situația dezastruoasă din acei ani în ce privește dotarea se perpetuează totuși în unitățile de stat. În Policlinica Eforie, unde am lucrat, aveam un aparat care ar fi trebuit casat de 17 ani. Vîrsta lui nu și-o mai amintea nimeni.

În cabinetele particulare situația este diferită?

În ultimul timp s-au deschis foarte multe cabinete stomatologice particulare. Dar deschiderea unui astfel de cabinet nu ar trebui să se reducă la nenumăratele aprobări ce trebuie obținute. Un colegiu al medicilor ar trebui să verifice în prealabil condițiile în care va funcționa un astfel de cabinet, dotarea, nivelul de pregătire al medicilor. Nimic din toate acestea. Și astfel, de cele mai multe ori, fie capacitatea profesională a medicilor lasă

de dorit, fie dotarea este nesatisfăcătoare. Ca să nu mai spun că nu există nici măcar o evidență a acestor cabinete. Pe ansamblu, totuși, situația lor este incomparabil mai bună decît a celor de stat. Drama o constituie, cu toate acestea, impozitul exagerat, care se ridică la 38%. Ceea ce nu se ia în calcul este efortul deosebit de mare pe care îl depune un medic. Din acest

• Medic primar gr. II • Institutul Medico-Farmaceutic, Facultatea de Stomatologie (1965–1971) • Medic stagiar în comuna Romanu, județul Brăila • Medic stomatolog doi ani la Ploiești • 6 ani la Policlinica Titan din București • Din 1981, cadru didactic la Clinica de stomatologie din București, Catedra de terapie • Din 1988, medic la Policlinica Eforie • Medic primar (1990) • În 1995 primește gradul II • Din 1996 este medic stomatolog într-un cabinet de stomatologie particular •

punct de vedere, normal ar fi ca această impozitare să se facă în funcție de obiectivul firmei. Nu poți impozita un cabinet medical cu același procent cu care o faci în cazul firmelor care vînd băuturi răcoritoare, să spunem. Statutul profesional al medicului trebuie urgent reconsiderat, pentru că această meserie, pe lângă factorul de risc, presupune și o mare responsabilitate, pe care nu toți medicii și-o asumă – și asta se datorează în bună măsură faptului că statutul lor este neglijat.

Există un dezinteres evident față de pregătirea generațiilor viitoare

Să înțeleg că policlinicile de stat trebuie să dispară pentru că sînt prost dotate și, ca atare, inefficiente?

Iată ce se întâmplă acum. Omul merge la o policlinică oarecare, i se pune o plombă, iar a doua zi aceasta îi cade. Reacția lui este în general asta: „Nu-i nimic, și așa nu am dat nici un

ban pe ea”. Dar să vedem reacția aceluiași om în momentul în care, pentru lucrarea respectivă, plătește un preț și știe că el a muncit pentru banii pe care i-a dat acolo. Dacă pînă atunci nu a fost conștient de importanța sănătății sale, măcar din acest punct de vedere va ști să și-o prețuiască. Pretențiile lui vor crește, și atunci medicii care nu vor face față acestor pretenții vor trebui să se dea la o parte. În țări cu tradiție, de exemplu Franța, există policlinici de stat care rezolvă o anumită manoperă în cadrul a ceea ce ei numesc *lucrări sociale*. Policlinicile de stat asigură gratis un minim de tratamente stomatologice. Tot ce nu intră pe lista de asigurări sociale se plătește. Astfel, pentru toate categoriile sociale există o rezolvare. Suficientă pentru cei fără venituri (pentru că nu poți lăsa un om fără dinți doar pentru că e sărac) și excelentă pentru cei care își pot permite mai mult. Urmărind acest model, care mie mi se pare foarte bun, rămînerea unor policlinici de stat (una, două pe municipiu) în care să fie primiți și tratați oamenii cu venituri mici ar fi o soluție. Numai că numărul mare de

Avantajele cabinetelor particulare

Sînt pacienții că serviciile oferite de un cabinet particular sînt superioare celor din unitățile de stat?

La un cabinet particular nu ai sentimentul că ți se face ceva gratuit, că „ești la mîna doctorului”, că ți ești obligat pentru că ți-a pus o plombă. Aici vii și, ca în orice serviciu, știi că plătești, dar că, pentru banii pe care i-ai dat, ți se face ceva. Știi că medicul se simte responsabil față de tine – și nu ca la policlinica de stat, unde tu te simți obligat față de doctor, ca și cum ți-ar fi făcut un favor. Sigur, medicii din unitățile de stat nu sînt motivați pentru a avea o prestație de cea mai bună calitate, salariile lor sînt de mizerie, dar deseori, chiar dacă ar vrea, nu ar avea cum să presteze o astfel de calitate, pentru că nu au cu ce. Nu au aparatură, nu au materiale, bugetul alocat unei policlinici este foarte mic. Mai mult, chiar și puținii bani pe care reușesc să-i strîngă de la pacienți sînt vărsați la bugetul de stat. De aceea, mi se pare că, pentru a ajuta aceste policlinici, banii aceștia ar trebui să rămînă acolo, să fie administrați de medicii din policlinica respectivă și folosiți pentru achiziționarea de aparatură și materiale. La un cabinet particular, situația este sensibil diferită. Aici ești obligat să practici o anumită calitate a serviciilor pentru ca pacienții să nu te părăsească. Iar pacientul preferă deseori să plătească mai mult, dar să i se facă o lucrare de calitate.

Costurile mari practicate de cabinetele particulare comparativ cu policlinicile de stat nu constituie totuși un dezavantaj pentru cei mai mulți?

Nu. Pentru că și la cabinetele particulare există mai multe tipuri de servicii, mai multe tipuri de materiale. Și fiecare își alege după venitul lui: de la materialele nenobile pînă la metalele seminobile și nobile, între care există o diferență foarte mare de prețuri. În afară de manoperă, care are un anume preț, se adaugă materialele, care au prețuri foarte diferite.

De obicei, oamenii care merg la stomatolog își întrebă cunoștinții: „Nu cunoști un doctor bun?”. Acesta să fie singurul criteriu prin care pacientul își alege medicul?

Alegerea medicului este încă un lucru foarte dificil. Din păcate, pînă la o eventuală selecție a valorilor, vor fi și destule pacienți sacrificiați.

Costurile neglijării, costurile ignoranței

Poate evita totuși pacientul această situație neplăcută?

Toți străinii veniți în România sînt uimiți de faptul că românii nu au dinți. Dar noi nu avem dinți nu numai pentru că moștenim situația de dinainte de 1989, ci și pentru că nu avem o educație profilactică și nu există în general o conștientizare a ceea ce înseamnă controlul periodic, care ar scuti pacientul de mari cheltuieli stomatologice și de timp. O să dau un exemplu. O carie mică înseamnă o rezolvare cu o obturație (plombă) simplă. O astfel de situație ar costa pacientul, să spunem, 15.000 lei. Nu vine la control. Caria se mărește, și el vine cînd îl doare. Dar asta ce înseamnă? Trebuie să-i scoți nervul (care înseamnă 45.000 lei). Problema e dacă

mai poți să-i pui obturația. Dar de obicei nu se ajunge la plombă, ci la pivot, care înseamnă 30.000 plus o coroană pe deasupra – 40.000 cea din gaudent, 60.000 cea din palliag. Iată, deci, ajungem la 160.000–175.000 lei. Mai mult, de la o carie ce se poate rezolva în 10–15 minute ajungi la o complicație care durează două luni. Sînt situații și mai dificile. Una din cele mai grele afecțiuni este boala de focar. Undeva este un focar de infecție, care are trimiteri în tot organismul: la inimă, la rinichi, cel mai frecvent la oase. Pacientul merge în aceste condiții la un reumatolog. Dar degeaba face tratament de reumatism, pentru că rezolvarea este de moment. Cauza rămîne. Cheltilială, timp pierdut, suferință – toate pornind de la 15.000 de lei. De aceea controlul periodic este atât de important. Dacă ar fi să dau o definiție a stomatologiei, aș spune că ea este o artă prin care se rezolvă un handicap cu trimiteri psihice. Numai că eu, ca medic, nu pot obliga oamenii să vină la tratament.

Educația profilactică

Totuși, prin emisiuni radio sau TV, prin articole de presă, îi putem educa. Pentru a salva ceva din starea de sănătate a pacientului, primul lucru care trebuie făcut este educația profilactică. Pentru adulți, ea înseamnă acest control periodic. La copii, profilaxia înseamnă crearea unor structuri dentare bine mineralizate. Asta ți-o dă fluorul. Fluorul din apă, din alimente, administrat pe cale generală sub formă de tablete etc. Rezultatul este unul de durată. O altă modalitate de menținere a stării de sănătate dentară, și cu care noi nu ne împăcăm foarte bine, este igienizarea și alimentația. De exemplu, foarte multe mame nu știu că nu trebuie să le fie date copiilor produse alimentare cu hidrocarbonate (mai ales cele lipicioase) decît după mesele principale, urmate de o clătire puternică ori chiar de periaj. Acum, iată ce se întimplă: copilul începe să plîngă, iar mama, foarte ocupată, îi dă repede un biscuit. Copilul îl tot mestecă, iar pe suprafața dinților se formează o peliculă care adăpostește toată flora microbiană din cavitatea bucală. Această peliculă duce la un pH foarte acid care permite dezvoltarea unor microorganisme cu potențial acid ridicat și care inițiază procesul carios. Periajul corect îndepărtează această placă bacteriană. Sigur, copilul se spală, numai că deseori o face incorect. Dar există în farmacii tablete care pot depista placa bacteriană și locul unde copilul nu s-a spălat bine. De exemplu, îl întrebi: „Te-ai spălat pe dinți?”. Și el răspunde: „Păi, m-am spălat”. „Ei, dacă te-ai spălat, ia atunci asta”. Și îi dai o tabletă. Locul unde nu s-a spălat corect se va albăstri sau se va înverzi. Și atunci, îi poți arăta: „Vezi că nu te-ai spălat bine? Mergi și te mai spală o dată”. Și se va spăla, pentru că nu va pleca la școală cu dinții roșii sau albaștri. Procedul este cît se poate de simplu, dar cite mame îl cunosc? De aceea, subliniez importanța popularizării prin mass-media a măsurilor de igienizare, importanța conștientizării oamenilor de propria lor sănătate, care mie mi se pare a fi cel mai de preț lucru pe care îl avem. Vom ști apoi să ne educăm copiii, dar nu o vom putea face atît timp cît noi înșine nu sîntem educați.

REVISTA PRESEI

Corupție în Poliție: Costică Voicu, noul șef al IGP

● Academia Cațavencu nr. 14 (9–15 aprilie 1996) prezintă biografia cam „încărcată” a generalului Costică Voicu, noul șef al IGP după demisia generalului Pitulescu. Costică Voicu a dat ordin, se arată într-un raport al lt. col. (r) Corneliu Căpătînă adresat Ministerului de Interne, ca mașinile furate din Occident și vindute în România, după ce au fost confiscate de Poliție, să fie restituite culpărilor – lucru ilegal. De asemenea, Costică Voicu se pare că ar fi patronul din umbră al controversatei firme Coleus, iar directorul Urzică doar o mazăre a Ministerului de Interne. Aflăm mai departe că noul șef al IGP și-a protejat subordonații corupți. De pildă, pe col. (r) Ștefan Leș, fostul șef al Serviciului Economic al Poliției din Cluj și șef al mafiei locale, care a făcut avere furind bijuteriile din aur confiscate de la țigani, pe care le înlocuia cu falsuri. Costică Voicu i-a protejat și pe traficanții de țigări. El a ordonat ca țigările confiscate de Garda Financiară de la cetățeanul libanez Younes Hussein Mohammad, pentru că fuseseră sustrate de la plata obligațiilor fiscale către stat, să fie înapoiate acestuia. Costică Voicu are la activ și șantajul. Patronul clubului Tezaal, care a făcut în trecut pușcărie pentru trafic cu aur, este acum șantajat și face parte din rețeaua informativă a IGP. Clubul Tezaal, frecventat de membrii ambasadelor și de mulți oameni politici, a fost împinzit cu instalații de ascultare, iar informațiile astfel obținute se concentrează la Costică Voicu.

Intrarea în NATO: o iluzie spulberată

● Deși președintele polonez Aleksandr Kwasniewski a încercat să convingă Moscova că aderarea țărilor est-europene la NATO nu va deranja Rusia, Boris Elțin i-a atras atenția că nu este de acord ca Polonia să intre în NATO mai devreme de 3 ani, aflăm din România liberă (vineri 12 aprilie a.c.), care citează cotidianul praguez Lidove noviny.

● Curierul național (marți 9 aprilie a.c.) publică declarația șefului Statului Major al Armatei, Dumitru Cioflină, făcută cu prilejul unei conferințe de presă. Dumitru Cioflină consideră că, în cazul victoriei comunistului Ziuganov la alegerile prezidențiale din Rusia, ar trebui discutată o alianță regională extra-NATO a țărilor fostului Tratat de la Varșovia și a celor rezultate din dezmembrarea URSS.

● Evenimentul zilei (joi 11 aprilie a.c.) publică reacții ale MăpN și ale MAE la declarația generalului Cioflină. În timp ce acesta și-a retractat afirmațiile, spunînd că a fost vorba de o neînțelegere, Gheorghe Tinca a încercat, fără prea mare succes, să salveze imaginea instituției pe care o conduce: „Nu cred că trebu-

ie să acordă o mare atenție acestei declarații”. Generalul Cioflină „n-a făcut o declarație politică, a făcut o declarație a unui general care este preocupat ce se va întimpla cu puțințel armatei, aflată în reformă, de a-și îndeplini oricînd misiunile pe care le are de îndeplinit”. Prin purtătorul său de cuvînt, Sorin Ducaru, MAE s-a desolidarizat de declarația lui Dumitru Cioflină, precizînd că obiectivul primordial al politicii externe românești este integrarea în NATO.

● Nu numai Rusia nu dorește extinderea NATO spre Est, dar se pare că nici Occidentul. Într-o corespondență de la Moscova, publicată în Curierul național (marți 9 aprilie 1996), se spune că, în cursul vizitei la Moscova, nici Javier Solana, secretarul general al NATO, nici Warren Christopher, secretarul de stat al SUA, nu au adus argumente cît de cît convingătoare în favoarea planurilor de extindere a NATO. Ei au vorbit de crearea unor „relații speciale” ale Occidentului cu Rusia, fără însă a putea explica în ce ar trebui să constea aceste relații. Indiferent însă cine va câștiga alegerile în Rusia, situația va rămîne la fel de tensionată, se spune în același articol, întrucît poziția Rusiei va rămîne neschimbată. Motivul: „societatea rusă, cuprînzîndu-i și pe democrați, și pe comuniști, și pe naționaliști patrioți, este de aceeași părere: planurile de extindere a NATO amenință interesele securității naționale a Rusiei”.

Derbedei lui Iliescu și Năstase

● Ion Iliescu și Adrian Năstase au devenit o amenințare publică (la propriu!). Din Academia Cațavencu (9–15 aprilie 1996) aflăm că, în plimbările celor doi prin țară, ofițerii SPP cei înșoțezi își fac de cap nepedepsiți: găzile lui Adrian Năstase au distrus cu bastonul din dotare oglinda retrovizoare a unui microbuz ce i-a incomodat pe șosea și i-au amenințat cu pistolul pe călători, iar găzile lui Ion Iliescu au fost prinse furînd rulmenți în timpul unei vizite a președintelui la fabrica de rulmenți din Birlad.

TVR a rămas fără bani, iar noi fără filme

● Adevarul (joi 11 aprilie 1996) publică lista serialelor a căror difuzare va fi oprită din cauză că TVR nu mai are bani să le plătească: serialele de sîmbătă seara, „Dedublarea”, „Santa Barbara”, „P.S. Te iubesc”, „Indiana Jones”, „Iubiri amăgitoare”, „Tarzan”, „Nord și Sud”. Din cauza proastei administrații, TVR se pare că a ajuns la fundul sacului. Ea nu a mai fost în stare să-și onoreze contractele, astfel încît marii distribuitori internaționali, de pildă TNT, refuză să mai trateze cu postul național de televiziune, iar firmele importatoare, precum PANOCEANIC, au interzis difuzarea pe post a filmelor cumpărate de ele: „Baywatch”, „Hélène et les garçons”, „Eurocosm” etc. Voci cunoscute din TVR (Cristian Țopescu, Victor Ionescu, Ioan Ionel) s-au ridicat împotriva acestei situații, despre care directorul Dumitru Popa refuză să vorbească, pe motiv că ar fi „probleme interne ale televiziunii”. Interne, dar pe banii noștri.

Noutăți publicistice bucureștene

● Revista Flacăra a apărut într-o nouă formulă editorială și grafică. Numărul 0/aprilie 1996 este color, format A4, 36 pagini. „Din social-politică, Flacăra s-a transformat într-o publicație literar-artistică”, sîntem anunțați într-o notă din pagina 19. Cîteva repere din cuprinsul acestui număr: interviuri cu personalități culturale și politice (Ana Blandiana, Dan Grigore); topul ultimelor apariții editoriale, semnat de Alex Ștefănescu; teatru și film; pagina crainicilor TV; anchete; modă și manechine celebre; rebus și publicitate etc.

● Din Evenimentul zilei (vineri 12 aprilie 1996) aflăm că a apărut primul număr al revistei Cartierul Militar, editată de agenția „Expresiv” și Radio Total. Această primă publicație de cartier este un săptămînal difuzat gratuit, ce conține informații sociale, economice, utilitare (prestării servicii, RATB, RADET, ADP, RASUB, locuri de distracție și divertisment etc.), anunțuri și publicitate.

OANA ARMEANU

INSTITUTUL EUROPEAN

Str. Cronicar Mustea nr. 17
C.P.: 161 • cod 6600 • Iași

În colecția

Mythos et Religio

au apărut:

- EMILE SENART, *Eseu despre legenda lui Budha*
- TENZIN GYATSO, *Logica iubirii*
- SF. AUGUSTIN, *De Magistro / Despre învățător*
- ORIGEN, *Comentariu la Evanghelia după Ioan*
- TERESA DE ÁVILA, *Poesias / Poezii*
- NOVALIS, *Geistliche Lieder / Cîntece religioase*

În pregătire:

- Antologie de poezie religioasă

Comenzi și informații la sediul Editurii:
Tel. 032-127311 • Tel.-FAX: 032-230197

BRUCE W. NELAN

Lumină rece peste războiul rece

Churchill, Roosevelt și Stalin la Yalta, 1945

Discursul lui Churchill prevestește căderea Cortinei de Fier

Cel de-al doilea război mondial a plasmuit mulți conducători și oratori străluciți, dar nici unul de talia lui Winston Churchill, neimblinzitul prim-ministru al Marii Britanii. Chiar și pentru el însă, discursul ținut în urmă cu 50 de ani a fost memorabil. Cadrul era ușor nepotrivit: un colegiu împodobit cu steaguri, din Fulton, Missouri. Mesajul transmis prin radio în toată țara, era impresionant și sumbru. În afara lui, nimeni nu a putut să prevadă cu cit zel își va folosi Uniunea Sovietică avantajele pentru a-și extinde puterea și doctrina. „Victoria atât de recent instaurată în Europa se va dovedi lipsită de valoare. O Cortină de Fier s-a lăsat de-a curmezișul Europei, de la Stettin, în Marea Baltică, până la Trieste, în Adriatică”, a declarat Churchill. El a chemat democrațiile lumii să rămână neclintite și, mai presus de orice, unite. În noaptea aceea, înapoiindu-se cu trenul la Washington, împreună cu președintele Harry Truman, care îl prezentase la Fulton, Churchill a mărturisit că acela a fost cel mai important discurs din cariera lui.

A fost, cu siguranță, cel mai oportun discurs, venind chiar în momentul în care lumea trecea de la un conflict global la războiul rece dintre Est și Vest. Nu toată lumea a fost de acord cu discursul lui Churchill. În momentul acela, nici măcar Truman nu l-a susținut. După câteva luni, Statele Unite și aliații lor din Europa au intrat într-o confruntare economică, politică și militară cu Uniunea Sovietică. America s-a angajat atunci pe plan mondial așa cum n-o făcuse niciodată

de-a lungul istoriei sale (tradițional izolacionistă), iar deasupra acestei lupte generalizate plutea amenințarea unei catastrofe termonucleare.

Acum, lumea are o perspectivă nouă. Demnitarilor de la nivelurile superioare ale fostei Uniuni Sovietice (ambasadori, miniștri, spioni și savanți) scriu memorii edificatoare, arhivele sovietice și est-europene se deschid și documentele războiului rece sînt analizate în Vest. Cel mai cuprinzător efort în acest sens este „Proiectul de istorie internațională pentru războiul rece”, lansat la Woodrow Wilson International Center for Scholars din Washington.

Căsătoria de conveniență între URSS și Occident

Sfîrșitul colaborării superficiale cu URSS, pe timpul războiului, i-a luat pe mulți prin surprindere în 1946, cu toate că nu ar fi trebuit să fie așa. De la revoluția bolșevică din 1917, relațiile dintre Uniunea Sovietică și Vest fuseseră mai tot timpul ostile. Din cauza ostilității pe care comuniștii o arătau față de „imperialiști”, Washingtonul nici măcar nu stabilise relații diplomatice cu Moscova pînă în 1933, cînd a apărut Germania nazistă. Cei patru ani de efort comun, în timpul celui de-al doilea război mondial – care nu a însemnat niciodată o alianță adevărată –, au fost o excepție.

În 1939, Stalin a preferat să se pună de acord cu Hitler printr-un pact care le-a dat rușilor dreptul să ciopîrtească Polonia, să ia o bucată din România și să înglobeze Letonia, Lituania și Estonia. Cînd Finlanda a refuzat să se plece în fața pretențiilor rușilor, URSS a invadat-o și, cu prețul unor pierderi foarte mari, a pus mina

și pe o bucată din această țară. Andrei Vișinski, pe atunci procuror-șef al URSS, a declarat: „Două lumi stau față în față, ca dușmani de moarte, ireconciliabili: lumea capitalismului și lumea socialismului”. Nu ne mai miră atunci că în 1941, cînd Wehrmacht-ul lui Hitler a năvălit în URSS, senatorul Truman le-a spus colegilor lui că era un lucru bun faptul că Germania și Uniunea Sovietică erau în război și că spera că își vor veni de hac una alteia.

Dar Hitler s-a răzgîndit, forțîndu-l pe Stalin să intre într-o căsătorie de conveniență cu Occidentul. „Dacă Hitler ar fi invadat iadul, așa face cel puțin o remarcă favorabilă la adresa diavolului, în Camera Comunelor”, a declarat Churchill. Relațiile din timpul războiului au constat, în mare parte, în lingușiri din partea Vestului față de Rusia și în suspiciuni și acuzații din partea Moscovei. Churchill și Roosevelt se temeau că Stalin ar putea încheia o pace separată cu Hitler – mai făcuse așa ceva o dată –, iar Stalin îi suspecta de același lucru.

Stalin își impune sistemul politic pînă unde poate ajunge

Stalin era foarte dispus să le promită partenerilor săi din timpul războiului că vor fi alegeri libere în țările pe care Armata Roșie le ocupase în drumul său spre Germania. Dar cînd trupele sale și poliția secretă au ajuns în Bulgaria, România, Ungaria și Polonia, el a instaurat comunismul și a arestat opoziția. Dictatorul sovietic nu avusese niciodată intenția să procedeze altfel, după cum i-a mărturisit unui lider comunist iugoslav, Milovan Djilas, în aprilie 1945: „Acest război nu este ca cel din trecut. Fiecare își

impune propriul său sistem pînă acolo unde poate să ajungă armata lui”.

Cînd războiul a luat sfîrșit, Stalin a încercat să ajungă mai departe. El a dorit să-și stabilească o bază militară în Dardanele, a pretins două provincii din estul Turciei, a format un regim marionetă în nordul Iranului, în scopul de a-și anexa zona, și a cerut tutele asupra regiunii care se numește acum Libia. Cînd acele amenințări au fost respinse, lupta dintre Est și Vest s-a concentrat asupra Germaniei, punctul central al războiului rece. Stalin a început să care în Rusia părți importante din industria germană și a adus muncitori calificați care să-i refacă țara zguduită de război.

Doctrina Truman și Planul Marshall

Ceea ce a urmat a fost o mobilizare pentru războiul rece. În martie 1947, SUA a anunțat că va aloca 400 milioane de dolari pentru a ajuta Grecia și Turcia să se aplece împotriva constrîngerii exercitate de ruși. Printr-un salt fără precedent în arena mondială, cunoscut sub numele de Doctrina Truman, președintele a declarat că acum era „politica Statelor Unite să sprijine popoarele libere să reziste în fața tentativelor de subjugație făcute de minorități înarmate sau presiunilor din exterior”. Trei luni mai tîrziu, secretarul de stat George Marshall a lansat Planul Marshall, prin care oferea miliarde de dolari ca ajutor dat de SUA pentru refacerea economică a Europei. Stalin s-a gîndit să încerce să obțină fonduri pentru sfera de influență sovietică. Dar a hotărît că asta ar presupune prea multă cooperare economică și politică cu Occidentul.

Cominform contra NATO

Rușii au contracarat această acțiune prin înființarea unei organizații proprii, Cominform, o grupare comunistă internațională destinată dominării în Europa de Est și subminării refacerii Vestului. În timp ce Aliații au început să pună cap la cap o nouă Germanie de Vest, în afara zonei lor de ocupație rușii se străduiau să-și mențină vechii dușmani la pămînt și dezbinăți. Ei au blocat accesul pe șosea, cale ferată și apă spre Berlinul de Vest. Aliații au reacționat, transportînd cantități mari de provizii cu avioanele și formînd, în 1949, un nou scut militar, Alianța Atlanticului de Nord (NATO).

În același an, în cealaltă parte a globului, comuniștii chinezi conduși de Mao Zedong au încheiat cucerirea vastului lor teritoriu și au semnat o alianță cu Uniunea Sovietică. Pentru majoritatea celor din Vest se părea că mișcarea comunistă mondială se află în plin marș, mișcîndu-se în cadența stabilită de Stalin. Acesta a fost un punct de vedere confirmat în iunie 1950, cînd armata nord-coreeană, înarmată de ruși, a invadat Coreea de Sud. Într-adevăr, Stalin era răspunzător pentru asta, dar documente noi, puse de curînd la dispoziție de arhivele sovietice și publicate recent, au arătat clar că războiul nu a decurs exact așa cum îl plănuse el. Acum știm că Stalin i-a dat liderului nord-coreean Kim Ir Sen permisiunea de a „reuni” Coreea, pornind de la ideea că armata lui se va mișca atît de repede, încît SUA nu va fi în stare să intervină. Mao a promis să trimită trupe chinezești dacă intrau și americanii în luptă. Cînd SUA și Națiunile Unite au intervenit, Stalin a refuzat cererea lui Kim Ir Sen de a trimite trupe sovietice și i-a cerut lui Mao

să-și țină promisiunea. Mao a refuzat, spunându-i lui Stalin că se gîndise „în profunzime” la această problemă și că „nu credea” că armata lui putea să-i înfrîngă pe americani. Exasperat, Stalin a emis ordine pentru Kim și forțele care-i mai rămăseseră, ca să se retragă în Manciuria și să se pregătească pentru un război de gherilă. Dar i-a telegrafiat din nou lui Mao, îndemnându-l să trimită trupe chinezești și spunându-i că dacă asta însemna război cu SUA, atunci „lasă să fie acum”, cînd „împreună vom fi mai puternici decît SUA și Marea Britanie”. Sub presiunile exercitate de Stalin, Mao și-a trimis „voluntarii”.

După moartea lui Stalin, nici un lider sovietic nu a mai pornit un război contra SUA

După moartea lui Stalin, în 1953, războiul din Coreea s-a terminat printr-un acord negociat și nici un lider sovietic nu și-a mai exprimat de atunci dorința de a porni război împotriva SUA. În vremea lui Nikita Hrușciov, aforismul lui Stalin că războiul este inevitabil a fost modificat. Războiul nu mai era „fatalmente” inevitabil, deoarece, pînă la urmă, forțele istoriei vor înfrînge capitalismul. Forțele comunismului trebuie doar să ajute istoria prin subversivii, conspirații, propagandă și spijinire a „războaielor de eliberare națională” din lumea a treia. Desigur, nimic din toate acestea nu trebuie să se simtă în „coexistența pașnică” de la nivel diplomatic și comercial existentă între „tabăra democrației și păcii” și „tabăra imperialistă”.

Documente recente despre infiltrarea sovietică în ministere-cheie

Documentele făcute publice în Washington, cu puțin timp în urmă, au arătat limpede cu cît succes și cît

de prompt și au fost rușii în infiltrarea oamenilor lor în guvernul SUA și în aflarea celor mai importante secrete. Decenii întregi, Agenția de Securitate Națională a spart codurile de război ale spionilor moscoviți din Washington și New York și a citit mesajele trimise în timpul războiului. Rapoartele decodificate transmise în cel de-al doilea război mondial către Centrul de la Moscova oferă o imagine a întinșelor rețele de spionaj controlate de sovietici, cu zeci de spioni stabiliți în SUA, rapoarte venite din interiorul proiectului bombei atomice, al ministerului armatei și al altor ministere-cheie din guvern.

În public și în particular, liderii sovietici au insistat asupra faptului că doreau să evite războiul. După periculoasa criză a rachetelor cubaneze, trimisul special al Moscovei, Anastasie Mikoian, l-a convins pe Fidel Castro că rezultatul a fost o victorie, deoarece Cuba era în siguranță și războiul fusese evitat. Conform transcrierilor date publicității de către „Proiectul de istorie internațională pentru războiul rece”, Mikoian i-a spus lui Castro: „Trebuie să ne gîndim cum să asigurăm salvarea Cubei fără să declanșăm un război nuclear”.

Oricum s-ar fi putut declanșa un astfel de război din greșeală, pentru că focoarele nucleare sovietice se aflau în Cuba. După cum au declarat însă recent cîteva oficialități rușești, nu este adevărat că ofițerul rus care controla rachetele din Cuba a fost autorizat în prealabil să folosească armamentul nuclear tactic în cazul unei invazii a americanilor. Documente publicate recent arată că Moscova a trimis comandanți sovietici în Cuba cu instrucțiuni stricte să nu se atingă de armele nucleare dacă nu primesc ordine speciale în acest sens. După aceea, sovieticii au renunțat la ideea de a împărți armele nucleare cu alții, chiar dacă era vorba de aliații lor din Pactul de la Varșovia.

Amenințările lui Hrușciov

Cu toate acestea, Hrușciov era deseori nesăbuit în ceea ce privește rachetele sale. El amenința să întorcă armele nucleare asupra Marii Britanii pentru că le oferise americanilor baze aeriene și asupra Italiei pentru că intrase în NATO. El i-a scris o scrisoare președintelui Dwight Eisenhower, în timpul crizei din Strîmtoarea Taiwan, în 1958, avertizîndu-l că, dacă SUA folosea arme nucleare împotriva Chinei, Uniunea Sovietică va recurge la represalii împotriva SUA. În 1960, el l-a asigurat pe liderul est-german Walter Ulbricht că URSS va semna un acord separat de pace cu el și „voi pune la punct cu dumneavoastră o tactică de eliminare treptată a puterilor occidentale din Berlinul de Vest, însă fără război”. Desigur, a adăugat Hrușciov, „va trebui să ne punem rachetele în alertă militară, dar, din fericire, adversarii noștri încă nu au înnebunit”. Dacă el ar fi insistat asupra acestui plan, ar fi constat că președintele John Kennedy era gata să pornească război pentru apărarea Berlinului de Vest.

Leonid Brejnev, care a preluat conducerea URSS în 1964, a spus de asemenea că și el „exclusea complet” posibilitatea războiului, deoarece acesta ar însemna „sfîrșitul lumii”. Această grijă nu l-a împiedicat să-i sprijine pe arabii radicali din Orientul Mijlociu, pe insurgenții din lumea a treia și desfășurarea unei noi generații de rachete, SS-20, în Europa. El nu a făcut niciodată aluzie la o Doctrină Brejnev, așa cum făcea Vestul, dar era hotărît să se asigure că nici un stat comunist nu scăpa din ghearele Moscovei. Asta a dus la crizele din Cehoslovacia, în 1968, Afganistan, în 1979, și Polonia, în 1980. El a trimis trupe sovietice în Afganistan luînd în calcul obișnuita asigurare că operațiunile vor fi atît de rapide, încît americanii nu vor avea timp să reacționeze. Armata sovietică a rămas cantonată acolo timp de un deceniu.

În 1970, toată lumea de o parte și de alta a Cortinei de Fier știa că principala treabă a celor două blocuri ar trebui să fie limitarea armelor nucleare și stabilirea unei forme de dețentă. Cu toate acestea, aventurile riscante și-au continuat cursul în lumea a treia pînă la prăbușirea regimului sovietic. Nici una din părți nu era dispusă să cedeze nici un metru, indiferent cît de îndepărtat, celeilalte.

Oare ce ar spune azi Churchill?

Sfîrșitul războiului rece nu a venit o dată cu prăbușirea Zidului Berlinului, în 1989, ci atunci cînd „perestroika” președintelui sovietic Mihail Gorbaciov și „noua gîndire” au abolit militanta ideologie de stat a marxism-leninismului. URSS, cu economia sa care stagna de cel puțin 15 ani, nu-și mai putea permite lupta. Așa cum mai făcuse și în 1945, și de data asta Uniunea Sovietică s-a văzut nevoită să se îndrepte spre Vest pentru ajutor în repararea răului făcut. Avînd nevoie de comerț și investiții libere din partea lumii capitaliste, Uniunea Sovietică a s-ar putea ca ei să aleagă un reprezentant al Partidului Comunist. Ca o demonstrație a acestei noi normalități, liderii occidentali afirmă public că nici măcar un astfel de rezultat nu va conduce neapărat la un alt război rece.

Oare Churchill ar fi de acord cu această părere dacă ar mai trăi azi? (Substituirile aparțin redacției)

Traducere după revista TIME de ADRIANA TUDOR

JORIS DECLERCK

Relațiile Uniunii Europene cu țările asociate

(Urmare din numărul trecut)

Instituții finanțatoare și programe de cooperare

Banca Europeană de investiții (BEI), instituție comunitară, a fost mandatată să-și extindă sfera investițiilor și spre țările din Europa Centrală, Comunitatea fiind aceea care garantează aceste împrumuturi. Pînă în decembrie 1994, BEI a aprobat 57 de cereri de împrumut, în valoare totală de 2,7 miliarde ECU, destinate, în principal, proiectelor de infrastructură (telecomunicații, drumuri, căi ferate, trafic aerian, centrale electrice) și liniilor de credit pentru finanțarea întreprinderilor mici și mijlocii și a proiectelor industriale.

Comunitatea Europeană a Oțelului și Cărbunelui (CEOC) acordă împrumuturi pentru restructurarea industriei oțelului și a cărbunelui din țările central-și est-europene, alocînd, în acest sens, un total de 200 milioane ECU. Un prim astfel de împrumut, în valoare de 50 milioane dolari, a fost aprobat pentru finanțarea oțelăriei Huta-Katowice din Polonia.

Ca urmare a unei decizii a Consiliului, din martie 1994, împrumuturile EURATOM includ acum și țările din Europa Centrală, avînd ca obiectiv finanțarea investițiilor destinate îmbunătățirii gradului de securitate nucleară. PHARE a finanțat

deja cîteva studii în acest domeniu.

Comunitatea mai contribuie la finanțarea investițiilor în această regiune și prin intermediul Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare (BERD), ai cărei acționari majoritari sînt Comunitatea și statele membre ale UE. Țările OECD (Grupul celor 24 de țări puternic industrializate), țările din centrul și estul Europei și țările din CSI sînt membre ale BERD. Programul PHARE cooperează cu BERD.

Comunitatea a extins sfera împrumuturilor pentru a cuprinde și sprijinirea politicilor macroeconomice, mai ales a împrumuturilor pentru refacerea balanței de plăți. Aceste împrumuturi sînt complementare împrumuturilor alocate de FMI și de Banca Mondială și depind de aprobarea FMI. Comunitatea a acoperit, de regulă, 50% din deficitul identificat de FMI, restul fiind acoperit de Grupul celor 24. Pînă la finele anului 1994 au fost alocate 14 astfel de împrumuturi, totalizînd 2,8 miliarde ECU.

Comisia a lansat un program special de cooperare științifică cu toate țările central-europene. Aceasta prevede diverse tipuri de acțiuni, cum ar fi: programe de schimburi de experiență, care dau posibilitatea oamenilor de știință din Europa Centrală să lucreze în țările Comunității și invers; crearea unor rețele transeuropene de cooperare în domeniul cercetării științifice și al dezvoltării tehnologice.

Conform Acordurilor Europene, țările asociate pot participa la o serie de programe ale Comunității, de ex. programul „MEDIA” (de promovare a audiovizualului) și „KALEIDOSCOPE” (pentru promovarea activităților culturale). Consiliul Uniunii Europene a fost de acord ca viitoare alte programe comunitare să includă participarea țărilor din Europa Centrală. În acest scop, au fost semnate noi Protocolluri la Acordurile Europene.

Pentru a promova cooperarea în domeniul afacerilor cu țările din centrul Europei, programele BC-NET (Business Cooperation Net) și EIC (Euro Info-Centre) au fost extinse și în cîteva țări asociate. BC-NET are ca scop stabilirea contactelor de afaceri între întreprinzătorii mici și mijlocii. De asemenea, programul BRE (Business Cooperation Centre), destinat informării întreprinderilor mici și mijlocii asupra ocaziilor de afaceri, include acum și cîteva țări central-europene.

În procesul de integrare, un rol important îl are includerea țărilor asociate în programul TRANS-EUROPEAN NETWORKS (Rețele Trans-Europene). Astfel, s-au identificat cîteva proiecte, din care se vor selecta cele prioritare. Se va recurge la instrumentele financiare disponibile, respectiv la împrumuturi BEI, la Programul PHARE, la cooperarea multinațională, în colaborare cu programul de cooperare interregională (Interreg).

În perspectiva aderării la UE, cooperarea pentru combaterea crimei organizate capătă o importanță tot mai mare. În septembrie 1994, miniștrii de justiție și miniștrii afacerilor interne din țările Uniunii Europene, împreună cu colegii lor din țările asociate au adoptat „Declarația de la Berlin”, prin care se prevede, printre altele, cooperarea în combaterea traficului de droguri, a furtului și traficului de materiale radioactive și nucleare, a rețelilor ilegale de imigrare, a transferului ilegal de autovehicule, inclusiv cooperarea în domeniul azilului și al imigrării.

(Continuare în numărul viitor)

Ultima carte a lui Geo Bogza Eu sunt ținta

Geo Bogza în tinerețe

În ziua de 4 martie 1996, la Casa Americii Latine, a avut loc lansarea cărții de dialoguri Geo Bogza-Diana Turconi, *Eu sunt ținta, apărută la editura DU Style.*

Doina Uricariu, director al editurii DU Style, a ținut cuvântul de deschidere.

DOINA URICARIU
Bogza a știut când scria la ultima sa carte că este ținta morții

Este vorba despre ultima carte ce poartă semnătura lui Geo Bogza. Dialogul din paginile ei se încheie la modul propriu cu ultima respirație și ul-

tima bătaie de inimă a scriitorului. (...) Geo Bogza a știut de-a lungul împlinirii ultimei sale cărți că este ținta morții. Și știind că este ținta ei, a întârziat-o zile, săptămâni și luni, aruncându-i în față încă un obstacol, încă un prag de trecut, zidit din viață și vitalitatea fiecărei întrebări și fiecărui răspuns. (...) Am introdus în acest volum și „Poemul Inactivă”, pe care mă bucur să-l tipăresc pentru a doua oară în România, după 63 de ani de la ediția princeps; cred că este unul dintre cele mai mari poeme erotice avangardiste. Fotografii, desene inedite ale lui Geo Bogza, M. Blecher, Brâncuși, S. Perahim, Chagall, precum și corespondența cu Noica refac pe viu, dincolo de clișee, zilele glorioase ale avangardismului românesc și internațional și un tragic zig-zag de la iluzie la deziluzie, de la omul de stînga din tinerețe la strigătul „Trăiască Regele”, scris cu majuscule. (...)

ANA BLANDIANA
Înfrurirea lui Bogza asupra generației noastre a ținut de personalitatea lui umană

Cînd studiezi istoria avangardei românești, descoperi că Geo Bogza a fost o mare personalitate a ei – dar și o personalitate din afara ei. După cum, dincolo de marea lui valoare literară, este evident că înfrurirea lui Geo Bogza asupra generației noastre literare a ținut pur și simplu de personalitatea lui umană. Geo Bogza a fost ceea ce se numește în psihologie o personalitate accentuată. Și a fost, așa cum îi plăcea lui să spună, un uriaș; era chiar la propriu un uriaș, mai înalt decît toți oamenii. În această calitate de uriaș, s-a purtat aproape întotdeauna altfel decît ceilalți. (...) Aș vrea să mă refer la ceea ce am învățat eu de la Geo Bogza că nu trebuie să faci un scriitor. Mă gîndesc la *Cartea Oltului*, pe care a rescris-o de nenumărate ori, dar și la „Cîntec de dragoste, de revoltă și de moarte”, o capodoperă care aparține tinereții mele – așa cum apăruse ea prima oară și în fața căreia am simțit o revoltă de cititor frustrat, cînd Geo Bogza intervine pe text la bătrînețe și transformă, și strică... (...) Scriitorul care eram a tras această concluzie: că trebuie să ne scriem cărțile într-o totală libertate de spirit, o libertate care le dă dreptul să devină independente de noi. Că, din momentul în care le-am scris, ele aparțin cititorilor noștri. Cred că Geo Bogza a fost un om foarte nenorocos: a visat, înainte de război, o lume care apoi nu a avut nici o legătură cu ceea ce visase el. De-a lungul ultimilor ani a visat ciudat de frumos la propria lui posteritate. S-a înșelat, de la felul cum visa ca cenușa să-i fie răspîndită pe mare pînă la felul cum este receptat astăzi de unii critici...

AL. PALEOLOGU
Pentru mine, Geo Bogza a fost un amiral

Geo Bogza era un zmeu. Avea și căutătura și statura unui zmeu, iar verbul său se auzea de departe, așa cum se presimte vuietul

buzduganului. L-am auzit în multe împrejurări, în care trebuia să ia cuvîntul inopinat: discursul lui pornea și continua fără greș, fără nici o ezitare, cu toate incidentele, toate parantezele, toate meandrele, toate digresiunile, regăsindu-și matca și direcția, fără cel mai neglijabil dezacord. Mulți l-au contestat pe ideea că nu e decît reporter și nu are operă. Asta înseamnă să nu știi ce este o operă. Bogza plimba asupra lumii o lentilă imens măritoare, capabilă să reveleze cele mai infime amănunte din care se întretese existența. Privirea lui dilata orice detaliu la scara Universului. Pentru mine, Bogza era un amiral. Și pentru că a fost marinar în tinerețe, și pentru că „Poemul Inactivă” îmi apare ca o escadră biruitoare. Și de asemenea și *Cartea Oltului*. Și aici aș sublinia remarca Anei Blandiana că, rescriindu-și unele texte, Bogza le-a detriorat perfecțiunea primei formulări.

ROMULUS RUSAN
Un năzdrăvan care a trăit într-o epocă incompatibilă cu năzdrăvănia

Cred că Geo Bogza a fost un năzdrăvan; s-a nimerit însă ca el să trăiască într-o epocă cu care năzdrăvănia era incompatibilă. (...) Aș dori ca acest eveniment scriitoricesc, reportajicesc și editorial să nu fie o încheiere convențională a unui destin, ci să fie abia deschiderea spre adevăratul destin pe care Bogza îl poate avea de acum înainte în noi ediții, în manuale, în Istoria literaturii.

GEORGE BALAIȚĂ
Și-a asumat vremurile, a scăpat viu, nevătămat și neticăloșit

La începutul lui iunie 1993, pe cînd cartea aceasta se scria, am ales împreună cu Diana Turconi un fragment substanțial din ea și l-am tipărit în revista *Arc*. Din motive de tipografie în primul rînd, apariția revistei a întârziat și ea a ajuns la Geo Bogza, care o aștepta, cu o clipă prea tîrziu. (...) Vă cer îngăduința să vă citesc acest text ca pe o scrisoare expedită prea tîrziu: „(...) Bogza trăieș-

un radio actual

TALK-SHOW-uri LIVE

În fiecare zi, de luni pînă vineri, puteți audia la Radio Total, între orele 22,00–24,00:

Luni: Față în față cu vecinul – IRINA CORBU
Marți: Căinele de pază – CORNEL NISTORESCU
Miercuri: Punct și virgulă – CARMEN BENDOVSKI
Joi: Fiți întreprinzători – ADRIAN DUMITRIU
Vineri: Taxiul de noapte – N.C. MUNTEANU

EDITURA NEMIRA C.P. 26-38 București, fax: 781.72.51; tel.: 665.87.95

JOSEPH CONRAD
SUB OCHII OCCIDENTULUI

Joseph Conrad
SUB OCHII OCCIDENTULUI
(Traducere din limba engleză și prefață de Alexandru Vlad, 352 pagini)

Opera lui Joseph Conrad (1857–1924) a avut o influență profundă asupra romancierilor secolului XX, din două motive: inovațiile lui la nivelul tehnicii literare și mai ales viziunea asupra umanității exprimată prin intermediul lor. (...) Dincolo de opiniile drastice și apodictice despre caracterul rus, romanul este scris cu o anume obiectivitate de natură profesională (...). Cu toate intențiile lui polemice, *Sub ochii Occidentului* are calități și o coerență ce îl îndreptățesc la considerarea de a fi singurul roman dostoevskian notabil din literatura engleză. (Alexandru Vlad)

COLECȚIA BABEL

te dintotdeauna ca un om liber, avid de mediul său ca un burete de apă mării, curios la tot ce se întâmplă, prudent ca un paznic de far a cărui singură grijă este ca lămpile să ardă și oglinzile rotitoare să nu se aburească. Credința lui în importanța vieții (a viului) este mai puternică decât spaima în fața morții. Are dușmani statornici și prieteni adevărați, semn al tăriei de caracter. Este unul din marii titulari de la Theatrum Mundi. Pe când noi duceam tava sau răceam cine știe ce, o voce din mulțime, el juca Hamlet sau Raskolnikov. Și-a asumat vremurile, a scăpat viu și nevătămat și neticăloșit. Ecce homo!"

AUGUSTIN BUZURA
S-a impus ca un reper moral în perioada de după mini-revoluția culturală

Nu am fost un prea mare admirator al prozei lui Geo Bogza. Mi s-a părut cam patetică, fastidioasă. I-am prețuit însă publicistica ultimilor ani, faptul că s-a impus drept unul din importante repere morale ale complicatei perioade de după mini-revoluția culturală, ceea ce a însemnat foarte mult. După revoluție, lui Bogza, Preda și altor nume de referință au început să li se contabilizeze păcatele; mai ales păcatele. Sigur, nu există om fără pată, fără greșală. Cine ar avea curajul să ridice piatra? Da, Bogza l-a cîntat pe Stalin, a patetizat pe diverse meridiane sovietice, dar după aceea, atîția ani, a fost un extrem de important reper moral. Tabletele, intervențiile gazetărești și publicistica lui erau așteptate cu un interes deosebit.

Iar acest dialog cu Diana Turconi, extrem de interesant, absolut necesar, ne obligă să îi recitim opera cu un real folos pentru noi toți și să-i acordăm marea prețuire ce i se cuvine.

STELIAN TĂNASE
De ce s-a făcut el soldatul acestei minciuni?

Geo Bogza este unul din aceia (...) care, prin destinul lui contorsionat, prin faptul că a avut o viață atât de lungă, a cunoscut mai multe Români. (...) Faptul că ne aflăm astăzi în fosta casă Emil Bodnăraș nu este poate lipsit de semnificații. Geo Bogza nu a fost membru de partid – dar nici Bodnăraș nu a fost, pînă tîrziu, după anii '50 (probabil că postura de agent KGB și Comintern îl scutea de această servitute). Geo Bogza traversează o dată cu generația sa trei sau patru perioade distincte. În anii '30 este un poet avangardist, un om de stînga, conectat cu Partidul Comunist în clandestinitate. Afirm acest lucru deoarece am citit un document, un raport al PCR către Comintern, trimis în 1938, unde, făcîndu-se o listă a oamenilor de care Partidul dispunea atunci (...), două nume sînt pomenite ca oameni de presă ai Partidului: Alexandru Sahia și George Bogza. (...) Problema este de ce s-a făcut el soldatul acestei minciuni. Într-adevăr, așa cum a arătat în anii '70, '80, '90, Bogza nu era lipsit de curaj (...); este unul din oamenii cei mai vitali și cei mai rezistenți la toate aceste contorsiuni ale epocii. (...) Cum se explică atunci acea lipsă de curaj – ce era aceea? Era un fel de speranță că, o dată prăbușit stalinismul, lucrurile se vor îndrepta, pentru că sistemul e bun, în fond? (...)

Poate că era și conformismul unui om care la 40 de ani ajunge academician și, într-o lume în care totul se prăbușește, el reușește să se mențină, împreună cu cițiva – cu Jebeleanu, cu Sadoveanu. (...) Bogza este unul din cei ce au supraviețuit. Este drept, a plătit un preț mare și eu cred că l-a regretat foarte mult.

COSTACHE OLĂREANU
Un leneș eficient, un misterios adolescent

Ne-am întilnit astăzi pentru a omagia un mare și încă misterios adolescent, pe Geo Bogza. Deși impunător ca un plop vizibil de la mare distanță, cînd te apropii de el îți dădea seama că nu e decît un suflet de copil, cu un trup pedepsit să crească într-o zi cît alții într-un an. Pe cît de falnic era, pe atît de fragil îi erau încheieturile sufletești și mereu te întrebai ce forțe oculte fac să nu se destrame părțile acelea uriești, unite absolut întimplător, doar cu singura grijă de a se mîna pe ici pe colo cu un om în toată firea. Era deseori extrem de serios și povestea lucruri grave, chiar cutremurătoare, din propria-i experiență sau a altora. Dar imediat venea cu cite o vorbă care desființa cele spuse cu o clipă înainte, jucîndu-se, întoc-

mai unui copil, cu faptele, umbrele și luminile acestei lumi. Totul era provizoriu la el, un provizoriu care dura. Mărturisește în cartea de convorbiri cu Diana Turconi că a fost un leneș. Da, un leneș, dar un leneș eficient. În primul rînd pentru că nu se plictisea niciodată, în al doilea rînd pentru că atît muncea la cuvinte că nu mai știa ce să admiri: lucrătura ca de bijutier sau încapătînarea de a crede nestrămutat în splendorile limbii în care scria. Ce rău îmi pare că ne-am cunoscut atît de tîrziu și că ne-am iubit atît de puțin, domnule Geo Bogza!

DIANA TURCONI
A murit în destulă singurătate și destule lipsuri

Timp de cîteva decenii, Bogza a fost elogios recenzat de critici, iubit – sau invidiat – de confracți, căutat de tinerii poeți, căutat de mulți oameni aflați în nevoie. Decembrie 1989 l-a găsit bătrîn și bolnav; a murit în destulă singurătate și destule lipsuri. Îi mulțumesc Doinei Uricariu pentru că a înțeles că Geo Bogza rămîne o „posibilitate”. Depinde doar de capacitatea spiritului nostru să îl percepem astfel.

Pagină realizată de
GABRIELA ADAMEȘTEANU

În afara lui înăuntru

Sarcophagus de Sándor Bartha

Centrul Cultural al Republicii Ungare, aprilie 1996

Dacă faci artă video, trebuie musai să și pictezi ceva. Atît cît să zică lumea că ești artist. Ce se întâmplă însă cînd nu (mai) pictezi nimic? Cînd în loc de culori folosești monitoare TV. Ori nici măcar atît.

O incintă de placaj. Trei diapozitive. Și o celulă foto. Ceva extrem de simplu. Ocoleşti cutia și, cînd să intri, celula

declanșează proiectoarele. Care proiectează texte. Chestia e că textele sînt invers. Se văd numai din afară. Dacă ieși, celula foto oprește proiectia. Adică textul. Cu alte cuvinte, fără cuvinte. E adevărat că pînă la urmă realizezi unica șansă de a citi: atunci cînd e altcineva înăuntru. Textul îți explică malițios că ai fost obiectul unei

manipulări. În afara lui înăuntru. În engleză, română și maghiară.

Descrisă în cuvinte, linear, instalația e doar ghidusă. În fapt, datorită proporției, a jocului de penumbre, a declanșării ritmate a luminii și a conciziunii mesajului, lucrarea are complexitate. Atît cît să ducă singură o expoziție.

Care te (cu)prinde.

DAN PERJOVSCHI

COLOCVIU MIRCEA ELIADE (9 III 1907 – 22 IV 1986)

Radu BERCEA – Mircea Eliade și India

Mircea ANGHESCU – Teme orientale în literatura lui Mircea Eliade

Cicerone POGHIRC – Mircea Eliade și destinele culturii române

Sîmbătă 20 aprilie 1996, orele 11–13
Universitatea București, amfiteatrul „Al. Odobescu”,
str. Edgar Quinet 5–7 (parter, dreapta)

Universitatea București
Catedra de limbi și literaturi orientale
Institutul de Studii Orientale
"Sergiu Al-George"
Centrul Român de Ceretări din Paris
Președinte fondator:
Mircea Eliade

Adevărul

literar și artistic nr. 315

- Cafeneaua literară de la București – un eseu de Emil Manu
- Texte inedite de Tudor Arghezi, Pompiliu Constantinescu, Ioachim Botez
- Cartea Albă a Securității scriitorilor cu Mircea Dinescu, Andrei Pleșu, Gabriel Liiceanu, Alexandru Paleologu, Gabriel Dimisianu, Octavian Paler, Mircea Iorgulescu, Aurel Dragoș Munteanu
- Politicienii apocaliptici și salvatorii neamului
- „Statutul de minoritar este mai confortabil decît rolul de majoritar”

EDITURA HUMANITAS

lansează o nouă colecție:

TEZAU

Biblioteca Humanitas de limba și literatura română în TEXTE/COMENTARII/SINTEZE pentru elevi, studenți și profesori.

Directorul colecției:

prof. dr. PAUL CORNEA

- Primele patru apariții (volume numerotate):
1. Limba română – origini și dezvoltare
 2. Natura în poezia românească
 3. Liferatura memorialistică. Radu Petrescu, Ion D. Sîrbu, N. Steinhart
 4. Comediile lui I.L. Caragiale

Radio Europa Liberă și-a schimbat frecvențele

Începînd cu 1 aprilie, emisiunile postului de radio „Europa Liberă” pot fi recepționate la București și în banda de ultrascurte (FM), pe frecvența de 67.8 Mhz, fiind preluate zilnic, între orele 18 și 21, de FUN Radio. Tot de la 1 aprilie, în banda de unde scurte, emisiunile „Europei Libere” pot fi recepționate în toată țara pe următoarele frecvențe: dimineața, între orele 7 și 9, în benzile de 25 m (11.895 KHz), 31 m (9.660 KHz) și 41 m (7.165 KHz), iar seara, între orele 18 și 22, în benzile de 31 m (9.505 și 9.725 KHz), 25 m (11.970 KHz, de la ora 18 la ora 20) și 41 m (7.165 KHz, de la ora 20 la ora 22).

Emisiunile „Europei Libere” sînt preluate în continuare, în banda de ultrascurte, de posturile locale de radio din Sibiu, Brașov, Făgăraș, Rîmnicu-Vilcea, Brăila. În Republica Moldova, emisiunile în limba română ale „Europei Libere” sînt preluate zilnic de emițătoarele din Strășeni, Ungheni și Iedineț, între orele 18 și 22, pe frecvențele de 67.7, 69.5 și 70.3 Mhz.

Panică în Europa

La 20 martie a.c., Douglas Hogg, ministrul Agriculturii din Marea Britanie, prezintă parlamentarilor englezi un raport în care se arată că există riscul ca maladia bovinelor cunoscută sub numele de „vacă nebună” să se transmită la om, dînd naștere bolii Creutzfeldt-Jakob (BCJ).

Vestea provoacă panică în Europa. În Anglia, consumul de carne scade cu 70%, în Franța și Germania cu 30%.

Începînd cu 24 martie a.c., numeroase țări (Norvegia, Suedia, Arabia Saudită, Egipt, Filipine, Senegal, Ghana etc.) interzic importul de produse din carne de proveniență britanică.

Miercuri 27 martie a.c., Comisia Europeană a Uniunii Europene, cu acordul Comitetului Veterinar Permanent, cu avizul experților veterinari, constatînd că „nu este exclusă o corelație între encefalopatia spongiformă bovină (ESB), boală cunoscută mai ales sub numele de maladia „vacii nebune”, și BCJ”, a decis interzicerea totală, pe o perioadă nelimitată, a exportului de bovine din Marea Britanie. Această măsură cuprinde animalele vii, produse din carne, spermă și embrion (utilizate în reproducere), derivate din carne folosite în industria farmaceutică și cosmetică, singura excepție: produsele lactate.

De ce tocmai Marea Britanie?

La sfîrșitul anilor '70, pentru a mări producția, crescătorii de vite din Marea Britanie (încurajați de guvernul Thatcher) au decis să hrănească șeptelul cu produse realizate pe bază de concentrate bogate în proteine. În alimentația de bună calitate, proteinele provin din soia sau din făina de pește. Dar calitatea a fost sacrificată în favoarea rentabilității și, astfel, concentratele au fost preparate din carcasă animală. Uzinele producătoare, pentru a-și mări cifra de afaceri (cu acordul Ministerului Agriculturii), au schimbat tehnologia de fabricație, eliminînd prelucrarea carcasei animale la temperaturi înalte (etapă în care se elimină solvenții), înlocuind-o cu un sistem de tratament continuu la joasă temperatură. Practic, acest lucru înseamnă că vacile - animale ierbivore - consumau carne de oaie, din care o parte era contaminată cu o maladie a ovinelor cunoscută - dar neelucidată - în Anglia încă din secolul al XVIII-lea. Această practică a reușit să transmită boala de la ovine la bovine, dînd naștere unei noi maladii: encefalopatie spongiformă bovină (ESB) sau maladia „vacii nebune”. Animalele bolnave de ESB suferă tulburări comportamentale, devin violente, chiar agresive. Pînă în prezent, singurul mijloc de eradicare a bolii este incinerarea întregului șeptel în care a fost semnalat un caz de ESB.

Legătura dintre boala ovinelor și ESB a fost descoperită încă din anul 1985, dar autoritățile britanice au refuzat să ia măsuri ferme. De atunci, în Marea Britanie sînt cunoscute 153.215 cazuri de ESB.

Laura Toma

Criza „vacii nebune” o criză europeană

S-a constatat, experimental, că multe animale - feline, porci, maimuțe, șoareci - hrănite cu același tip de hrană prezintă aceleași simptome ca bovinele atinse de ESB. Începînd din anul 1990, s-au înregistrat 69 de cazuri de pisici diagnosticate cu o boală asemănătoare cu ESB, numită encefalopatie spongiformă felină. S-a pus imediat întrebarea dacă vacile infectate sînt capabile să transmită boala nu numai altor animale, dar și omului. Cercetările de laborator au arătat asemănări izbitoare între leziunile craniene ale bovinelor atinse de ESB și creierul uman afectat de boala Creutzfeldt-Jakob (BCJ). Bolnavii de BCJ suferă deteriorări mentale, tulburări de vorbire și dificultăți de mișcare, care se agravează progresiv, ducînd la moarte. Anual se constată un caz de BCJ la un milion de locuitori, dar în 1992 Marea Britanie cunoaște 60 de cazuri - față de 5 raportate în 1960 -, iar din victime, o parte sînt persoane care fuseseră în contact cu animale bolnave de ESB.

La 20 martie a.c. se anunțau 10 noi cazuri de bolnavi de BCJ (din care 8 deja au murit), oamenii de știință anunțînd că apariția acestora poate fi o consecință a consumului de carne de vită contaminată de ESB.

Din 1989 apar cazuri de ESB și în Europa: 234 în Elveția, 103 în Irlanda, 28 în Portugalia și 13 în Franța. Douglas Hogg, actualul ministru al Agriculturii din Marea Britanie, a recunoscut că majoritatea cazurilor de ESB din Europa sînt o consecință a exportului de nutrețuri animale de proveniență britanică ce au la bază carne de oaie infectată.

În 1988, Parlamentul britanic a votat interzicerea fabricării făinii din carne de oaie, dar crescătorii de vite au continuat să o folosească pînă la terminarea propriilor stocuri și au re-

fuzat să incinereze animalele, preferînd îngroparea acestora.

Din 1989, Statele Unite interzic importurile de produse animale ce provin din țări în care a fost semnalată maladia „vacii nebune”.

În 1992, guvernul francez a retras de pe piață toate medicamentele în a căror componență intră țesuturi de bovine.

Criza ia o amploare economică

Cei 15 șefi de stat și de guvern ai Europei Comune reușiți vineri 29 martie la Torino au declarat că „problema „vacii nebune” este o problemă europeană și că va fi tratată la nivel comunitar”. Astfel, după două zile și două nopți de dezbateri, cei 15 au adoptat un program de măsuri pentru eradicarea maladii. John Major, primul-ministru englez, a cerut nu numai ajutor financiar, dar și ridicarea imediată a embargoului - lucru neacceptat de cei 15.

Luni 1 aprilie, Londra începe operațiunea de abataj a aproximativ 3 milioane de bovine în vîrstă de peste 30 de luni (un sfert din șeptelul britanic). Operațiunea se va desfășura eşalonat, pe perioada de a patru ani - 700.000 de capete anual. Atît costurile operațiunii, cît și despăgubirile destinate crescătorilor de animale vor fi suportate în proporție de 70% (300 milioane ECU anual) de Comunitatea Europeană. De asemenea, se vor aloca fonduri pentru stocarea și arderea cîrnii de proveniență britanică existentă deja în Europa.

Președintele Franței, Jacques Chirac, în numele celor 15, a acuzat mass-media de „iresponsabilitate în comentariile pe care acestea le-au făcut cu privire la „afacerea vacii nebu-

ne”, menționînd că „nu există nici o dovadă clară că boala se poate transmite la om”.

Cu toate asigurările optimiste, opinia publică este nemulțumită, evită în continuare consumul de carne de vită și acuză organismele Uniunii Europene de ignorarea măsurilor de protecție a consumatorilor. Sănătatea populației a fost neglijată în favoarea intereselor economice comunitare. Prețul pe care Europa Comună trebuie să-l plătească pentru ceea ce numeroase publicații numesc „inconștiența guvernului britanic” este considerat exagerat și nejustificat.

Criza ia o amploare economică. Prețul cîrnii de vită a scăzut cu 30%. Numeroase abatoare și fabrici de prelucrare a cîrnii din Olanda, Franța și Germania sînt în șomaj tehnic. Piețele de carne din Elveția și Anglia sînt închise de pe 1 aprilie. Marea Britanie a pierdut o piață de desfacere pe care cu greu o mai poate recîștiga - 860 milioane de dolari anual. Egiptul a anunțat nu numai interzicerea importurilor de carne de vacă din Marea Britanie, ci și din întreaga Europă. Argentina, Botswana, Africa de Sud pătrund pe piață cu prețuri care sfidează orice concurență (1,6 dolari/kg față de 4,6 dolari/kg prețul propus de EC). Apar campanii publicitare pentru o nouă gamă de produse bazate pe carne de struț. Publicația engleză *Daily Express* prezintă avantajele unei fripturi de struț: asemănătoare la gust cu cea de vacă, dietetică, fără colesterol. Pentru moment, singurul impediment rămîne prețul: 35 dolari/porția.

CITITORII DIN STRĂINĂTATE

se pot abona la revista „22” achitînd la redacție (Calea Victoriei 120) costul abonamentului sau depunîndu-l în

noile noastre conturi

deschise la Banca Comercială Ion Tiriac S.A. București, Str. Doamnei nr. 12:

(pentru dolari în contul 4024009230, pentru mărci în contul 4024009231, pentru franci francezi în contul 4024009235, pentru lire sterline în contul 4024009232, pentru franci elvețieni în contul 4024009233, pentru lire italiene în contul 4024009234) sau (pentru orice fel de valută) trimițînd un cec (money order) pe adresa: Revista „22”, Calea Victoriei 120, cod 70179, sector 1, București, România.

	1 an	6 luni	3 luni
- Europa	80 \$	40 \$	20 \$
- Europa occidentală:	140 DM	70 DM	35 DM
	500 FF	250 FF	125 FF
	140.000 LIT	70.000 LIT	35.000 LIT
	56 £	28 £	14 £
	100 CHF	50 CHF	25 CHF
- Ungaria, Polonia, Cehia, Slovacia,			
- Slovenia	40 \$	20 \$	10 \$
- Israel	60 \$	30 \$	15 \$
- SUA, Japonia,			
- Australia:	100 \$	50 \$	25 \$

sau echivalentul în orice monedă convertibilă.

Revista „22” anunță exclusivitatea difuzării sale în străinătate. Difuzorii de presă neautorizați de redacție (inclusiv RODIPE) vor trebui să răspundă conform prevederilor legale.

Acest număr a apărut cu sprijinul Fundației Soros pentru o Societate Deschisă

Redacția: GABRIELA ADAMEȘTEANU (redactor-șef); RODICA PALADE (redactor-șef adjunct); ANDREI CORNEA (publicist comentator); HORĂȚIU PEPINE (publicist comentator); OANA ARMEANU (șef secție social); DIANA TURCONI, IULIAN ANGHIEL (social); DAN PERJOVSCHI (grafician); ALEXANDRU CIRIP (secretar tehnic de redacție); RADU DOBÂNDĂ, LUCIAN PIUCĂ (corectori); MIRCEA IONCESCU (șef serviciu difuzare); CONSTANTIN SATALLA (difuzare); MIHAELA CUCU (publicitate); DOINA GIUHAT (casierie); CONSTANTIN VĂDUVA (fotoreporter).
Responsabil de număr: GABRIELA ADAMEȘTEANU.

Rubrici permanente: H.-R. PATAPIEVICI (eseu), N.C. MUNTEANU (comentariu politic), ILIE ȘERBĂNESCU (comentariu economic), RALUCA STROE-BRUMARIU (Parlament), MARIAN CHIRIAC (săptămîna politică), CEZAR BALTAG, HARI KULLER (istoria religiilor), DAN C. MIHĂILESCU (cronică literară), MAGDA CĂRNECI, ERWIN KESSLER (cronică plastică).

Correspondenți: IOAN MUȘLEA (Cluj), DĂNIEL VIGHI (Timișoara), DINU MIHAIL (Chișinău), ION MIRON DAMIAN (Paris), ADRIAN NICULESCU (Milano).

Consiliul 22: MONICA LOVINESCU, VIRGIL IERUNCA, MIHNEA BERINDEI, EMIL HUREZEANU, VLADIMIR TISMĂNEANU, MIHAI ȘORA, GABRIEL ANDRESCU, SORIN ANTOHI, H.-R. PATAPIEVICI.

Tipărit la FED. Tehnoredactare computerizată: „22”. Redacția și administrația: București, Calea Victoriei 120. Tel 311.22.08, 614.17.76; Fax 311.22.08, e-mail: r22@r22.sfos.ro

Manuscrisele nepublicate nu se restituie

ISSN-1220-5761